

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ
KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Handan BAYAMBUDAK
ORCID: 0000-0003-2000-3279

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Ali GENÇ
ORCID: 0000-0002-6255-5218

Konya – 2024

ÖN SÖZ

Sanat, insanlığın köklerinden biri olarak kabul edilir ve tarih boyunca varlığını sürdürmüştür. Sanat eğitimi ise bireylerin sorgulayıcı, araştırmacı, eleştirel ve estetik bakış açısına sahip olmalarına olanak sağlar. Böylece bireyler kendi duygularını ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade edebilirler. Aynı zamandan sanat, toplumların oluşumunda ve bireylerin yetişmesinde kritik bir rol oynar.

Sanat eğitimi ile kazandırılan eleştirel düşünme becerisi ve bu becerinin geliştirilmesinde görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan sanat eleştirisi öğrenme alanı, büyük önem taşır. Bu alan; öğrencilere sanat eserlerini analiz etme, estetik değerlendirme yapabilme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme fırsatı sunar. Bu sayede öğrenciler, sanatın derinliklerine inerek kendi görüşlerini oluşturur ve çevrelerindeki dünyayı derinlemesine anlama yeteneğini kazanırlar. Bu süreç, öğrencilerin sanatı sadece bir görsel ifade aracı olarak değil, aynı zamanda düşünsel bir süreç olarak değerlendirmelerine yardımcı olur ve onların hem sanatla ilgili konularda hem de genel yaşamda eleştirel bir bakış açısına sahip olmalarını sağlar. Bu doğrultuda araştırma “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri” yönünden incelenmiştir.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde sabrı, bilgeliği ve özverili rehberliği ile yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Mehmet Ali Genç'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca değerli aileme ve eğitim hayatım boyunca yanımda olan dostlarıma, desteklerinden dolayı minnettarım.

Handan BAYAMBUDAK

Mayıs 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar LİSTESİ VE KISALTMALAR	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN.....	5
2.1. Eğitim	5
2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi.....	6
2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi	7
2.3.1. Görsel sanatlar (5-8) öğretim programı.....	8
2.4. Çok Alanlı Sanat Eğitimi.....	11
2.4.1. Sanat tarihi.....	13
2.4.2. Estetik.....	14
2.4.3. Sanat eleştirisi.....	15
2.4.4. Uygulama	17
2.5. Pedagojik Sanat Eleştirisi.....	18
2.6. İlgili Araştırmalar	21
3. YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	27
3.3. Veri Toplama Aracı.....	29

3.4. Verilerin Toplanması.....	29
3.5. Verilerin Analizi.....	29
4. BULGULAR	31
4.1. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Önemine İlişkin Bulgular	31
4.2. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Kazanımlarının Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	33
4.3. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğretiminin Nasıl Yapıldığına İlişkin Bulgular	36
4.4. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğretimi Sırasında Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular.....	40
4.5. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğrencilerde Eleştirel Bakış Açısını Geliştirip Geliştirmediğine İlişkin Bulgular.....	44
4.6. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Verimli Olmasına Yönelik Kazanım ve İşleniş Açısından Önerilere İlişkin Bulgular	46
4.7. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Alanına Yönelik Diğer Görüşlere İlişkin Bulgular	49
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	51
5.1. Tartışma.....	51
5.2. Sonuç	54
5.2.1. Birinci alt probleme yönelik sonuçlar	54
5.2.2. İkinci alt probleme yönelik sonuçlar	54
5.2.3. Üçüncü alt probleme yönelik sonuçlar	55
5.2.4. Dördüncü alt probleme yönelik sonuçlar	55
5.2.5. Beşinci alt probleme yönelik sonuçlar	56
5.2.6. Altıncı alt probleme yönelik sonuçlar	56
5.3. Öneriler.....	57
5.3.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	57
5.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	59
KAYNAKLAR.....	61
EKLER.....	69

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının tez çalışmamın toplam **84** kısmına ilişkin, 26/06/2024 tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%18** belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

26/06/2024

[Handan BAYAMBUDAK]

Prof. Dr. Mehmet Ali GENÇ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

26/06/2024

[Handan BAYAMBUDAK]

TABLolar LİSTESİ VE KISALTMALAR

Tablolar Listesi

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri	28
Tablo 2. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının önemine ilişkin yüzdelerik dağılımları	31
Tablo 3. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi kazanımlarının yeterliliğine ilişkin yüzdelerik dağılımları	34
Tablo 4. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişine yönelik yüzdelerik dağılımlar	37
Tablo 5. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişinde karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerilerinin yüzdelerik dağılımları.....	40
Tablo 6. Görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisinin öğrencilerde eleştirel bakış açısına etkisinin yüzdelerik dağılımları.....	44
Tablo 7. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik kazanım ve işleniş açısından önerilerin yüzdelerik dağılımları	46
Tablo 8. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi alanına yönelik ek görüşlerin yüzdelerik dağılımları	49

Kısaltmalar

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ÇASEY: Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi

BSEY: Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi

DDSE: Disipline Dayalı Sanat Eğitimi

DBAE: Disipline Based Art Education

IA: International Art

INSEA: International Society for Education Through Art

NAEA: National Art Education Association

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Handan BAYAMBUDAK

İnsanların duygusal zenginliklerini artırarak yaratıcılıklarının gelişmesine olanak sağlayan ve kültürel mirasın aktarılmasında katkıda bulunan sanat eğitimi; bireylerin estetik anlayışlarını güçlendirerek, onları çevrelerine duyarlı ve empati yapabilen bireyler haline getirir. Bu bağlamda sanat eğitiminin sahada uygulayıcıları olan görsel sanatlar öğretmenlerine çok iş düşmektedir. Bu sebeptendir ki görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri, bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Sanat eğitiminin uygulayıcıları olan görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eğitimindeki rolü ise büyük önem taşımaktadır.

Araştırma, görsel sanatlar öğretmenlerinin bakış açılarını ve pedagojik pratiklerini anlama açısından önemlidir. Çünkü öğretmenlerin deneyimleri, sanat eğitiminin etkinliğini ve öğrencilerin sanatla ilişkilerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenlerin, sanatın öğrenme süreçlerine nasıl entegre edilebileceği konusundaki görüşleri ve uygulamaları; öğrencilerin, sanata olan ilgisi ve başarısı üzerinde doğrudan etkilidir. Ayrıca bu araştırma sonuçları, görsel sanatlar öğretmenlerinin ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini belirleyerek, eğitim programlarının ve politikalarının daha etkili bir şekilde şekillendirilmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini ve pedagojik uygulamalarını anlamak, sanat eğitiminin kalitesini artırmak ve öğrencilerin sanatla olan bağımlı güçlendirmek açısından hayati öneme sahiptir.

2022-2023 eğitim öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev alan 30 görsel sanatlar öğretmeniyle gerçekleştirilen bu araştırma, pedagojik sanat eleştirisi alanında değerli bir bilgi kaynağı oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu sayesinde, öğretmenlerin cevapları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda elde edilen veriler ile öğretmenlerin sanat eğitimindeki pedagojik yaklaşımları, öğrencilerin sanat anlayışları ve öğretim süreçlerindeki deneyimleri aktarılmıştır. Araştırmada çıkan sonuç ise: Görsel sanatlar öğretmenleri tarafından ortaya konulan, bireylerin sanat eserlerini anlama ve yorumlama yeteneklerini geliştirmede, pedagojik sanat eleştirisinin önemli olduğu düşüncesidir. Ancak, öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımlarının yetersiz olduğu ve uygulamada zorluklar yaşandığı da belirtilmektedir. Bu bilgiler, Millî Eğitim Bakanlığının görsel sanatlar alanındaki politika ve programlarını güçlendirmek amacıyla önemli bir temeli oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları, gelecekteki eğitim stratejilerinin belirlenmesi ve sanat eğitiminin kalitesinin artırılması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Sanat Eleştirisi, Pedagojik Sanat Eleştirisi.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
[Department of Fine Arts Education]
[Department of Art Education]
[Master's Thesis]

ART CRITICISM IN THE VISUAL ARTS EDUCATION PROGRAM (5-8) TEACHERS' OPINIONS ON THE APPLICATION OF THEIR ACHIEVEMENTS

[Handan BAYAMBUDAK]

Art education, which allows individuals to enhance their emotional richness and develop their creativity, while also contributing significantly to the transmission of cultural heritage, empowers individuals to become sensitive and empathetic individuals by strengthening their aesthetic understanding. In this context, visual arts teachers, who are the practitioners of art education in the field, have a great deal of responsibility. Therefore, the views of visual arts teachers form the basis of this research. The role of visual arts teachers, who are the practitioners of art education, is of great importance.

The research is important in understanding the perspectives and pedagogical practices of visual arts teachers, as their experiences play a significant role in determining the effectiveness of art education and the relationships between students and art. Teachers' views and practices on how art can be integrated into learning processes directly impact students' interest in and success with art. Additionally, the results of this research can help identify the needs and requirements of visual arts teachers, thus aiding in the more effective shaping of educational programs and policies. Therefore, understanding the views and pedagogical practices of visual arts teachers is vital for enhancing the quality of art education and strengthening students' connection with art.

This research, which was conducted with 30 visual arts teachers working in secondary schools affiliated with the Ministry of National Education in Gaziantep's Şahinbey district in 2022-2023, has created a valuable source of information in the field of pedagogical art criticism. Thanks to the semi-structured interview form prepared by the researcher, the open-ended answers provided by the teachers were examined in detail. The data obtained as a result of these interviews, teachers' pedagogical approaches in art education, students' understanding of art and their experiences in the teaching processes were conveyed. The conclusion of the research is that pedagogical art criticism is important in improving the ability to understand and interpret the works of art put forward by visual arts teachers. However, it is also stated that the art criticism achievements in the curriculum are insufficient and there are difficulties in practice. This information forms an important basis to strengthen the policies and programs of the Ministry of National Education in the field of visual arts. The results of the research are of great importance in determining future education strategies and improving the quality of art education.

Keywords: Art Education, Art Criticism, Pedagogical Art Criticism.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sanat, hayatın farklı yönlerini keşfetmemizi ve anlamamızı sağlayan bir ifade biçimidir. Bu konuda Mülayim (1994: 17) sanatı, insan eliyle oluşturulmuş ve insanın iç dünyasını anlatmasını sağlayan bir alan olarak tarif etmekte ve insanın kendisini ifade etme şekli olarak görmektedir. Uçan (1995: 116) ise sanatı; duygu, düşünce ve yaşantılardan yola çıkarak belli bir amaç ve yöntem ile kabul görmüş özgünlük ve güzellik anlayışına göre insan eliyle ortaya konulmuş estetik bir bütün olarak ifade eder. Erinç (1998: 81; 2004: 89) ise sanatı, insanın hayatı en ilgi çekici şekillerle ve en güzel biçimlerle tasvir etmesi olarak tanımlar. Bu tanımlardan yola çıkarak, sanatın insan hayatının bir parçası olduğu kanısına varmaktayız. Sanat eğitimi de en az sanat kadar insanın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu sebeptendir ki eğitimin önemli bir kısmı, sanat eğitimine ayrılmıştır. Genel olarak sanat eğitimi ise sanatın çeşitli alanlarını ve biçimlerini içeren okul içi ve okul dışı kapsamlı yaratıcı sanatsal eğitimi ifade etmektedir. Bu terim, genellikle plastik sanatlar alanındaki eğitimi ima etse de aksi belirtilmedikçe daha genel bir anlam taşır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin ve genç bireylerin eğitim süreci ile ilgilenmektedir (San, 2003: 17). Resim, heykel, mimarlık, grafik endüstriyel tasarım, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, moda tasarımı gibi oldukça geniş bir kapsama sahip olan görsel sanatlar eğitimi ise sanat eğitiminin bir parçasıdır (Kırıçoğlu, 1991: 7). Demir'e (2009: 10) göre görsel sanatlar eğitimi, sanatı anlayan ve takdir eden bireyler yetiştirmeyi hedef edinen bir eğitimidir. Pekdağ (2011: 1) ise görsel sanatlar eğitiminin amacını sanatı içselleştiren, sanattan zevk alan, bilinçli, estetik zevke sahip ve eleştiri yapabilen bireyler yetiştirmek olarak tanımlar. Bu amaç doğrultusunda görsel sanatlar eğitimi, öğrencilere sanatsal ifade yollarını keşfetme ve geliştirme fırsatı sunar, aynı zamanda onların yaratıcılıklarını ve eleştirel düşünme becerilerini güçlendirir. Görsel sanatlar eğitimi içerisinde yer alan pedagojik sanat eleştirisi ise öğrencilerin sanat yapıtını farklı bir bakış açısı ile algılaması, izlemesi, eser hakkında düşünmesi ve eser hakkında görüşlerini ifade edebilmesidir (Mercin ve Alakuş, 2005: 38). Bu sebepten ötürü, eleştiriyi yapacak ya da yürütecek eğitimcinin hem sanat hem de pedagojik formasyon konusunda

donanımlı olması gerekmektedir. Eleştirmen; kültür, sanat, eğitim ve felsefe alanlarında çok iyi yetişmiş olmalı ve geniş bir bilgi birikimine sahip olmalıdır. Bu şekilde, pedagojik eleştiriyi etkin bir şekilde gerçekleştirebilir (Boydaş, 2004: 31). Ayrıca pedagojik sanat eleştirisinde kullanılan Feldman'ın (1968) betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargı olarak bilinen sanat eleştirisi düşünce sistemi ile öğretmenin öğrenciye daha yararlı olacağı kanısı bulunmaktadır (Aktaran: Karabulut, 2004: 264). Sanat eleştirisinde öğretmenin rolü, öğrencilerin sanat eserlerini derinlemesine anlamalarına yardımcı olmak ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için yönlendirici bir rehber olmaktır.

Eleştirel düşünce sisteminin önem kazandığı günümüzde, bireyin bu kazanımı eğitim yoluyla elde etmesi hedeflenir ve bu doğrultuda pedagojik sanat eleştirisinin önemi artmıştır. Görsel sanatlar ders programında “Sanat Eleştirisi ve Estetik” isimli öğrenme alanında pedagojik sanat eleştirisi eğitimi yer almaktadır. Bu çalışmada, görsel sanatlar ders programının pedagojik sanat eleştirisi kazanımları yönünden öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmanın problem cümlesi “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklindedir.

Alt problemler,

1. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemi konusundaki öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının yeterliliği konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişinde öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar nelerdir?
5. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisinin öğrencilerde eleştirel bakış açısı geliştirme konusundaki öğretmen görüşleri nelerdir?
6. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olması yönünden kazanım ve işlenişe yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi ve Estetik öğrenme alanında yer alan sanat eleştirisi kazanımları, görsel sanatlar öğretmenlerinin

görüşleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hedeflenen görsel sanatlar eğitimi alanında; öğretmenlerin sanat eleştirisi kazanımlarını öğrencilere nasıl aktardıklarını belirlemek, bu kazanımların uygulanması sırasında görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları zorlukları tespit etmek ve öğrencilerin kazanımları edinmedeki başarı durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüz eğitim sisteminde, öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü toplumlara ve kültürlere göre farklılık gösteren sosyal sorunlar ele alındığında, bu sorunların karmaşıklığı ve çeşitliliği dikkat çekmektedir. Bu durum, öğrencilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesi gereksinimini ortaya çıkarmaktadır (Şahinel, 2002: 36). Düşünme becerilerinin önemli bir boyutu olan pedagojik sanat eleştirisi, bireylerde eleştirel bakış açısının geliştirilmesi yönüyle sanat eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, sanat eğitiminde pedagojik eleştirinin etkin bir şekilde kullanılması öğrencilerin hem sanatsal hem de düşünsel gelişimleri için kritiktir. Ayrıca pedagojik eleştiri, öğrencilerde sanatsal ve estetik olgunluklarını geliştirmeyi amaçlayarak bu becerilerin körelerek, yok olmasını engeller (Gökay, 1998: 47). Sanat eğitiminin bu hedeflerine ulaşılmasında ve bu süreçte karşılaşılan zorlukların çözümünde, görsel sanatlar öğretmenlerinin rolü büyüktür. Bu sebeptendir ki sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri önemlidir. Görsel sanatlar müfredatında (5-8) sınıf düzeyinde sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerine dair herhangi bir çalışmanın bulunmaması, bu konunun araştırılmasını önemli kılmaktadır. Araştırmanın, sanat eğitimi alanına değerli katkılar sunması öngörülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın amacı doğrultusunda görüşleri alınan örneklem grubunun, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşme formuna, içtenlikle ve objektif bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen verilerin, yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 30 görsel sanatlar öğretmeni ile sınırlıdır. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) “Sanat Eleştirisi ve Estetik” öğrenme alanında yer alan, sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek için oluşturulan, Yarı Yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Bireyin temel aldığı kişilik özelliklerini geliştirerek yetişkin hayatına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışları edinmesine yardımcı olan bir süreçtir (Tezcan, 1991: 4).

Sanat: Bireyin yaşantılarını içine alan ve böylece bireyin bütünüyle kaynaşması için vazgeçilmez bir araç olup yaşantılarını, düşüncelerini paylaşabilme yeteneğini yansıtır (Fischer, 2012: 23).

Sanat eğitimi: Bireyin ruhsal ve bedensel eğitiminin bütünlüğü içerisinde estetik bakış açısının gelişmesinde yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaşmasında, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabası şeklinde tanımlanır (Artut, 2002: 98).

Sanat eleştirisi: Bireyin sanat yapıtını farklı bir bakış açısı ile algılaması, izlemesi eser hakkında düşünmesi ve eser hakkında görüşlerini ifade edebilmesidir (Mercin ve Alakuş, 2005: 38).

Görsel sanatlar müfredatı: Bireyin kendini ifade edebilme, estetik bilinç kazanma gibi kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler ve toplumlar açısından avantajlar sağlayan bir öğretim programının temelidir (MEB, 2018: 8).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Eğitim

Eğitim; yaşam boyu devam eden, planlı ya da rastgele gerçekleşebilen bir süreçtir. Bu sürecin okuldaki ders kitaplarıyla veya okuma-yazma gibi araçlarla gerçekleşebileceği gibi aile veya çevre içinde kişisel gelişimi destekleyen öğretim ve öğrenme faaliyetlerini de kapsadığını belirten Akyüz, (2013: 2) eğitimin öğretimi de içine alan geniş bir tanıma sahip olduğunu belirtmektedir. Eğitim, çok yönlü ve karmaşık bir kavram olup tek bir tanımla sınırlanamaz. Özsoy ve Alakuş'a (2009: 38) göre ilk olarak eğitim, bilinçli davranış değişikliği geliştirme sürecidir. Aynı zamanda hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kültür kalıtımının aktarılmasını sağlar. İkinci olarak eğitim, yaşamın herhangi bir aşamasında veya bu aşamaların birikimi sonucu ortaya çıkan davranış değişikliğini ifade eder. Son olarak eğitim, tıpkı sanat gibi birçok yönü olan ve kapsamlı bir süreçtir. Başaran'a (1999: 50) göre bireyler; eğitim sayesinde toplumsal ilkeleri, kuralları ve davranış kalıplarını öğrenirler. Bu da eğitimi toplumsal düşünüş biçimlerine katkı sağlayan bir araç haline getirir. Ayrıca, olumlu sosyal faaliyetlere katılımı teşvik ederek bireyleri toplumsal hayata hazırlamayı amaçlar.

Eğitimin amacı, insanı merkeze alarak ona olumlu davranışlar kazandırmak ve mesleki bilgi, beceri ve teknikleri öğretmek suretiyle kişiyi üretken hale getirmektir (Adem, 1995: 5). Bir diğer amacı ise bireylerin kişisel yeteneklerini geliştirmenin yanı sıra toplumsal yapıdaki yerlerini belirlemek ve toplumsal hiyerarşiyi yeniden düzenlemeye yardımcı olmaktır. Bu nedenle eğitim, bireyleri belirli bir toplumsal konuma yerleştirmede kilit bir rol oynar (Bourdieu, 1986: 21). Bireyler yaratıcılıklarını ve yeteneklerini eğitim sayesinde ortaya çıkarıp geliştirebilir ve bu sayede kendilerini ifade edebilirler. Ancak eğitim, uzun vadeli bir yatırım olduğundan doğru planlanmalı ve amaçları iyi saptanmalıdır. Ayrıca sanatın, eğitim yoluyla geliştirilip yaygınlaştırılmasının da gerekli olduğu unutulmamalıdır (Özsoy, 2003: 25). Sonuç olarak eğitim, insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Eğitim sayesinde insanlar kendilerini keşfeder, bilgi ve becerilerini geliştirir, karakterlerini güçlendirir ve topluma katkı sağlarlar. Bu sebeple eğitime verilen önem ve yatırım, insanların ve toplumların geleceği için kritik öneme sahiptir.

2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi

Sanat, insanlık tarihi boyunca duygu ve düşünceleri ifade etmek için kullanılan güçlü bir araçtır. Fischer'e (2012: 23) göre sanat, bireyin yaşantılarını içine alan ve böylece bireyin bütünüyle kaynaşması için vazgeçilmez bir araç olup; yaşantılarını, düşüncelerini paylaşabilme yeteneğini yansıtır. L.S. Vigotsky'nin ifadesine göre, sanat toplum için kullanılan bir araçtır ve bu araç sayesinde kişisel özelliklerimiz ile toplumsal yaşam alanımız arasında bir bağlantı kurarız ve sanat, geçmiş olduğu kadar geleceğe yönelik tavrımızı da yansıtarak bizleri tanımlar (Aktaran: Apaydın, 1993: 4). Bunlara ek olarak sanat temel ihtiyaçlarını karşılamış olan toplumların, eksikliğini hissedip var olması için koşullar oluşturduğu ve yaşamlarına dahil ettiği, insanlığın bütün yönlerini yansıtmaya gücüne ulaşmış bir kavramdır (Demirbulak, 2007: 1). İnsanlık için önemli bir konumda bulunan sanat, tarihin farklı dönemlerinde çeşitli kuramlara bağlı olarak ele alınmıştır ve her dönemde farklı biçimlerde yorumlanmış, değer görmüş ve tanımlanmıştır (Artut, 2002: 19; Özsoy, 2003: 23). Sanat tarihçileri ve kuramcıları ise neyin sanat olduğu, neyin sanat olmadığı ve kimin sanatçı sayılabileceği gibi soruların dönemlere göre ele alınması gerektiğini vurgularlar. Bu düşünce oldukça doğru bir yaklaşım olarak kabul edilir çünkü sanat eseri sayılmamış ürünlerin sonradan bu niteliği kazanması ya da önceden sanat eseri olarak kabul edilen eserlerin sonradan niteliklerini yitirmesi oldukça karmaşık bir durumdur (Cemal, 1996: 15). Bu yüzden sanatın ve sanatçının ne olduğuna dair tanımlar zamanla değişiklik gösterir. Kırıçoğlu'na (1991: 12) göre bu tanımlar sanatın ve sanat eserinin sadece duygusal rahatlama veya haz duymaya kaynağı olmadığını vurgular. Tam aksine, sanatın ve sanat eserinin kültürel, iletişimsel, bilgilendirici, aydınlatıcı ve davranış geliştirici görevleri de vardır.

Gelişen uygarlıklarda sanat önemli bir görevi daha üstlenir ve bu görev, sanatın eğitim boyutudur. Bu boyut ile eğitim kavramlarına bir yenisi eklenmiş olur. Sanat eğitimi kavramı, 20. Yüzyılın başlarından bu yana genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını kapsayan ve yaratıcı sanatsal becerilerin öğretildiği eğitim programları olarak tanımlanabilir (Etiş, 1991: 9). Genel eğitiminin tamamlayıcı bir parçası olan sanat eğitimi; bireyin kişilik gelişim sürecinde bir bütün olarak yer alır, kişinin yaratıcı ve üretken yanlarını gözlemleyerek geliştirmeyi hedefler (Akyüz, 1999: 410). San'a (1998: 21) göre sanat eğitimi; görsel sanatlar (plastik sanatlar), dilsel ve sözel sanatlar (yazın sanatı), ses sanatları (müzik alanı), devinim ve kinetik sanatlar (harekete dayalı sanatlar), eylem sanatları (tiyatro, drama ve gösteri sanatları) şeklinde beş alandan oluşmaktadır. Ünver (2002: 5) sanat eğitimini, güzel sanatların farklı alanlarına ilişkin eğitimlerin verildiği kurumlar ya da kurum dışı çalışmalarla

gerçekleştirilen bir süreç olarak tanımlar. Resim, heykel, fotoğraf, sinema, mimari, tasarım, müzik, dans, tiyatro, edebiyat gibi birçok sanat dalını içeren bu süreç; bireylerin yaşantılarına sanatsal bir boyut katmak için farklı teknikleri ve becerileri öğrenmesine yardımcı olur. Bunlara ek olarak Erim (1999: 3) sanat eğitimini, bireylerin gelişimini destekleyen ve yaratıcılıklarını artıran yaklaşım olarak tanımlar ve sanat eğitiminde öncelik her bireyin kendisine verilmesi gerektiğini savunur. Aynı zamanda bu süreçte herhangi bir yargıya yer verilmemelidir. Son olarak bireysel gelişimi ve özgürlüğü destekleyen sanat eğitimi, yaratıcı yetenekleri geliştiren ve ön yargısız bir eğitim yolu olarak değerlendirilebilir.

Sanat eğitiminin temel amacı; insan ruhunu yüceltmek ve özgürleştirmek, toplumun ve bireyin ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak, duyarlı ve çağdaş bir toplum yaratmaktır (Artut, 2002: 105). Sanat eğitiminin bir diğer amacı ise bireyin çevresini algılayabilmesi ve onu biçimlendirebilmesi için görme, işitme, tat alma ve dokunma yetilerini öğretmektir. Aynı zamanda sanat eğitimi; yaratıcı, özgür, barışçıl, insancıl, değişime açık bireylerin yetişmesine katkı sağlar ve böylece toplumun gelişimine destek olur (Üstün, 2011: 35, 36). Bu eğitim, bireylerin hem kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlar hem de toplumsal dayanışma ve anlayışın güçlenmesine katkıda bulunur.

2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi

Toplumları geleceğe taşıyan en dinamik yaratıcı unsur insandır. Bu yüzden sanat eğitimi, Avcı'ya (2000: 35) göre insanın yaşamı ile ve ona etki eden her şeyle ilgilenmektedir. Özsoy'un (2003: 42-49) sanat eğitiminin bir parçası olarak nitelendirdiği görsel sanatlar eğitimi, tüm bireyleri kültürel açıdan yetiştirirken, sezgi, akıl yürütme ve hayal kurma becerilerini geliştirir. Aynı zamanda estetik açıdan zengin bir hayatın oluşumuna katkı sağlar. Bu eğitim sadece yetenekli kişilerin değil, toplumun her bireyinin eğitimi için gereklidir; kişilik gelişimi ve estetik eğitim açısından da büyük önem taşır. Gombrich (1997: 153), görsel sanatlar eğitimini bireylerin atölyelerdeki ustaların eski çalışmalarını inceleyip kopya çalışmaları yapmasıyla başlayan bir süreç olarak tanımlar ve yeterli olgunluğa ulaştığında ise bu eğitim, bireylerin doğayı inceleyip kendi deneyimlerini ortaya koydukları bir sisteme dönüşür. Pekdağ'a (2011: 1) göre görsel sanatlar eğitiminin amacı bireylerin sanattan zevk alan, bilinçli estetik zevke sahip, sanatı içselleştiren ve eleştiri yapabilen nesiller olarak yetişmesidir. Bu eğitim yalnızca görsel ve plastik alandaki eğitimi değil, aynı zamanda tüm anlatım yollarını kapsayan bir süreç olmalıdır. Bu süreç ise algılama ve gözlem yapmayı

öğrenme, estetik değerleri anlama, yaratma ve yaratımdan zevk alma şeklinde ilerler (Gürtuna, 2004:15).

Milli eğitim bakanlığının tanımına göre görsel sanatlar eğitimi, bireyin yaratıcı ve estetik yeteneklerini ortaya çıkarmada önemli bir araçtır. Öğrencilerin; algılama, düşünme ve fiziksel hareketlerini içeren bir süreçte kendilerini ifade edebildikleri derslerden biridir. Bu nedenle, görsel sanatlar eğitimi sadece boş zaman etkinliği olarak görülmemelidir. Sanat aracılığıyla insanlar, kişisel bütünlüğe ulaşır ve bu da toplumsal bütünlüğü sağlar (MEB, 2006: 5). Görsel sanatlar eğitimi; sanatın, estetiğin, sanat eleştirisinin ve sanat tarihinin eğitimi ile ilgilenir. Görsel sanatlar öğretiminin araştırma konuları; bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanat öğretimi ve yaratıcılık eğitimini içerir (Kırıçoğlu, 2002: 3). Ayrıca görsel sanatlar dersi çoğu kişinin düşündüğü gibi yalnızca yetenekli insanların yapabileceği bir etkinlik olmayıp, her bireyin özüne inebileceği bir kişilik eğitimidir (Türkkan, 2008: 9). Bu durumda görsel sanatlar eğitimi almak için üstün yetenekli olmak veya sanatçı olmak gerekli olmadığı yorumunda bulunulabilir. (Ünver, 2002: 23). Görsel sanatlar eğitimi sürecinin tam bir şekilde sağlanabilmesi için sanat eğitimi kapsamında sanat tarihi, sanat üretimi, sanat eleştirisi ve estetiği gibi alanlar yer alması gerekmektedir (Clark ve Zimmerman, 2004). Bu süreç okul öncesi dönemden başlayarak hayat boyu devam etmeli ve sanat aktiviteleri her zaman teşvik edilmelidir. Böylelikle sanata ilgi duyan, sanatı hayatına dahil eden, sanat eserlerine değer veren ve koruyan bir nesil yetişebilir (Aksarı, 2005: 6). Sonuç olarak görsel sanatlar eğitimi; öğrencilerin yaratıcılıklarını keşfetmeleri, kendilerini ifade etmeleri, estetik duyarlıklarını geliştirmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini kazanmaları için önemli bir araçtır.

2.3.1. Görsel sanatlar (5-8) öğretim programı

Bireyler, toplumların geleceğini şekillendirir ve belirler. Bu nedenle bireylerin ilerlediği ve geliştiği toplumlarda aydınlanma yaşanır. Toplumların şekillenmesinde öğretim programlarının rolü büyüktür. Öğretim programı ise bir ülkenin gelecekte nasıl bir toplum ve bireyler görmek istediğinin planıdır (Yakar, 2016: 4). Eğitim ve öğretimin etkili ve verimli olabilmesi için öğretim programının iyi hazırlanması, sürekli olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesi ile mümkündür (Pekdağ, 2011: 7). Bu nedenle programlar mümkün olduğunca bu durumu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılır (MEB, 2018: 6).

Ülkemizde değişen koşullar sonucunda genel eğitimin içinde yer alan Resim-İş Eğitimi, geniş ve kapsamlı bir sanat eğitimi alanını tam olarak kapsamakta yetersiz

kalmaktadır. Bu tür eğitim sadece resim gibi belirli bir boyuta odaklanırken, diğer sanat alanlarına yeterince yer vermez. Bu durumda da kapsamı dar bir sanat eğitimi sunulmuş olur (Okan, 2002: 122). Bu sebeple resim-iş dersi, MEB tarafından yapılan düzenlemeler sonucunda görsel sanatlar dersine çevrilmiştir ve uygulama ağırlıklı bir ders olmasına rağmen görsel sanatlar dersi haftada 1 ders saati olarak belirlenmiştir. Bazı okullarda buna ek olarak seçmeli görsel sanatlar dersi adı altında 2 ders saati olarak işlenmektedir (Tabak, 2018: 21). Görsel sanatlar eğitimi, sanatı anlayan ve değer veren bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim sistemidir. Sanatın, insan ruhu ve çevresini algılamadaki olumlu etkileri dikkate alındığında bu eğitimin her alanda pozitif etkiler sağladığı görülmektedir (Demir, 2009: 10). Görsel sanatlar eğitim programı, bireyin özgür bir ifade biçimi geliştirmesine, estetik bilinç kazanmasına ve dolayısıyla kişisel yaşamına katkıda bulunmasına odaklanır.

Görsel sanatlar öğretim programı; yaratıcılığı teşvik etmek, estetik bakış açısı kazandırmak ve ruhsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla tasarlanmıştır. Whitford'a (1937: 189) göre bu program öğrencileri ödüllendirerek, ortak güzellik unsuru oluşturarak, bireylerin sosyalleşmesini sağlayarak, ilham kaynaklarını ve hayal gücünü belgelemeyi hedefler. Nitelikli bir öğretim programının temel unsurları sanat tarihi, sanat üretimi, sanat eleştirisi ve estetikten oluşur. Ragans'a (1995: 27) göre, bu unsurlar arasında dengeli bir yaklaşım sağlanması, bu öğelerin birbirleriyle uyum içinde olmasına ve uygulamalar arasında güçlü bağlantıların kurulmasına dayanır. Program hazırlanırken her çocuğun yaratıcı olduğu unutulmamalı ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Gençaydın'ın (1987: 47) belirttiği gibi, hedef bireyin beceri kazanmasından ziyade yaratıcılığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla dersler ilgi çekici hale getirilmeli ve öğrenciye uygun şekilde tasarlanmalıdır. Değerlendirmede gelişim durumları göz önünde bulundurulmalı ve sergilemeye önem verilmelidir. Görsel sanatlar dersi öğretim programı, Özsoya'a (2015: 169) göre topluma ve kültüre katkı sağlayan, eleştirel bakış açısına sahip yaratıcı düşünebilen ve gözlemleyebilen bireylerin yetişmesini sağlar. Bu eğitim programı, yapılandırmacı yaklaşıma dayanarak şekillendirilmiştir. Bu yaklaşım öğrencilerin katılımını teşvik ederken kendi bilgi yapılarını oluşturmalarına olanak tanır, böylece öğrenme deneyimlerini daha anlamlı hale getirir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020: 2). Aykan ve Tatar (2017: 383) yapılandırmacı yaklaşımı, öğreneni merkeze alan ve öğrenme sürecinde öğrenene etkin rol veren bir yöntem olarak ifade eder.

Görsel sanatlar öğretim programının amacı, öğrencilerin görsel okuryazarlık ve estetik bilincini geliştirerek sanata olan yetilerini artırmaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'na (2018: 7-8) göre program, öğrencilere temel sanat kavramlarını öğretirken, yaratıcılıklarını ve ifade yeteneklerini destekler. Ayrıca öğrencilere kültürel çeşitliliğe saygı duymayı ve sanatın toplumsal etkilerini anlamayı öğretir. Sanat alanında farklı meslek ve kariyer olanaklarını tanıtarak, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlar. Son olarak sürekli öğrenme ve gelişme motivasyonunu artırarak, öğrencilerin kişisel ve akademik başarılarına katkıda bulunur.

Görsel sanatlar öğretim programının güncellenmesi, Türkiye'deki eğitim sistemine uyum sağlamak ve öğrencilere daha etkili bir eğitim sunmak amacıyla önemli bir adımdır. Bu bağlamda, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında yayımlanan bir yazı ile İlköğretim Kurumları için Görsel Sanatlar Dersi (1-8) Öğretim Programı'nın uygulanmasına ilişkin kademeli bir planlama yapılmıştır. Aynı dönemde, daha önce 2006 yılında kabul edilen ancak artık ihtiyaçlara cevap vermeyen bir önceki programın kademeli olarak uygulamadan kaldırılması kararı alınmıştır (MEB, 2013: 1). Bu süreçte Türkiye'deki görsel sanatlar eğitimi, güncel ihtiyaçlara uygun olarak periyodik olarak revize edilmiş ve öğrencilere daha etkili bir eğitim sunulması amaçlanmıştır (Özcan, 2017: 16). Görsel sanatlar öğretim programlarının düzenli olarak güncellenmesi, öğrencilerin sanat alanındaki ilerlemesini desteklemek ve değişen eğitim gereksinimlerine uyum sağlamak için önemlidir.

Millî Eğitim Bakanlığı görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan alana özgü beceriler şekil 1 de verilmiştir.

Algılama	AnalizEtme
BilişimTeknolojilerini Kullanma	Değerlendirme
ÇokYönlüDüşünme	Eleştirel Düşünme
El-Göz-BeyinKoordinasyonunu Sağlam	Estetik Duyarlılık
GörselOkuryazarlık	Kültürel miras
Sanatsal Etik	Öz Farkındalık
Tasarım	Medya Okuryazarlığı
Gözlem Yapma	Malzeme Kullanma
Sentez	Yaratıcı Düşünme

Şekil 1. Görsel sanatlar dersi öğretim programı alanına özgü beceriler

Görsel sanatlar öğretim programının öğrenme alanları: “Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras, Sanat Eleştirisi ve Estetik” şeklindedir. Bu öğrenme alanları sayesinde öğretim programının uygulamaya dönük yapısı güncellenerek, öğrencinin sanatsal uğraşlara yönelmesi, sanata karşı daha bilinçli hale gelmesine olanak sağlanmıştır (Canikoğlu,

2016: 18). Görsel sanatlar ders öğretim programı ile öğrencilerin ilk olarak görsel iletişim ve biçimlendirme alanında öğrencilerin duygu, düşünce ve hayallerini görsel iletişim aracılığıyla ifade etmeleri ve sanat dilini kullanarak biçimlendirme becerilerini geliştirmeleri, ardından öğrencilerin kültürel miras alanında Türk toplumu ve dünya çapı sanat eserlerini inceleyerek kültürel çeşitliliği anlamaları ve değerlendirmeleri, son olarak da sanat eleştirisi ve estetik alanında öğrencilerin sanat eserlerini analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerileri geliştirilerek sanata ve sanatçıya saygı duymaları ve etik kuralları öğrenmeleri amaçlanır (MEB, 2018: 11-12).

Görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan 5. ve 8. sınıfların kazanım dağılımları şu şekildedir: Görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanında 5. sınıflar için 7 kazanım, 6. sınıflar için 9, 7. sınıflar için 8, 8. sınıflar için ise 9 kazanım yer almaktadır. Kültürel miras öğrenme alanında, 5. sınıflar için 5, 6. sınıflar için 6, 7. ve 8. sınıflar için ise 4 kazanım bulunur. Sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanında, 5. sınıflar için 7 kazanım bulunurken 6. sınıflar için 6, 7. sınıflar için 8, 8. sınıflar için ise 7 kazanım yer alır. Güncel görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanları kazanımlarının içeriği “Ekler” kısmında verilmiştir.

2.4. Çok Alanlı Sanat Eğitimi

Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi (ÇASEY) ya da Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi, çeşitli disiplinlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. ÇASEY, sanat eğitimini yalnızca teorik bilgiyle veya sadece uygulamayla sınırlandırmak yerine, farklı bakış açılarını geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Özalp, 2009: 33). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi'nin çıkışına öncülük eden Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezidir. Bu merkez Amerika Birleşik Devletleri'nde 1982 yılında J. Paul Getty Vakfı tarafından kurulan Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi adı altında, sanat eğitimi alanında önemli bir birim olarak hayata geçirilmiştir (Eisner, 1998: 7). Getty Vakfı Güzel sanatlar eğitim merkezi, ülkedeki resmi okullarda görsel sanatlar eğitim standardını iyileştirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Merkezin öncelikli odak noktası, görsel sanatlar eğitimini daha ileri taşımak olarak belirlenmiştir (Beykal, 2005: 35). Bu amaç doğrultusunda Çok Alanlı Sanat Eğitimi yaklaşımı, 1960'larda ABD'nin birçok eyaletinde başlatılmış ve 1980'lerde Elliot Eisner tarafından desteklenerek geliştirilmiştir. Bu metot, Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi'nin yardımı ile ülke genelinde pilot uygulamalarla yaygınlaştırılmıştır (Özsoy, 1998: 63). Zamanla Amerika ve İngiltere başta olmak üzere birçok ülkede, sanat derslerinde "Sanat

Tarihi, Eleştiri, Estetik" gibi disiplinler yaygın olarak öğretilmiştir. Sanatın bu disiplinlerle birlikte eğitimle bütünleşmesi sonucunda, ÇASEY (Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi) veya Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi sanat eğitiminde varlığını korumaya devam etmiştir (Alakuş, 2002: 81).

Özetle sanat ve sanat eğitimi, geçmişten günümüze kadar el becerisi veya el işi gibi algılanmış olup sanata dayalı becerilerin gelişiminde uygulama ve çeşitli araç-gereçlerin kullanımının önemli olduğu düşünülmekteydi. Böylelikle uygulama ağırlıklı sanat eğitimi, bireyin sanatsal ifade gücünün gelişmesine katkı sağlayacağı öngörülmüştü (Barlas, 2010: 26). Oysa ki sanat etkinliklerinin temelinde, geniş bir bilgi birikimi ve deneyim yatar. Buna istinaden kapsamlı ve anlamlı bir sanat eğitimi, “Estetik, Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi ve Uygulama” alanlarının birleştirici ve bütüncül bir yaklaşımıyla hedefine ulaşır (Artut, 2007: 289). Bu düşünceler doğrultusunda 1960’lı yıllarda sanat eğitimi yaklaşımları sorgulanmaya başlanmış ve bu dönemde eğitimciler tarafından sanat öğretimine bilimsel yöntemlerle yeni bir boyut kazandırılmıştır (Elkoyun, 2007: 32). Sonuç olarak baktığımızda, sanat eğitimi alanında gerçekleşen değişiklikler, salt uygulama odaklı bir yaklaşımı aşarak, sanatı anlama, anlamlandırma ve sanat eserine yönelik eleştirel bir yaklaşım geliştirme üzerine odaklanmıştır. Bu sayede, sanat eğitimi sadece uygulama yoluyla değil, aynı zamanda bu derinlemesine anlayış ve eleştiri becerileriyle de zenginleştirilmiştir (Smith, 1987: 105).

ABD’de ve Avrupa’da sanat eğitimi adına kabul gören bu gelişmelerin sonucunda ÇASEY Türkiye’nin içinde bulunduğu eğitim şartlarına göre ele alınmıştır. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı 1997-1998 eğitim öğretim yılında ÇASEY ile ilk uygulamaları gerçekleştirmiştir. Bu uygulama ile oluşturulan 28 haftalık öğretim programıyla, ÇASEY’in güzel sanatlar eğitimine sağlayacağı katkılar değerlendirilmiştir. (Özsoy, 1999: 9-18). Ayrıca ülkemizde ÇASEY, birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi ve disiplin temelli sanat eğitimi yöntemi şeklinde de dile getirilmektedir (Özalp, 2009: 33). Bu eğitim yöntemi 1997 yılında YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi kapsamında gerçekleştirilen bir çalışma ile eğitim fakültelerinin Resim-İş Öğretmenliği (Görsel Sanatlar Eğitimi) lisans programlarında, Disiplin Temelli Sanat Eğitim Yöntemi, Özel Öğretim Yöntemleri dersi içeriğine dahil edilerek görsel sanatlar eğitimine katkı sağlanması hedeflenmiştir (Aykut, 2006: 37). Çok alanlı sanat eğitiminin dünya çapında kabul görmesinin nedeni toplumlar sanatı, dört faaliyet adı altında gerçekleştiriyor oluşudur. Özsoy ve Şahan’a (2009: 208, 209) göre bu faaliyetler: ilk olarak sanatı üretmek, ikinci olarak

sanatı izlemek, Üçüncü olarak kültür içinde zamanla neye ev sahipliği yaptığını anlamaktır. Son olarak sanatın kalitesi ve niteliği konusundan değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Özsoy (2003: 168) çok alanlı sanat eğitimi yönteminin amacını, bireylerin sanat eserlerini anlamlandırması, yorumlaması, analiz etmesi ve kendi eserlerini yaratma yeteneklerini geliştirmesi olarak tanımlar. NAEA'ye göre ÇASEY'in hedefi, öğrencilere yeni fikirler oluşturma ve bu fikirler arasında ilişkileri sentezleme imkânı tanımaktır (Yarımca, 2010: 10). İfade edilen hedefler doğrultusunda bu yöntemi uygulamak, öğrencilerin bilgi ve kapasiteleri dahilinde yeni şeyler üretmelerini sağlayarak yeteneklerini keşfetmelerine ve kültüre katkıda bulunmalarına olanak tanıyacaktır (Özalp, 2009: 34). Bunlara ek olarak öğrencilerin düşüncelerini ve duygularını sanatsal biçimlere aktarabilmesi, estetik algılamayı öğrenmesi ve eserleri kültür sürecinde değerlendirebilmesi adına sanat eğitiminin bütünsel yaklaşımla verilmesi önemlidir (Elkoyun, 2007: 30). Sonuç itibarıyla, sanatın disiplinler arası bileşke halinde öğretilmesi gerekmektedir. ÇASEY, bireylerin bu alanda karşılaşacakları problemleri çözme yeteneklerini artıracaktır (Beykal, 2005: 38).

Günümüz görsel sanatlar eğitiminde yer alan ÇASEY; uygulama, estetik, sanat tarihi ve sanat eleştirisi gibi dört alt disiplinin entegrasyonundan oluşan bir yöntemdir. Barlas'a (2010: 28) göre bu alt disiplinler arasında hiyerarşik bir üstünlük bulunmaz ve her biri eşit bir öneme sahiptir. Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminde yer alan disiplinler alt başlıklar halinde sunulmuştur.

2.4.1. Sanat tarihi

Sanat tarihi disiplini, temelleri eski çağlara kadar uzanan sanat eserlerinin içsel yapısını inceleyerek kültür ve toplumlar hakkında önemli bilgiler edinilmesini sağlar (Smith, 1987: 207-208). Sanat tarihi, çeşitli kültürlerin özelliklerini, eserlerini, inançlarını ve değerlerini anlamamızı sağlayan önemli bir araçtır. Bu disiplin, çeşitli kültürlerin nasıl ortaya çıktığına dair sosyal, coğrafi ve hatta psikolojik açılarından farklı bakış açılarını öğretme yeteneğine sahiptir (Aykut, 2006: 38-39). Sanat tarihini, dünya genelindeki tüm sanatları kapsayan bir disiplin olarak tanımlayan Yolcu (2004: 76), ayrıca belirli bölgelere veya dönemlere odaklanan özel sanat tarihlerinin de varlığından söz etmektedir. Örneğin Çin Sanatı, Türk Sanatı ve Mısır Sanatı gibi. Bu disiplin ayrıca, belirli coğrafyalarda gelişen sanatın yanı sıra, sanat içindeki farklı üslupların birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu da araştırır.

Sanat eğitimi içerisinde önemli bir yeri olan sanat tarihinin öğretimine önem verilmelidir. Bu nedenle, sanat tarihi öğretiminde farklı ve dikkat çekici öyküler oluşturmak, tarih şeridini kronolojik bir şekilde tasarlamak ve öğrencilerin kavram haritaları oluşturmasını teşvik etmek gibi yöntemler önemli bir yere sahiptir (Alakuş, 2002: 91).

Kırıçoğlu'ya göre sanat tarihi öğretimi bu şekilde yapılmalıdır:

“Sanat tarihi öğretiminde yakın çevre yakın çağ ilkesi uygulanmalıdır. Bu ilkenin uygulanmasında üç yarar vardır. Birincisi, yakın çevre, ilgiyi sürekli canlı tutar, ikincisi, gerçek yapıtların çevrede bulunmasıyla bu kültürel varlıkların tarihsel ve sanatsal değerlerini öğrenci daha somut olarak kavrar, üçüncüsü, geçmişin nesnel olarak öğretilmesiyle sanat yapıtı inceleme birleşerek sanat tarihi kuruluştan kurtulmuş olur. Sonia Rouve: ‘ölü geçmişin bugünden kaynaklanan ilgi ve çağdaşlıkla olan bağ ile canlanabileceğini’ söyler” (Kırıçoğlu, 1991: 140).

Sanat tarihi öğretimi, gerektiğinde sanat eserlerinin incelenmesiyle birlikte yürütülmelidir. Bu yaklaşım, sanat tarihinin yalnızca bilgi aktarımından ibaret olmasını engeller ve öğrencilerin duyularını, algılarını, yorumlarını ve analiz becerilerini kullanarak aktif olarak katıldıkları uygulama alanları yaratır. Böylece, sanat tarihi eğitimi daha dinamik ve etkileşimli bir hale gelir (Beykal, 2005: 41). Sanat tarihi öğretimi ile öğrenciler; sanatın, gelecekteki eserleri hangi yönden etkilediğini anlayarak eserlerdeki üslup yapılarının nasıl bir gelişim gösterdiğini öğrenirler. Bu sayede öğrenciler, sanatsal beğenilerini geliştirirken sanat eserlerinin özgünlüğü hakkında da düşüncelerini derinleştirebilirler (Gökay, 1998: 34). Böylelikle öğrencilerin, sanat tarihi ile geçmişin sanatsal mirasını anlamalarını sağlayarak kültürel zenginliği keşfetmelerini ve sanatın evrensel dilini kavramalarını desteklemiş oluruz.

2.4.2. Estetik

Estetik terimi, Alman filozof Baumgarten tarafından 1744 yılında güzelin bilimi anlamında ilk kez kullanılsa da güzellik ve güzellekle ilgili düşünceler klasik çağın başlangıcına kadar uzanır (Smith, 1987: 227). Diğer bir tanımda ise estetik, “duyum bilimi” veya “duyulur algılar ötesi” anlamına gelir ve yalnızca güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ve tinsel ile yaratılışını da kapsamaktadır (Bozkurt, 1992: 23). Tunalı'ya (1998: 13) göre estetik, sadece duyum ve duyulur algı anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda duyulur algının ve duyumsallığın sağlandığı bilgiyle ilgili bir bilim olarak da düşünülür.

Sanat eğitiminin alanlarından biri olan estetik; öğrencilere, sanatçılara, sanat eleştirmenlerine, sanat tarihçilerine ve diğer disiplin uzmanlarına, sanat hakkında yorum yapmayı ve sanat hakkında ki değerlendirmeleri incelenmeyi öğretmektedir (Karabulut, 2004:

197). Bunlara ek olarak Tunalı (1996: 201) doğadaki güzellikleri anlamak için belirli bir estetik duyarlılığa ulaşmanın önemli olduğunu belirtir. Bu duyarlılığı insanın yalnızca sanat yoluyla, yani sanat eğitimiyle elde edebileceğini ifade eder. Estetik eğitiminin yer aldığı görsel sanatlar dersi, öğrencilere öncelikle estetik deneyimler yaşatmayı amaçlar. Ardından, bu deneyimleri düşünsel bir seviyeye taşıyarak, kendi güzellik algılarını oluşturmalarına olanak tanır (Orhun, 2005: 52). Estetik eğitimiyle öğrenciler, başkalarının görüşlerini düşünerek ve dinleyerek öğrenirken daha az dogmatik bir yaklaşım sergileyebilirler (Stewart, 1995: 79-80). Bu eğitimin bir parçası olarak kullanılan estetik yargı kuramları “Yansıtmacı Kuram, Anlatımcı Kuram, Biçimci Kuram, İşlevsel Kuram ve Kuramsalcı Kuram'dır.” Bu kuramlar, sanat eleştirisi disiplini içinde önemli bir yere sahiptir ve yargı aşamasında kullanılır (Kırıçoğlu, Stokrocki, 1997: 40). Böylece, öğrenciler estetik eğitimi sayesinde daha geniş bir perspektif kazanarak, sanat eserlerini değerlendirirken farklı kuramların ışığında daha esnek ve kapsamlı yargılara ulaşabilirler.

2.4.3. Sanat eleştirisi

Eleştiri terimi, köken olarak Yunanca "critice" kelimesinden gelir ve bir şeyi iyi ve kötü yanlarıyla değerlendirme anlamını taşır (Ersoy, 1995: 81). Aynı zamanda etimolojik olarak eleştiri, çözümlenme ve yargılama şeklinde ifade edilir ve kavramların çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve yargılanmasıyla ilgilidir (Boybukara, 1997: 64). Günlük dilde ise eleştiri genellikle olumsuz bir anlam taşır, çünkü eleştirmek çoğunlukla bir şeyin olumsuz yanlarını vurgulamak olarak algılanır. Ancak eleştirinin amacı sadece olumsuz yanları ortaya çıkarmak değil, var olanı anlamaktır. Eleştiri, bir sorunu açığa çıkarma ve o sorunun özüne inme sürecini ifade eder. Bu süreç hem olumlu hem de olumsuz yanlarıyla bir konuyu aydınlatmayı amaçlar (İpşiroğlu, 1992: 9). Eleştiri, sanat eğitiminin önemli bir parçasıdır. Bu yüzden sanat eğitiminin üzerindeki etkisini Erinç'in aşağıdaki sözleriyle ifade etmek mümkündür.

“Eleştiri, genel kanının aksine, yalnızca sanatın, bir sanat yapıtının irdelenmesi değil, aynı zamanda bir sanat yapıtı ile karşı karşıya olan, teke tek ilişkide bulunana alıcının (sanat yapıtını okuyan, dinleyen, seyreden, gören, izleyen kişinin) bilgilendirilmesi yönlendirilmesidir de. Bu nedenle hem resmi hem de alıcısını ilgilendirebilecek, onların her ikisi içinde bir ‘değer’ taşıyabilecek bir eleştiri yaratmak, eleştirinin ne olduğunu, ya da ne olmadığını irdelemekle, daha sistemli, daha genel geçerliği (zaman ve mekân bakımından) olan bir yöntem bulmakla olanaklıdır” (Erinç, 1995: 10-11).

Sanat eleştirisi, fikirlerin ve yorumların en zengin şekilde ifade edilmesini sağlar, sanatsal faaliyetlerin sanat eserlerine dönüştürülmesiyle ortaya çıkar. Böylelikle fikirlerin sanatta somut bir şekilde ifade edilmesi ve bu somut ürünlerin incelenip değerlendirilmesi, sanat eleştirisi sürecini beraberinde getirir. (Artut, 2002: 31). Sanat eleştirisi, sanata bakmak ve sanat hakkında konuşma amacıyla kullanılan bir sistem olarak düşünülebilir. Ayrıca sanat eleştirisi yöntemlerini öğrenmek bir sanat eserini yorumlamayı da öğretmektedir (Karabulut, 2004: 220). Son olarak sanat eleştirisi, sanat eserlerine karşı öz değerlendirme yapmak ve karşılaştırmak amacı ile kullanılır. Sanat eleştirisi, "bu ne hakkındadır? Anlamı nedir? Neden iyidir? Neden değerlidir?" Gibi soruları ortaya koyar ve bu sorulara cevap arar (Özsoy, 2007: 194-195).

Eleştiriyi amaçları doğrultusunda sınıflandırmak mümkündür ve çoğu kaynakta dört temel eleştiri türünden bahsedilir bunlar ise Akademik Eleştiri, Pedagojik Eleştiri, Basın Eleştirisi ve Popüler Eleştiridir (Boydaş, 1997: 115). Araştırmanın konusu gereği pedagojik sanat eleştirisi ayrı bir başlıkta ele alınmıştır.

Akademik eleştiri

Akademik eleştiri, derin bir kavrayış, uzmanlık ve sabır gerektiren sofistike bir yöntemi ifade eder. Bu tür eleştiri, tarafsız bir değerlendirme ve yorumlama ile akademik tarafsızlığı sağlar. Zaman ve sabır gerektiren bu sürecin önemli olduğunu vurgulamak gerekir (Boydaş, 2007: 38). Bu tür eleştiri, profesyonel bir bakış açısı ile gerçekleşir. Akademik eleştirmenler, önceden incelenmiş ve sınıflandırılmış tarzları ve sanatçıları sürekli olarak gözden geçirirler. Ayrıca, tarihsel, sosyolojik ve marksist eleştiri gibi konular da akademik eleştiri içinde önemlidir. Bu nedenle, akademik eleştiri zaman alan bir süreçtir (Gökay, 1998: 46).

Basın eleştirisi

Basın eleştirisi, eleştiri türleri arasında belki de en yaygın bilinendir. Genellikle gazete ve dergilerde karşımıza çıkan bu eleştiri türünün temel özelliği, haber kategorisinde yer alması ve okuyucuya sanat dünyasından bilgiler sunmasıdır (Gökay, 1998: 48). Basının, sanat eleştirisindeki görevi okuyucunun dinleyicinin izleyicinin fark etmediği eserleri tanıtmak ve onların merakını gidermektir (Boydaş, 2007: 36) Bu eleştiri türü insanları görsel ve estetik deneyimlere ilgi duymaya teşvik ederken aynı zamanda bilgilendirici bir işlevi de yerine getirir. Basın eleştirisinin kısalığı, yazarın analizini özetlemesine ve dikkat çekici bir sonuca

dayanarak eleştirinin etkileyciliğini artırmasına yol açar. Bu nedenle, eleştiri hem estetik deneyimi teşvik etmekte hem de içerikle ilgili önemli bilgiler sunmaktadır (Atmaca, 2005: 22).

Popüler eleştiri

Eleştiri türleri içerisinde yer alan bir başka eleştiri ise halkın, toplumun yapmış olduğu popüler eleştiridir. Popüler eleştiri sanatı genellikle tasvir etmek ve gerçeği yansıtmak üzerinde değerlendirmelerde bulunur. Bu nedenle eleştiri türü genellikle değişmez. Ancak insanların sanat eğitimi almasıyla kuru mekanik bir realizm ile olayların, nesnelere ve insan karakterlerini yansıtan realizm arasındaki belirli farkları görmeleri sağlanabilir. Özetle topluma etkili bir sanat eğitimi verilmezse, eleştiri anlayışı sadece eleştirmenin görüşlerine bağlı kalacaktır (Gökay, 1998: 48-49). Mittler'e göre (1986) popüler eleştiri genellikle uzman olmayan kişiler tarafından yapılır. Bu kişiler çoğunlukla popüler eleştiri alanında yer alır ve uzmanlık konularında farklılık gösterebilirler. Ancak, fikirleri genellikle dikkate değerdir ve inkâr edilemez niteliktedir (Aktaran: Ertok Atmaca, 2005: 22).

Bu eleştiri türlerini de dikkate aldığımızda eleştiri, kendi içinde tutarlı ilkeleri barındıran bütüncül bir yapıdadır. Deneyimli eleştirmenler, hedef kitlelerinin neyi bildiğini veya neyi öğrenmek istediklerini dikkate alarak hareket ederler. Sundukları delil ve belgelerle, seçtikleri uygun ifade tarzı aracılığıyla insanları ikna etmeye çalışırlar. Zira eleştiri, aslında ikna edici bir argümanın ta kendisidir. Aynı zamanda eleştiri, daima gelişime açık olduğu kadar, yeniliklere de açıktır (Artut, 2007: 296).

2.4.4. Uygulama

Uygulama çalışmaları düşüncelerin, duyguların ve gözlemlerin aynı zamanda tecrübelerin ifade edildiği bir aşamadır. Bu aşamada deneyimlerin, düşüncelerin, hayallerin, tekniklerin ve çeşitli malzemelerin bir araya getirilerek ortaya çıkarılması sürecini ifade eder (Gökay, 1998: 31). Uygulamada, ürünün niteliği yoğun kuramsal bilgidir. Kuramsal bilgi, öğrencilere uygulamalı çalışmalar sırasında verilir veya sezdirilir. Bu süreçte teknik beceri ve yaratıcı düşünceyi birleştiren peş peşe yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ürün, öğrencinin duygu ve düşüncelerini yansıtır (Yolcu, 2004: 111). Sonuç olarak Öğrenci, sanatsal bir çalışma için zaman ve emek harcar ve bu süreç içinde deneme yanılma yöntemini kullanarak düşünce aşamasını oluşturur. Sanatın dilini -yani öge ve ilkelerini-

malzemelerle birleştiren öğrenci, ürün oluşturma sürecinde araştırma yapar, bilgi toplar ve çeşitli deneyimlerle düşünce tarzlarını geliştirme fırsatı bulur (Elkoyun, 2007: 34).

Bireyselleştirilmiş sanat eğitimi yönteminde uygulamalı çalışmalar sanat eğitiminin başlangıç aktivitesi olarak kullanılmıştır. Fakat bu durum uygulama çalışmalarının diğer disiplinlerden önemli olduğu anlamı çıkartılmamalıdır. Çünkü sanat öğretimi yönteminde disiplinler arası hiyerarşi bulunmamaktadır (Gökay, 1998: 29). Sanatsal pratik çalışmalar, yeni bir eğilim olmasa da öğrencilerin sanat yeteneklerini, problem çözme stratejilerini ve tasarım becerilerini geliştirmeleri açısından hâlâ hayati öneme sahiptir. Atölye uygulamaları, öğrencilere "Sorunlar nasıl çözülebilir? Bu dikkatlice nasıl yapılabilir? Bu en iyi nasıl düzenlenebilir?" gibi soruları sorma fırsatı sunar (Özsoy, 2007: 194).

2.5. Pedagojik Sanat Eleştirisi

Pedagojik eleştiri, öğrencilerin sanat eserlerini değerlendirmelerine, gerekli bilgileri kazanmalarına ve sanat eserlerinin neden değerli olduğunu anlamalarına yardımcı olmak için kullanılan uygulamalı bir yöntemdir. Bu uygulamalı yöntem, doğadaki güzellik ile sanattaki güzellik arasındaki farkı ortaya koyan süreçler bütünüdür (Yolcu, 2004: 124). Pedagojik sanat eleştirisi, eğitim süreçlerini ve öğrenme ortamlarını pedagojik açıdan değerlendiren bir yaklaşımı içerir. Genel bir tanımla "sanat eleştirisi, sanatsal araştırma ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir." Sanat alanında yapılan bir çalışmanın sanat eseri olup olmadığını değerlendirmek veya mevcut bir sanat eseri hakkında tartışabilmek için yöntem geliştiren ilk sanat eğitimcisi Edmun Feldman'dır (Özsoy ve Alakuş, 2009: 124). Feldman; sanat eleştirisindeki aşamaları ilk kez tanımlarken, öğrencisi Mittler (1986) bu yaklaşımı "Bakmayı Öğrenmek: Öğrenmek İçin Bakmak" adını verdiği bir dizi soruyla derinleştirmiştir. Pedagojik sanat eleştirisinin bu aşamaları ise betimleme, çözümlenme, yorumlama, yargı şeklindedir (Kırıçoğlu ve Strocki, 1997a: 1.20). Bu eleştirinin amacı, öğrencilerin hâlihazırda sahip oldukları estetik algıyı daha da geliştirmek ve bu algının zamanla körelip kaybolmasını önlemektir. Bunlara ek olarak öğrencilerin sanatsal duyarlılıklarını artırarak, sanatla olan bağlarını güçlendirmek ve estetik anlayışlarını artırmaktır (Karabulut, 2004: 258). Böylelikle öğrenciler, kendi çalışmalarını değerlendirirken, bu süreçte kendilerini de eleştirel bir gözle incelemeyi öğrenirler. Bu eleştirel süreci yönetecek olan sanat eğitimcisinin hem sanat alanında hem de eğitim metodolojileri konusunda derin bilgilere sahip olması gerekmektedir (Boydaş, 2007: 31).

Pedagojik sanat eleştirisi süreci dört bölümden oluşur bunlar: “Betimleme, çözümlleme, yorumlama, yargıdır.” eleştirmenler bu bölümleri sıralı bir şekilde kullanarak sanat yapıtını eleştirmezler. Sıralamalar farklı olsa bile içerik olarak pek değişiklik göstermezler. Fakat öğrenciler ve sanat eleştirisini öğrenenler için bu sıralama oldukça yararlıdır (Kırışoğlu, 1991: 135). Bu evreler, bir sanat eseri hakkında dört temel soruyla ilgilidir: "Neler görüyorsunuz?" (betimleme), "Sanatsal elemanlar birlikte nasıl düzenlenmiş?" (çözümlleme), "Sanatçı bize ne söylemek istiyor?" (yorumlama), ve "Eser hakkında ne düşünöyorsunuz? Neden?" (yargı). Başlangıçta, öğrenciler sıralamayı bu şekilde takip edebilir, ancak zamanla, öğrencilerin yetenek ve bilgileri geliştikçe, bu sıralamanın değışebileceği unutulmamalıdır. Betimleme ve çözümlleme aşamalarında başarılı olan öğrenciler, sanatsal anlayışlarını geliştirdikçe yorum ve yargı aşamalarında da ilerleyebilirler (Karabulut, 2004: 265).

Betimleme sürecinde, eserin yapı taşları ve fiziksel varlıkları olarak adlandırılan "bilgi objeleri" ayrıntılı bir biçimde açıklanır. Bu evrede, eserin sanatsal formunun ne olduğu ve eserde ne tür unsurların bulunduğu belirlenir (Alakuş, 2011: 63). Betimlemenin temel adımı, bir sanat eserini dikkatlice incelemektir. Eser daha önceden incelenmiş bile olsa, bu inceleme sanki ilk defa yapılmış gibi titizlik gerektirir. Bunun ardından öğrenciye, "Ne görüyorsun, anlatır mısın?" veya " yapıt hakkında genel izlenimin nedir?" gibi sorular yöneltilerek, öğrencilerin gözlemlerini ve izlenimlerini ifade etmesi teşvik edilir (Kırışoğlu, 1991: 136).

Çözümlleme evresinde ise sanat eserinin yapısal formunun, sanatın temel ilkeleri ile olan bağlantısını kurarak derinlemesine bir incelemesi yapılır. Bu incelemeler görsel algıya dayanırken, öğrencinin sanat eserinin yapısını veya kompozisyonunu analiz etmesinin önünü açan bu süreçtir (Alakuş, 2011: 64). Çözümlleme betimlemenin bir devamı niteliği taşır. Bu aşamada renk, doku, çizgi, form gibi biçimsel elemanlar irdelenir. Bu unsurlar arasında renk, çizgi, doku gibi öğelerin birbirleriyle ilişkisi gözlemlenir ve bunların estetik ilkeler çerçevesinde nasıl düzenlendiği araştırılır. Bu süreçte, tekrarlar, ritim, denge, hareketin yönü, çeşitlilik ve renk uyumu gibi estetik prensipler üzerine düşünceler ifade edilir (Kırışoğlu, 1991: 136-137).

Yorumlama aşaması ise sanat eserini anlama ve ondan anlam çıkarma sürecidir. Bu aşama eserde var olan sembollerin çağdaş ve tarihî yorumları üzerinden gerçekleştirilebilir. Bu sürecin başlangıç noktası, eserin betimlenmesi ve çözümlenmesi sırasında elde edilen

bulguların temel alınması ve bu bulguların bireysel yorumlarla derinleştirilmesidir (Alakuş, 2011: 64). Bu evre ise bir sanat eserinin diğerlerinden ne şekilde ayrıştığını gösterir ve sanat eserinin temasını, düşüncelerini belirleyerek; eserdeki duyguları, hisleri, anlamları fark etme sürecini ifade eder (Karabulut, 2004: 260). Sanat eleştirisinin bu kısmında öğretmenin öğrenci yorumlarını ortaya çıkarması için şu sorular sorulabilir: “Sanat yapıtı sana ne söylüyor?”, “Sanat yapıtında ima edilen anlam nedir?”, “Sanatçının vermek istediği ileti (mesaj) sizce nedir?”, “Ya da bu yapıtta ne anlatılmak isteniyor?” gibi (Kırıçoğlu, 1991: 138).

Yargılama, bilinçli tercih de denilen bu aşamada; ilgili eserin neden ünlü olduğu niçin güzel ve değerli olduğu kesin bir yargı ile ifade edilmesi gerekir. Bir sanat nesnesinin ya da herhangi bir olayın neden sanat olarak kabul edildiğini açıklayabilmek için bazı değerlendirme ölçütleri veya sanat kuramlarına ihtiyaç duyulur (Alakuş, 2011: 65). Öğrenci yargılarının yer aldığı bu aşamada “kimi yansıtmacı, kimi biçimci, kimi dışavurumcu, kimi işlevsel” sanat kuramlarından yararlanır. Böylece öğrenci uygun kuramı bularak değerlendirme yapar (Kırıçoğlu, 1991: 138). Yansıtmacı kurama göre sanat, nesnelere ve doğayı gerçekçi bir şekilde taklit ederek yaşamı yansıtır. Bir sanat eseri, temsil ettiği şeye ne kadar yakınsa o kadar başarılı kabul edilir (Barut, 2019: 10). Biçimci kuram, sanat eserlerini yalnızca görsel düzen ve mükemmeliyet açısından değerlendirir, dış etmenleri, anlamları ve duyguları dikkate almaz. Bunun için sanat eserinin içeriği veya mesajı yerine sadece biçimsel unsurlarına odaklanır. Dışavurumculuk ise sanat eserlerinin gerçek ve yoğun duyguları ifade etmesini mükemmellik olarak kabul eder, özellikle çocuk resimleri gibi, dışavurumcuların bu özelliği takdir ettikleri görülür (Atmaca, 2005: 24). İşlevsel kurama göre sanat; ahlaki, dini, siyasi veya ekonomik amaçlar için bir ilerleme aracıdır. Onlar için, bir sanat eserinin önemi, kendi içeriğinden ziyade ortaya koyduğu etki ve hizmetidir. Bu bakış açısına göre, sanatın tarihi, toplumun temel kurallarına nasıl hizmet ettiğini gösterir (Karabulut, 2004: 238). Sanat eleştirisi bu aşamada bilgi ve deneyim ile sanat eseri üzerinde derinleşmeyi sağlar.

Pedagojik sanat eleştirisi, öğrencilerin sanatsal anlayış ve ifadelerini derinleştirmelerine olanak tanırken, onların eleştirel düşünme yeteneklerini de geliştirir. Bu süreç hem öğretici hem de öğrenen için zengin bir etkileşim alanı yaratır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi ile ilgili literatür taramasında elde edilen çalışmaların özetleri yer almaktadır.

Gökay'ın (1998) “Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulaması ve Sonuçları” adlı doktora tezinde araştırmanın amacı, Türkiye’deki eğitim kurumlarının ilköğretim kademesinde ezbere dayalı olmayan bir sistem oluşturmaya yönelik çalışmaların içinde sanat eğitiminin ve eleştirisinin yeri ve bu eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar aynı zamanda uygulama problemlerin belirlenmesidir. Araştırmanın içeriğini birleştirilmiş sanat eğitiminin içerdiği dört disiplin ve bu disiplinlerin sanat eğitimindeki yeri oluşturmaktadır. Ayrıca sanat eleştirisi basamakları ve ilköğretim II. basamağı dönemi çocuk özellikleri, öğrenme yetenekleri üzerinde durulmuştur. Konya il merkezindeki Meram İlköğretim Okulu'nda eğitim gören 7. sınıf öğrencilerinden 100 kişilik deney ve kontrol grubu oluşturularak yapılan araştırmada, "t-testi" kullanılmıştır. Ancak sadece istatistik ve nicelik değerlendirmelerle yetinilmemiş, içerik analizi ve kalitatif analiz de uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında uygulanan sanat eleştirisi derslerinin öğrencilerin başarı puanlarında belirgin bir artışa neden olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu, disiplin merkezli yaklaşımın sanat eğitiminde etkili bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır.

Karabulut'un (2004) “Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları ve Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi” başlıklı doktora tezinde araştırmanın problem durumu, sanat eğitiminin ilköğretim kurumlarında bir disiplin olarak görülmemesi ve sadece sanatın uygulama kısmına odaklanması sanat eğitimin kapsamını daraltmaktadır. Bu problem durumu doğrultusunda araştırmanın amacı, sanat eğitimi konu alanlarını genişletmek ve bu alanların ilköğretim kurumlarında sanat eğitimine katkısını belirtmektir. Araştırma (BSEY) Birleştirilmiş Sanat Eğitimleri Yöntemlerinin incelenmesi ve literatür tarama şeklinde gerçekleşmiştir. Araştırmada sonuç olarak sanat eğitiminin uygulama, sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi olarak gerçekleştirilmesi gerektiği savunulmuştur.

Demir'in (2009) “Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi (8. Sınıflar Örneği)” isimli doktora tezinde sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerini nasıl etkilediği araştırılmıştır. Nitel veri toplama yöntemi kullanılan araştırmanın modelini

örnek olay çalışması oluşturmuştur. Araştırmanın verileri içerik analizi, doküman analizi ve betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırmada matrix ve modelleri NVivo 8.0 paket programı kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucu sanat eleştirisi yöntemi öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumlu katkılar sağladığı yönünde olmuştur.

Döl'ün (2009) "İlköğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Eser Analizi Etkinliğinin Sanat Eleştirisine Yönelik Bilgisayar Destekli Öğretimi ve Örnek CD Tasarımı" isimli doktora tezinde araştırmacı tarafından tasarlanan eğitim CD'si ile 8. sınıf görsel sanatlar dersinin eser analizi konusunun işlenmesi ve tasarlanan bu eğitim yönteminin öğrenci ders başarısı üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırma 2007-2008 yılında Ankara'da bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri ile görsel sanatlar dersinde gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmış gruplara ön test ve son test uygulanmıştır. Verilerin analizinde gruplar arası farkları belirlemede t-testi uygulanmıştır. Grup içi farkın belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ders konularına göre hazırlanan CD'lerin öğrenmede kalıcılığı artırdığını hızlı öğrenmenin gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

Barlas'ın (2010) "Resim-iş Eğitimi Öğrenci Çalışmalarının Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemine Görsel Sanat Eleştirisi Alanında Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinin amacı, resim-iş eğitimi anabilim dalı lisans programında öğrenim gören öğrencilerin resim atölyesi çalışmalarının disipline dayalı sanat eğitimi çerçevesinde incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Araştırma 2008-2009 eğitim öğretim yılı içerisinde Gazi Üniversitesi Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı lisans programında yer alan 20 öğrenci çalışması üzerine oluşturulmuştur. Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada verilerin toplanabilmesi için 32 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçekten yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışmaların sanat elemanları ve sanat ilkeleri açısından yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çalışmalarda anlam eksikliğinin bulunduğu özgün değil konuya bağlı çalışıldığı ve sadece gerçek konuların seçildiği yine de bu konularında ifadesinde başarısızlık olduğu tespit edilmiştir.

Yıldız'ın (2012) "Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Sanat Eleştirisi Disiplininin Baskı Resim Derslerine Olan Etkisi" isimli doktora tezinin amacı görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplininin tutum, başarı, kalıcılık ve uygulama boyutları açısından baskı resim dersine olan etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın

literatür kısmında baskı resim sanatı, baskı resim sanatının tarihsel gelişimi, baskı resim teknikleri ve sanat eleştirisi disiplinine yer verilmiştir. Bu araştırmada deneysel desen yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2011-2012 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında baskı resim dersi alan 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Rasgele seçilen öğrenciler deney ve kontrol grubu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Araştırmanın verilerini elde edebilmek için deney ve kontrol gruplarına ön test-son test, başarı testi ile tutum ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde t-testi'nden yararlanılmıştır. Sonuç olarak baskı resim dersinde uygulanan sanat eleştirisi disiplini, deney ve kontrol grubu arasından anlamlı bir fark oluşturmuştur.

Bolat Aydoğan'ın (2010) "Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi: Türkiye'de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği" isimli doktora tezinin ortaya koymuş olduğu problem durumu, sanat alanında yaşanan değerler karmaşasının sanat alanı eğitiminde etkili bir şekilde çözülebilmesi için sanat eleştirisi dersinin yetkin bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu doğrultuda sanat eleştirisi dersinin ve yönteminin yeterliliği konusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu tez çalışmasında betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubunu 2007-2008 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki Resim-iş Öğretmenliği Lisans Programında görev alan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Sonuç olarak ise sanat eleştirisi dersi için ülkede yeteri kadar kaynak ve araştırma mevcut olduğu fakat Resim-İş Eğitimi lisans öğrencileri yeteri kadar bu kaynaklardan yararlanmadıkları görüşü ortaya çıkmıştır. Resim-İş Eğitimi lisans programındaki mevcut ders saati yeterli bulunmuştur. Bu çalışmada sanat eleştirisi disiplinin yetkin bir şekilde yürütülebilmesi için lisans ya da yüksek lisans düzeyinde bir programın açılması önerisi ortaya çıkmıştır.

Özcan'ın (2017) "Görsel Sanatlar (1-8 Sınıflar) Dersi Programına Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri ve Çözüm Önerileri" başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretim kapsamında görsel sanatlar ders programının incelenmesi amacıyla öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada tarama modeli seçilmiş olup verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler 2016-2017 eğitim öğretim yılında Konya'da görev yapan 23 görsel sanatlar öğretmenleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde "Betimsel Çözümleme Tekniği" kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim programının sade ve anlaşılır olduğu,

programın diğer dersler ile etkileşim içinde olduğu, programın öğrencilerde özgüvene ve yaratıcılıklarına katkı sağladı sonucuna varılmıştır.

Öztürk'ün (2019) “Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması” adlı yüksek lisans çalışmasında görsel sanatlar dersi ilk kademesinde yer alan sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanları ele alınmıştır. Araştırmanın amacı Mesleki ve Teknik Kız Meslek Lisesindeki görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi uygulamasının nasıl yürütülebileceğine dair örnek oluşturmaktır. Çalışmada eylem araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Mesleki ve Teknik Kız Anadolu Lisesinde 14 haftalık sanat eleştirisi çalışmalarının uygulandığı 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler ses kaydı, video, öğrenci günlükleri, öğretmen günlükleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve çalışma yapıtları ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenciler sanat eleştirisi basamaklarını doğru uygulayabildikleri ve görsel sanatlar dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür.

Erarslan'ın (2019) “Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmasında amaç görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisini incelemektir. Araştırmada yarı deneysel model kullanılmıştır. Bunun için deney ve kontrol grubu oluşturulmuş ve bu gruba ön test-son test olarak “Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği” uygulanmıştır. Bulgular deney ve kontrol grubu arasında uygulana ön test-son test puanları arasındaki fark ile elde edilmiştir. Sonuç olarak pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ders işlenen deney grubu ile müfredat programı doğrultusunda ders işlenen kontrol grubu arasında görsel okuryazarlık becerileri arasında anlamlı bir fark oluşmuştur.

Önal'ın (2019) “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı yüksek lisans tezinin amacı öğrencilerin sanat eleştirisi boyutunda yeterlilik algısını ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir. Araştırma eğitimlerine devam eden 210 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılan çalışmada verilerin analizi SPSS ve AMOS programı ile yapılmıştır. Ölçek üzerinde yapılan analizler sonucu ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak

geliştirilen ölçek ortaokul öğrencilerinin cinsiyet ve sınıflara göre pedagojik sanat eleştirisi düzeylerini belirlemede kullanılabilir.

Çağış'ın (2021) "Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi" adlı yüksek lisans tezinin amacı sanat eleştirisi yönteminin öğrenciler üzerinde eleştirel düşünme becerilerine olan etkisinin belirlenmesidir. Araştırma 2020-2021 yılında eğitim gören 45 8. sınıf öğrencisi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ön test son test odaklı yarı deneysel model kullanılmıştır. Deney grubunda pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ders işlenmiştir. Kontrol grubunda ise müfredat eşliğinde ders işlenmiştir. Deney ve kontrol grubuna ön test ve son test olarak "Eleştirel Düşünme Ölçeği" uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunun eleştirel düşünme becerileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Çıkan sonuç pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ders işlenen deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin arttığı görülmüştür.

Kaya'nın (2022) "Eğitsel Oyunlarla Uygulanan Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Özel Eğitim Meslek Okulu Öğrencilerinin Sanatsal Gelişim Düzeyine Etkisi" adlı doktora tezinin amacı eğitsel oyunlar ile uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel gereksinimli öğrencilerin sanatsal gelişim düzeylerine etkisinin incelenmesidir. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılı İstanbul Eram Fatih Özel Eğitim Meslek Okulunda 11. sınıfta eğitim gören 5 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma tek denekli araştırmalardan denekler arası çoklu yoklama modeliyle oluşturulmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış bireysel tanıma formu ile yine yarı yapılandırılmış kavram bilgisi ve beceri düzeyi bilgi formu, sanat eleştirisi çalışma yaprağı ve öğrenci resim değerlendirme formu ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerde grafiksel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin sanatsal gelişim düzeylerinde anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Çelebi'nin (2022) "Sanat Eğitiminin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sanat Eleştirisi Yapabilme ve Resimleme Becerilerine Etkisi" adlı yüksek lisans tezinde okul öncesine devam eden çocukların resimleme becerilerine ve sanat eleştirisi yapabilme becerilerine sanat eğitimi etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma türlerinden yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu 60-72 aylık 22 çocuk oluşturmuştur. Çocuklar deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce her iki gruptan serbest bir resim çizmeleri istenmiş ve sanat eleştirisi yöntemi ile bir sanat eseri incelenmiştir. Daha sonraki aşamada deney grubuna araştırmacı tarafından Sanat Eğitimi Programı 6 hafta

boyunca hafta 2 saat olmak üzere uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise herhangi bir eğitim verilmemiştir. Veri toplama aracı olarak “Resimleme Becerileri Değerlendirme Rubriği” ile “Sanat Eleştirisi Yapabilme Becerileri Değerlendirme Rubriği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre sanat eleştirisi yapabilme becerileri açısından deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark oluşmuştur. Resimleme becerileri açısından ise deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır.

Aksu'nun (2022) “Ortaokul Öğrencilerinin Pedagojik Sanat Eleştirisi Algı Düzeylerinin ve Sanat Eleştirisi Etkinliklerinin Yaratıcılıklarına Olan Etkisinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde amaçlanan öğrencilerin sanat eleştirisi yeterlilik algılarını incelemek ve sanat eleştirisinin yaratıcılıklarına olan etkisini ortaya koymaktır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Erzincan ilinde ortaokula devam eden 25 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerini oluşturmak için “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği” ve “Görsel Eleştirme Formu” kullanılmıştır. Nicel verilerin analizi için t-testi uygulanmış ve nitel verileri değerlendirmek için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak pedagojik sanat eleştirisi etkinliklerinin ortaokul öğrencileri için hem sanat eleştirisi yapabilme becerileri hem de ortaya sanatsal ürün çıkama noktasında olumlu sonuçlar görülmüştür.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin yer aldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir araştırma sürecidir. Bu süreç, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Nitel araştırma, metodolojik ve felsefi terimlerin kullanımı veya belirli bir bağlamda konuşma eylemleri gibi farklı anlamlar taşıyan çeşitli uygulamaları kapsar (Patton, 2002: 76). Araştırmanın yapısı gereği bu çalışmada nitel araştırma deseni olan fenomenolojik yaklaşım benimsenmiştir. Fenomenoloji, bireylerin yaşadığı deneyimlerinin ardından oluşturdukları algı ve anlamları inceleyen bir nitel araştırma desendir (Ersoy, 2019: 133). Benimsenen yaklaşım doğrultusunda araştırmada, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkarak görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımları incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni Milli Eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev alan görsel sanatlar öğretmenleri oluştururken örneklemini ise 2022-2023 eğitim öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde MEB bağlı okullarda görev alan 30 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenler, gönüllülük esasına dayanarak araştırmaya katılmışlardır. Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin demografik özelliklerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur. Bu demografik bilgiler, öğretmenlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve mesleki deneyim gibi özelliklerini kapsamaktadır ve araştırmanın sonuçlarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Araştırmanın bu şekilde yapılandırılması, elde edilen verilerin çeşitliliğini ve temsil gücünü artırmayı hedeflemektedir

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Öğretmen Kod Adı	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Eğitim Durumu	Mezuniyet
Ö1	Bay	37	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö2	Bayan	28	2-4 yıl	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö3	Bay	35	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö4	Bayan	35	5 yıl ve üzeri	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö5	Bayan	32	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö6	Bayan	33	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö7	Bay	31	2-4 yıl	Yüksek lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö8	Bayan	42	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö9	Bayan	38	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö10	Bayan	34	2-4 yıl	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö11	Bayan	52	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö12	Bayan	35	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Eğitim Fakültesi
Ö13	Bayan	35	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö14	Bayan	28	2-4 yıl	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö15	Bayan	32	2-4 yıl	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö16	Bay	34	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö17	Bayan	29	2-4 yıl	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö18	Bay	28	2-4 yıl	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö19	Bayan	30	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö20	Bay	38	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Eğitim Fakültesi
Ö21	Bay	40	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Eğitim Fakültesi
Ö22	Bay	27	2-4 yıl	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö23	Bay	43	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö24	Bay	36	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö25	Bay	47	5 yıl ve üzeri	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö26	Bayan	32	5 yıl ve üzeri	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö27	Bay	37	5 yıl ve üzeri	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö28	Bay	37	5 yıl ve üzeri	Yüksek lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi
Ö29	Bayan	30	5 yıl ve üzeri	Lisans	Eğitim Fakültesi
Ö30	Bayan	31	5 yıl ve üzeri	Lisans	Güzel Sanatlar Fakültesi

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma 17’si bayan 13’ü bay toplam 30 katılımcıdan oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin demografik özellikleri şu şekildedir; Yaş aralığı 27-52 olan katılımcıların 23’ü lisans mezunu iken 7’si yüksek lisans mezunudur. Kıdemleri ise 8 öğretmenin 2-4 yıl aralığında 22 öğretmenin ise 5 yıl ve üzerindedir. Katılımcıların 12’si güzel sanatlar mezunu iken 18’ eğitim fakültesi mezunudur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri, nitel araştırmalarda kullanılan bir veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Bu teknik, araştırmacının amacına uygun olarak hazırladığı görüşme formu ile çalışma grubundan bilgi toplama şeklinde gerçekleşir. Kurtuluş (2010: 45) bu tekniği yüz yüze ve doğrudan tek katılımcı ile gerçekleşen bir araştırma süreci olarak tanımlar. Türnüklü (2000: 547) ise eğitim bilimleri araştırmalarında, belirli bir düzeyde esneklik ve standartlığa sahip olması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini uygun bir teknik olarak düşünmektedir. Bu alışma için oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise araştırmanın alt problemleri doğrultusunda veri oluşturabilecek sorulara yer verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun soruları açık ve anlaşılır olması adına ve aynı zamanda da araştırmanın kapsam uygunluğu için 10 görsel sanatlar öğretmeni ile pilot uygulama yapılmıştır. Daha sonra 3 sanat eğitimi uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Bu görüşler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisini kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin alınabilmesi için oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu 'Ekler' kısmında bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde öncelikli olarak alan taraması yapılmış olup ilgili araştırmalar incelenmiştir. Ardından araştırmanın amacı doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bu görüşme formu Gaziantep ili şahinbey ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında görev alan 30 görsel sanatlar öğretmenine uygulanmıştır. Kolay ulaşılabilir olan görüşmeye gönüllü katılmak isteyen öğretmenlerin müsait oldukları zaman diliminde ve mesai saatleri dışında görüşülmüştür. Görüşmelerde veri kaybı olmaması için anlık yazıya dökülerek cevaplar kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler ortalama 30 ile 55 dakika arası sürmüştür. Daha sonra elde edilen veriler analiz edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde derinlemesine analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Veri analizi, yaşanılan deneyimleri ve bu deneyimlerden

öğrenilenleri anlamak için okunan, duyulan ve görülen düzenlemeyi içerir (Glesne, 2015: 256). Nitel veriler, genellikle temel analiz ve derinlemesine analiz olmak üzere iki farklı düzeyde incelenebilir. Bu analizler, yapılan araştırmanın temel problemine, alt problemlerine ve benimsenen felsefeye bağlı olarak seçilir. Araştırmanın uygunluğu bakımından seçilen derinlemesine analiz ise verilerin detaylı incelendiği, tanımlandığı ve kodlandığı analiz türüdür (Sönmez ve Alacapınar, 2016: 272-273). Bu çalışmada temel problemi ve alt problemler doğrultusunda derinlemesine analiz yönteminden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, verileri açıklayabilmek amacıyla kavramlara ulaşmaktır. Veriler, içerik analizinde özetlenir ve yorumlanır. Kodlar ve temalar bu analiz sonucu ortaya çıkar. Bunu sonucunda veriler düzenlenebilir, sınıflandırılabilir ve anlaşılır hale getirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 227).

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için veri toplama ve verilerin analizi ayrıntılı bir biçimde tamamlanmıştır. Geçerlilik, davranış bilimlerinde toplanan verilerin tarafsız olması ve ölçülen olayın özelliklerine uygunluğunun ölçüsüdür. Güvenilirlik, toplanan verilerin ne kadarının tesadüfi hatadan veya örneklem hatasından arındığını gösteren bir ölçüttür (Kurtuluş, 2010: 108, 109). Özet olarak geçerlilik araştırmacının doğru bilgiye ulaşması konusunda gerekli önlemleri alması, güvenilirlik araştırmacının araştırma sürecini ve verilerini açık ve ayrıntılı biçimde bir başka araştırmacının değerlendirmesine olanak verecek şekilde tamamlamasıdır. Geçerlilik ve güvenilirlik nitel araştırmalarda karşılanması gereken önemli bir beklentidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 297).

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde görsel sanatlar öğretmenleri ile yapılan görüşmeler doğrultusunda araştırmanın alt problemlerine yönelik bulgular elde edilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucundan elde edilen bulgular; frekans, yüzde ve örnek cümlelerin yer aldığı tablo ve grafikler ile açıklanmıştır.

4.1. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Önemine İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? neden?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının önemine ilişkin yüzdeler dağılımları

Kodlar	Katılımlar	f	%
Evet, öğrencilerde farklı bir bakış açısı ve farkındalık oluşturması açısından önemli	Ö 1, Ö 2, Ö 7, Ö 9, Ö 10 Ö 14, Ö 17, Ö 19	8	26,67
Evet, sanat eserini anlayabilme, ifade edebilme, inceleyip yorumlayabilme açısından önemli	Ö 3, Ö 5, Ö 7, Ö 8, Ö 13 Ö 15, Ö 16, Ö 19, Ö 20 Ö 21, Ö 22, Ö 23, Ö 24 Ö 28, Ö 29, Ö 30	16	53,33
Evet, öğrencilerde eleştirel bakış açısı geliştirmesi açısından önemli	Ö 6, Ö 11, Ö 12	3	10
Evet, öğrencilerde estetik bakış açısı geliştirmesi açısından önemli	Ö 11, Ö 18	2	6,67
Evet, sanat eserinin sosyal ve kültürel yönlerini fark edebilmesi açısından önemli	Ö 4, Ö 25, Ö 26, Ö 27	4	13,33

Tablo 2’de ki bulgular incelendiğinde beş farklı kod belirlenmiştir. Bunlar; sanat eleştirisi ile farklı bir bakış açısı kazanma, eseri anlayabilme, eleştirel bakış açısı geliştirme, estetik bakış açısı geliştirme ve sosyal ve kültürel yönlerin fark edilmesi şeklindedir.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu %53,33’ü görsel sanatlar öğretim programında yer alan sanat eleştirisi öğrenme alanının sanat eserini anlayabilme ifade edebilme inceleyip yorumlayabilme açısından önemli bulmaktadır. Ortaya çıkan diğer bir görüşün %26,67’si görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisinin

öğrencilerde farklı bir bakış açısı geliştirme yönünden ve farkındalık oluşturmaları açısından önemli bulunmaktadır. Diğer görüşler de ise yüzdelerle dağılımları büyükten küçüğe doğru olacak şekilde görsel sanatlar öğretim programında yer alan sanat eleştirisi öğrenme alanının şu açılardan önemi vurgulanmaktadır: Sanat eserinin sosyal ve kültürel yönlerini fark edebilmesi açısından önemlidir %13,33, öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirmesi açısından önemlidir %10, öğrencilerde estetik bakış açısını geliştirmesi açısından önemlidir %6,67 şeklinde sıralanır.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- *“Evet, çocukların bazen saf ve Yalın düşüncelerle sanat eserlerine bakmaları onların fikir dünyasını zenginleştirdiğini düşünüyorum”* (Ö 1).
- *“Evet, öğrencilerin sanatın niçin yapıldığını anlamaları ve doğru değerlendirilmesi açısından önemli buluyorum”* (Ö 3).
- *“Tabi ki önemli. Eleştiri yapabilmek için bir hazır bulunuşluk olması gerekir. Görsel sanatlar dersi öğrencide bunu sağlar. Baktığını hissedip görebilen gördüğünü yorumlayabilen çıkarımlarda bulunabilen bir birey için sanat eleştirisi kazanımı olmazsa olmazlardandır”* (Ö 5).
- *“Evet, çünkü çocuklar kendi yaptığı çalışmalarını değerlendirebilmeli aynı şekilde akran değerlendirme yapabilmeli. Kendi çalışmasını değerlendirirken neyi doğru neyi yanlış yaptığını görmeli puanın nerden kırıldığını nerden puan aldığını bilmeli özetle sanat eserlerine karşı sanat eleştirisi sayesinde çocuklarda farkındalık oluşur”* (Ö 9).
- *“Evet, düşünüyorum. Yaratıcılığı teşvik eder ve farklı bakış açıları kazandırır”* (Ö 14).
- *“Önemli çünkü sanat eserlerine dikkatli bakmayı sorgulamayı öğreniyorlar farkındalık oluşturduğunu düşünüyorum”* (Ö 17).
- *“Evet, önemlidir çünkü sanat eleştirisi sayesinde eserin toplumsal ve kültürel bağlamını değerlendirerek sanatın insanlar üzerindeki etkisini ve toplumsal değişimlere olan katkısını analiz edebiliriz”* (Ö 26).
- *“Evet, önemli çünkü öğrencilerin ifade gücünü artırıyor bu sayede eseri anlayıp yorumluyorlar. Bu durumda sanat eserlerine daha bilinçli bakmalarını sağlıyor”* (Ö 29).

- “Dersin adı bağlamında sanat eleştirisi kazanımları son derece gerekli. Görsel sanatlar dersi demek sadece resim yapma becerisi kazandırma değildir. Bireyde estetik bakış açısının gelişmesi için sanat eleştirisi öğrenme alanı son derece önemlidir” (Ö 18).
- “Evet, önemli sorgu yoksa bilgide yok. İfadeyi söyle genişletelim sanat eleştirisi öğrencilerin sorgulamasını sağlar böylelikle öğrenci kendi çabası ile eser hakkında bilgiye ulaşır” (Ö 13).
- “Evet, çünkü bu yaklaşım bireyin sanat eserini farklı bir bakış açısıyla gözlemlemesini, anlamasını, eser hakkında düşünmesini ve tüm bu unsurları bir araya getirerek eserle ilgili düşüncelerini ifade etmesini mümkün kılar” (7 Ö).
- “Evet, resim dersinin sadece resim yapmak olmadığı öncelikle sanatı anlamak olduğunu çocuklara aşılmalıyız” (Ö 15).
- “Evet, öğrencilerin sanata eleştirel gözle bakabilmesi için önemli buluyorum” (Ö 6).
- “Evet önemli, çünkü sanat eleştirisiz olmaz anlaşılabilir. Öğrencilerin sanat eserini anlayabilmeleri yorumlayabilmeleri için sanat eleştirisi yeteneğini kazanmaları son derece önemlidir” (Ö 21).

Araştırmanın bulguları doğrultusunda ortaya çıkan görüşler, sanat eleştirisinin birçok boyuttan önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu boyutların öğrencilerde farklı, eleştirel ve estetik bir bakış açısı oluşturması, sanat eserlerini inceleyip ifade edebilme yorumlayabilme yetisi kazandırması, sanat eserlerinin sosyal ve kültürel yönlerinin fark edilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır.

4.2. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Kazanımlarının Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3'te ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo 3, öğretmenlerin bu soruya verdikleri olumlu ve olumsuz yanıtların yanı sıra, yetersiz bulunan kazanımların gerekçelerini de içermektedir. Bu sayede, sanat eleştirisi kazanımlarının güçlü ve zayıf yönleri öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda daha net bir şekilde analiz edilebilmektedir.

Tablo 3. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi kazanımlarının yeterliliğine ilişkin yüzdelerle dağılımları

Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f	%
Evet yeterli (f =12, %40)	Her seviyeye uygun kazanım ve eşit dağılım açısından	Ö 20, Ö 9, Ö 27, Ö 6	4	13,33
	Uygulanabilirlik açısından	Ö 17, Ö 5, Ö 16, Ö 11	4	13,33
	Öğrencilerin analiz etme becerilerini geliştirmesi, sanatsal ifadelerini geliştirmesi ve eleştirel gözle bakabilmesi açısından	Ö 26, Ö 24, Ö 22	3	10
	Sanatın tarihsel ve kültürel bağlamı açısından	Ö 23	1	3,33
Hayır yeterli değil (f =13, %43,33)	Kazanımlar sanat eleştirisi boyutunda yüzeysel kalıyor ve derinlemesine inmiyor	Ö 4, Ö 12	2	6,66
	Kazanımlarda sanat eleştirisinin teknik yönlerine yeterli vurgu yapılmıyor	Ö 29	1	3,33
	Kazanım sayısı yetersiz, daha geniş bir perspektifte sunulmaması	Ö 2, Ö 13	2	6,66
	Kazanımlar öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerinde, eleştirel beceri ve analiz konusunda yeterli destek sağlamıyor	Ö 10, Ö 14, Ö 1, Ö 28 Ö 21, Ö 25	6	20
Evet, yeterli fakat (f=8, %16,67)	Kazanımlar yeteri kadar etkinlik atölye ve proje temelli değil	Ö 19, Ö 25	2	6,66
	Kazanımlar yeterli ama ders saati azlığı verimi düşürüyor kazanımlar yetersiz hale geliyor	Ö 4, Ö 19, Ö 30	3	10
	Sınıfların kalabalık olması, not baskısı uygulanabilirliği kısıtlıyor bu durum kazanımların yeterliliğini olumsuz etkiliyor	Ö 7, Ö 18, Ö 15, Ö 8 Ö 3	5	16,67

Tablo 3'te ki bulgular incelendiğinde 'Evet yeterli' kategorisinden dört kod, 'Hayır yeterli' değil kategorisinden altı kod, 'Evet yeterli fakat' kategorisinden iki koda ulaşılmıştır.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin %40'ı görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin %13,33'ü kazanımların her seviyeye uygunluğu ve eşit dağılımı açısından, %13,33'ü uygulanabilirlik açısından, %3,33'ü sanatın tarihsel ve kültürel bağlamı açısından, %10'u öğrencilerin analiz etme becerilerini geliştirmesi, sanatsal ifadelerini güçlendirmesi ve eleştirel gözle bakabilmesi açısından yeterli bulmuştur.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin %43,33'ü, görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlere göre kazanımların yetersiz olma nedenleri şöyle belirtilmiştir %6,66'sı kazanımların sanat eleştirisi boyutunda yüzeysel kaldığını ve derinlemesine inmediklerini, %3,33'ü sanat eleştirisinin teknik yönlerine yeterli vurgu yapılmadığını, %6,66'sı kazanımların esnek yapıda olmadığını,

%20'si kazanım sayısının yetersiz olduğunu ve daha geniş bir perspektifte sunulmadığını, %6,66'sı kazanımların öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerinde ve eleştirel beceri ile analiz konusunda yeterli destek sağlamadığını, %10'u ise kazanımların yeterince etkinlik, atölye ve proje temelli olmadığını belirtmiştir.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin %16,67'si ise kazanımları yeterli bulduklarını ancak bazı nedenlerden dolayı sanat eleştirisi kazanımlarının verimsizleştiğini ifade etmiştir. Bu nedenlerin %16,67'si ders saati azlığı nedeniyle verimin düşmesi ve kazanımların yetersiz hale gelmesi, %10'u sınıfların kalabalık olması ve not baskısının uygulanabilirliği kısıtlaması nedeniyle kazanımların yeterliliğinin olumsuz etkilendiği şeklindedir.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- “Evet, buluyorum. Derse uyarılma hedefe ulaşma açısından yeterli olduğunu düşünüyorum” (Ö 16).
- “Evet, buluyorum. Kazanımlar her öğrenciye uygun şekilde yazılmış yani her seviyeye göre uygun konularla kazanımlar aktarılabilir” (Ö 27).
- “Evet, yeterli. Diğer kazanımları da vermek açısından eşit dağılım var” (Ö 9).
- “Evet, görsel sanatlar ders programındaki sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyorum öğrencilere eserlerin görsel özelliklerini, kompozisyonunu ve ifade biçimlerini anlatma ve yorumlama konusunda yeterli buluyorum” (Ö 26).
- “Evet, yeterli. Çünkü eleştirel düşünme becerilerini geliştiriyor. Öğrenciler, farklı bakış açılarını değerlendirerek ve eleştirel düşünce yöntemlerini kullanarak sanat eserlerini yorumlayabiliyorlar” (Ö 22).
- “Hayır, yeterli bulmuyorum. Sanat eleştirisinin çocuklarda üst düzey düşünme yeteneklerini geliştirdiği için bence daha fazla olmalıdır. Yani kazanım ve işleyiş olarak programda daha fazla yer açılmalı” (Ö 1).
- “Hayır, yeterli değil. Çünkü öğrencilere sanat eserlerinin toplumsal ve kültürel bağlamlarını yeterince belirtmiyor” (Ö 21).
- “Hayır, yeterli bulmuyorum Türkiye'nin her yerinde aynı şekilde uygulanamıyor. Bu problemi ortadan kaldırmak için biraz daha yörelerin kültürlerin içine girip onlara göre kazanımlar oluşturmak lazım. Yani daha esnek kazanımlar oluşturmak gerekiyor. Çünkü her kazanım her yer yerde aynı şekilde işlenemiyor ya da kazandırılmıyor” (Ö 2).

- “Çok alanlı sanat eğitimi dersinin işlenişi bakımından kazanımları yetersiz kalıyor daha esnek olabilir çünkü ders saatinin yetersizliği öğrencilerin ve öğretmenlerin motivasyonunu etkiliyor. Ya ders saati artırılmalı ya da kazanımlar esnek ala getirilmeli” (Ö 13).
- “Bence yeterli değil, öğrencilerin kendi sanatsal ifadelerini keşfetme ve geliştirme konusunda yeterli destek sağlamıyor. Öğrencilerin özgün ve yaratıcı bir şekilde kendilerini ifade etmeleri için daha fazla atölye çalışması veya projeye dayalı yaklaşımlar uygulanabilir” (Ö 19).
- “Kazanımları yeterli buluyorum fakat ders saatimizin az olmasından dolayı kazanımlar yeterli olarak veremiyoruz. Aynı zamanda sınıflarda öğrenci sayısının fazla olması kazanımın verimliliğini düşürdüğünü düşünüyorum” (Ö 3).
- “Yeterli buluyorum ama pratikte de özen gösterilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ders saatinin azlığı idare ve veli tarafından not baskısı öğretmenlerde bir boş vermişlik oluşturuyor” (Ö 15).
- “Kazanımlar uygulanabildiğinde yeterli fakat süre bakımından uygulanabilir değil. Bu da kazanımlarının yetersizliğine sebep oluyor” (Ö 7).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bazı görsel sanatlar öğretmenleri sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli bulurken, bazıları yetersiz bulmuş, bir kısmı ise kazanımların yeterliliğini belirli koşullara bağlamıştır. Öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımları seviyeye uygunluk, eşit dağılım uygulanabilirlik ve öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirmesi yönünden yeterli bulunuyorken yine kazanımların sayısı, esnek yapıda olmayışı, sanat eleştirisinin teknik yönüne yeterince dikkat çekmeyişi, etkinlik ve proje temelinin kısıtlı oluşu açısından yetersiz bulunmuştur. Sanat eleştirisi kazanımları yeterli olduğu halde ders saati azlığı, idare ve velinin not baskısı yüzünden kazanımların verimliliğinin düştüğü ve yetersiz hale geldiği de ifade edilmiştir.

4.3. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğretiminin Nasıl Yapıldığına İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişine yönelik yüzdeler dağılımları

Kodlar	Katılımcılar	f	%
Seçtiğimiz sanat eseri üzerinden soru cevap yöntemi ile sanat eleştirisi basamaklarını uyguluyorum	Ö 15, Ö 28, Ö 19, Ö 12 Ö 29, Ö 5, Ö 10	7	23,33
Önce seçtiğimiz sanat eserini sanat eleştirisi basamaklarını uygulayarak yorumlarımız sonra öğrencilerin kendi çalışmalarını yorumlamasını sağlıyorum	Ö 30, Ö 4, Ö 13, Ö 2 Ö 1	5	16,66
Sanat eleştirisi öğretimini proje veya atölye çalışması olarak yapıyorum	Ö 22, Ö 24	2	6,66
Seçtiğimiz sanat eseri üzerinden soru cevap yöntemi ile sanat eleştirisi basamaklarını uyguluyorum ardından röprodüksiyon çalışması yapıyoruz	Ö 7, Ö 18, Ö 8, Ö 3 Ö 17, Ö 6, Ö 16	7	23,33
İmkanlar doğrultusunda sanat galerisi ya da müzeye giderek dersi işlerim	Ö 23	1	3,33
Hazır bulunuşluk için sanat eleştirisi basamakları hakkında ödev veririm ardından derste uygulamaya geçeriz	Ö 27, Ö 28, Ö 21	3	10
Hazır bulunuşluk için sanat eleştirisi basamakları hakkında derste bilgi veririm ardında soru cevap yöntemini kullanırım	Ö 18, Ö 20, Ö 9	3	10
Konuk sanatçı ve eleştirmenlerin derse katılması ile bu mümkün değilse sanat eleştirisi yazı ve videolarla dersi işlerim	Ö 25, Ö 26, Ö 11, Ö 14	4	13,33

Tablo 4’te ki bulgular incelendiğinde sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıldığına yönelik görüşlerden sekiz koda ulaşılmıştır.

Bu tabloda, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl gerçekleştirdiklerine dair bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin %23,33’ü seçilen sanat eseri üzerinden soru-cevap yöntemiyle sanat eleştirisi basamaklarını uygulayarak işlemektedir. Aynı orandaki bir grup (%23,33), seçilen sanat eseri üzerinden soru-cevap yöntemiyle sanat eleştirisi basamaklarını uyguladıktan sonra röprodüksiyon çalışması yaptırarak dersi işlemektedir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin %16,66’lık bir kısmı ise seçilen sanat eserini sanat eleştirisi basamaklarını uygulayarak yorumlamakta, ardından öğrencilerin kendi çalışmalarını yorumlamasını sağlayarak dersi işlemektedir.

Daha küçük yüzdelerle sahip cevapların %13,33’ü “Konuk sanatçı ve eleştirmenlerin derse katılması ile dersi işlerim bu mümkün değilse sanat eleştirisi yazısı ve videolarıyla dersi işlerim”, %10’u “Hazır bulunuşluk için sanat eleştirisi basamakları hakkında ödev veririm ardından derste uygulamaya geçeriz” ve bir diğer % 10’unun görüşü ise “Hazır bulunuşluk için sanat eleştirisi basamakları hakkında derste bilgi veririm ardında soru cevap yöntemini

kullanırım”, %6,66’sı “Sanat eleştirisi öğretimini proje veya atölye çalışması olarak yapıyorum”, %3,33’ü “İmkanlar doğrultusunda sanat galerisi ya da müzeye giderek dersi işlerim” şeklindedir.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- “Akıllı tahtadan açtığım sanat eseri üzerine soru cevap tekniği ile betimleme çözümlene yorumlama yargı basamaklarını şeklinde uyguluyorum” (Ö 15).
- “Soru cevap şeklinde kısaca betimleme, çözümlene, yorumlama ve yargı yöntemleriyle uygulamaya çalışıyorum” (Ö 10).
- “Slayt gösterisi ile işliyorum. Ünlü bir sanat eseri üzerinden betimleme, çözümlene, yorumlama ve yargı basamaklarını kullanarak soru cevap tekniğini uyguluyorum” (Ö 5).
- “Akıllı tahtaya yansıttığım sanat eserini kullanarak soru-cevap yöntemi ile sanat eleştirisi basamaklarını uyguluyorum. Ancak, tek bir resmin çocukların eleştiriyi tam anlamıyla kavramaları için yeterli olmadığını düşünüyorum. Bu yüzden, derslerde birden fazla sanat eserini incelemeye özen gösteriyorum” (Ö 29).
- “Örnek eserler üzerinden çözümlenmeler yorumlamalar yaptırıyorum. Ayrıca öğrencinin yaptığı çalışmayı da eleştirmesini sağlıyorum” (Ö 1).
- “Bu konuda tek bir yöntem kullanmıyorum. Kademe ve hatta aynı kademedeki farklı sınıflarda bile yöntemler değişebiliyor. Ancak genellikle, öğrenci bilişsel olarak gerekli seviyeye ulaştığında, önce tanınmış eserler üzerinde çalışıyoruz. Daha sonra öğrenci, kendi yaptığı çalışmalarla sürece devam ediyor” (Ö 4).
- “Derse başlamadan önce, her öğrencinin kendi seçtiği bir sanat eserinin görselini derse getirmesini istiyorum. Derste, getirdiğim bir örnek üzerinden sanat eleştirisi basamaklarını uyguluyor ve sorular sorarak bu basamakları açıklıyorum. Daha sonra, öğrencilerden kendi seçtikleri sanat eserleri üzerinde bu eleştiri basamaklarını uygulayarak soruları yanıtlamalarını istiyorum. En sonunda, her öğrenci kendi çalışmasını sınıfla paylaşıyor” (Ö 30).
- “Sanat eleştirisi derslerinde, öğrencilerin kendi sanatsal ifadelerini geliştirebilmeleri için uygulamalı projeler ve atölye çalışmaları yapıyoruz” (Ö 22).

- “Genellikle, öğrencilere farklı dönemlerdeki sanatçıların eserlerini gösteriyor ve bu eserler hakkında yorum yapmalarını istiyorum. Ders saati yetmediğinde, bir sonraki hafta bu konuyla ilgili röprodüksiyon çalışması yapmalarını sağlıyorum” (Ö 3).
- “Ünlü sanatçıların eserleri üzerinden röprodüksiyon çalışmaları yapıyoruz ve bu süreçte sanatçılar hakkında bilgi veriyorum. Daha sonra, bu eserleri birlikte çözümlayıp eleştiriyoruz. Bu şekilde dersi işliyorum” (Ö 6).
- “Ön hazırlık olarak, öğrencilere “Sanat eleştirisi nedir, nasıl yapılır? Sanatta eleştiri önemli midir?” konularında araştırma ödevi veririm. Derste, soru-cevap yöntemiyle öğrencilerin araştırmalarını netleştiririz. Daha sonra, bir eser üzerinden eleştiri basamaklarını uygularım. Bu çalışmaları 40 dakikalık bir ders saatine sığdırmak mümkün olmadığından, sınıfın durumuna ve öğrenci sayısına bağlı olarak en fazla 4 haftaya yayarım” (Ö 28).
- “Sanat eleştirisi dersinde öğrencilere sanat eserlerinin analizi, yorumlanması ve değerlendirilmesi için gerekli olan temel kavramlar ve eleştiri yöntemleri hakkında bilgi veririm. Ayrıca, öğrencilere bu temel araçları kullanarak sanat eserlerinin analizini yapmaları için bir eser seçerim ve bu eser üzerinden uygulamalı olarak öğretirim” (Ö 18).
- “Öğrencilere sanat eleştirisi yazısı okutarak veya eleştiri videoları izlettirerek eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olurum. Ardından, eser analizi ile derse devam ederim” (Ö 26).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görsel sanatlar öğretmenleri sanat eleştirisi dersinde en yaygın olarak soru-cevap yöntemini kullanmakta ve eleştiri basamaklarını seçilen eser üzerinde uygulamaktadır. Bazı öğretmenler, eleştiri basamaklarının ardından röprodüksiyon çalışmaları yaptırırken, diğerleri öğrencilerden kendi çalışmalarını eleştirmelerini istemektedir. Bir kısım öğretmen ise dersin işlenişi için öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olması gerektiğini düşünmektedirler. Bu eksikliği gidermek için ders öncesi ödevler vermekte veya ders sırasında gerekli bilgileri sağlamaktadırlar. Ayrıca, sanat eleştirisi videoları ve yazıları kullanmak veya konuk eleştirmenler davet etmek de görsel sanatlar öğretmenlerinin tercih ettiği yöntemler arasındadır.

4.4. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğretimi Sırasında Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Bu zorluklara çözüm önerileriniz neler?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişinde karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerilerinin yüzdelerle dağılımları

Kodlar	Katılımcılar	f	%
Dersinin işleniş sırasında karşılaşılan zorlukla	Bu zorluklara çözüm önerileri		
Ders saati yetersizliği dersin bölünmesine sebep oluyor	Ders saati artırılabilir kısıtlı zaman ve yüksek verim için günlük plan yapılabilir	Ö 3, Ö 4, Ö 11 Ö 12, Ö 15, Ö 22 Ö 16	7 23,33
Sanat eleştirisi öğrencilerin ilgisini çekmiyor	Dikkat çekici materyaller kullanmak, eğlenceli etkinlikler yaptırmak, müze sergi galeri gezileri gibi hayatlarına dahil etmek	Ö 5, Ö 2, Ö 7, Ö 10 Ö 17, Ö 30, Ö 16	7 23,33
Öğrencilerin sanat eleştirisi dersi için hazır bulunuşluk düzeyleri düşük	Ders öncesi ödevler, proje ve etkinlikler sanat akımları hakkında bilgiler verilebilir Müze ve sanat galerileri gezilebilir	Ö 6, Ö 8, Ö 19 Ö 23, Ö 18	5 16,66
Sınav odaklı bir ders olmadığı için öğrencilerin önemsiz görmesi	MEB'in hazırladığı sınavlarda az da olsa sanat ile ilgili sorular ye alabilir	Ö 9, Ö 13	2 6,66
Öğrencilerin farklı profillere, farklı başarılarla, farklı zekâ düzeylerine sahip olması	Her seviyeye uygun örnekler, proje, ödevler ve grup çalışmaları ile ders işlenebilir	Ö 25, Ö 27, Ö 28	3 10
Öğrencilerin genel olarak yorumlama becerilerinin zayıf olması	Bol bol kitap okumaları, kendi düşüncelerini ifade edebilecekleri ortamlar oluşturmak	Ö 20, Ö 29, Ö 1	3 10
Sanat eleştirisi basamaklarına öğrencilerin yeteri kadar cevap verememesi	Örnek değerlendirmeler üzerinden yol gösterici şekilde ilerlenebilir	Ö 24, Ö 21	2 6,66
Sanat eleştirisi öğrenme alanının geniş kapsamlı oluşu ders saatinin yetersiz kılmaktadır	Ortaokullar için görsel sanatlar ders kitabının olmalı ve disiplinler arası derslerle sanat eleştirisi öğretimi desteklenmelidir	Ö 26, Ö 14	2 6,66

Tablo 5'te ki bulgular incelendiğinde sanat eleştirisi alanının işleniş sırasında karşılaşılan zorluklar ve bu oluşan zorluklara sunulan çözüm önerileri sekiz kod şeklinde ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler doğrultusunda en çok yüzdeliğe sahip iki sorun belirtilmiştir. Bunlar %23,33 ile ders saati yetersizliği ile dersin bölünmesi ve sanat eleştirisinin öğrencilerin ilgisini çekmemesi şeklindedir. Bu zorluklar karşısında araştırmaya

katılan öğretmenlerin önerdikleri çözümler ders saati artırılması ya da zaman kontrolü ve verim için önemli noktalar doğrultusundan günlük plan yapılmasıdır. Bir diğer sorun için ortaya konulan çözüm ise dikkat çekici materyaller oluşturmak, eğlenceli etkinliklerle dersi işlemek ve öğrencilerin yaşantılarına müze, sergi, galeri gezilerini dahil etmektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %16,66'sı, öğrencilerin sanat eleştirisi dersi için hazır bulunuşluk düzeylerini düşük bulmaktadır. Bu duruma çözüm olarak ders öncesi ödevler, proje ve etkinlikler, sanat akımları hakkında bilgiler verilmesi ve müze ile sanat galerisi gezileri önerilmektedir. Yukarıdaki tabloda yer alan daha düşük yüzdelerle sahip bilgiler şu şekildedir: Görüşlerin %10'u, karşılaşılan zorluğun öğrencilerin farklı profillere, farklı başarılarla ve farklı zekâ düzeylerine sahip olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bir diğer %10'luk görüş ise, öğrencilerin genel olarak yorumlama becerilerinin zayıf olduğu yönündedir. Bu durumun çözümü olarak her seviyeye uygun örnekler, projeler ve grup çalışmaları önerilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin kendilerini ifade edebileceği ortamlar oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Görüşlerin %6,66'sı, öğrencilerin genel olarak görsel sanatlar dersini sınav odaklı bir ders olmadığı için önemsiz bulduğunu ifade etmektedir. Bu durumu çözmek için MEB'in uyguladığı sınavlarda birkaç tane de olsa sanat ile ilgili soruların yer alması önerilmiştir. Bir diğer %6,66'luk görüş, sanat eleştirisi basamaklarına öğrencilerin yeteri kadar cevap verememesine değinmiştir. Bu durumun çözümü için derste örnek değerlendirmeler üzerinden yol gösterici çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Son olarak, görüşlerin %6,66'sı, sanat eleştirisi öğrenme alanının geniş kapsamlı oluşunun ders saatinin yetersiz kalmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Bu duruma çözüm olarak ortaokul görsel sanatlar ders kitabı oluşturulması ve disiplinler arası derslerden destek alınması önerilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- *“Ders saati yeterli değil. Sanat eleştirisi dersi haftalara bölünerek işlendiğinde verimin düştüğünü düşünüyorum. Teorik ve uygulama arasında bir hafta zaman geçiyor. Önerim, ders saatinin artırılması yönündedir”* (Ö 3).
- *“En büyük zorluk ders saati hafta bir olması. Ders bölünüyor ya da yetmiyor. Bir örnek vereyim: Bazı sınıflarda öğrenci sayısı fazla ve aynı zamanda katılımı fazla her öğrenci sanat eleştirisi basamağına cevap vermek istiyor bu da dersin bir sonraki derse sarkması demek yani eleştiri basamaklarını 40 dakikada işlese çoğu öğrenci söz hakkı bir defa alabildiği için motivasyonları düşüyor ders bölünüyor. Ders saatinin artırılması çözüm önerim”* (Ö 4).

- “Sınıf seviyesi ve öğrenci sayısına göre zaman sıkıntısı oluşuyor, özellikle her öğrenci cevap vermek istediğinde. Çözüm olarak, ders için mutlaka günlük plan oluşturuyorum. Soru sorma basamaklarını bir ders saatine, uygulamayı ise sonraki haftaya kalacak şekilde planlıyorum ve bu şekilde dersi yönetmeye çalışıyorum” (Ö 12).
- “Sanat eleştirisinin işlenmesi için yeterli zamanın olmayışı zorluk oluşturuyor. Bu durumu aşmak için öğretim planlamasını yapabiliriz tartışmanın odak noktasını belirleyip bunun üzerinde durabiliriz. Dersi desteklemek adına ödevler projeler verebiliriz” (Ö 22).
- “Sanat eleştirisi sürecinde, öğrencilerin ilgi, motivasyon ve katılım düzeylerinin düşük olması. Bu durumu çözmek için, öğrencilerin seçtikleri ve ilgilendikleri eserler üzerinden dersi işlemek veya eğlenceli ve yaratıcı etkinlikler düzenleyerek grup çalışmaları yapmak önerilebilir” (Ö 30).
- “Sanat eleştirisi teorik bir konu. İçerisinde sözel bilgilerin yanında görsel örneklerin bol olduğu bir alan. Görsel sanatlar dersine ait bir ders kitabı olmaması sebebi ile böylesine derin ve geniş kapsamlı bir öğrenme alanı dersin uygulanmasında karmaşaya sebep olmaktadır. Bu durum bana göre dersin işlenişini zorlaştırıyor. Öğrencilere ait kaynak ders kitabı olursa öğrenme alanlarında hedefler ve sınırlar daha belirgin olur, böylece öğrenciler gelecek konular hakkında ön bilgilerin yanında geriye dönük işlenen konuları tekrar gözden geçirme fırsatı bulurlar” (Ö14).
- “Dezavantajlı bölgede yetişen öğrenciler sanatın önemini çok da farkında değiller bu durum sanatı gereksiz görmelerine sebebiyet veriyor. Farkındalık oluşturmak için sergi, galeri müze gezisi ile sanatı hayatlarına dahil etmenin faydalı olacağını düşünüyorum” (Ö 10).
- “Bazı öğrenci sanat eleştirisine karşı ilgisiz kalabiliyorlar. Dikkatlerini çekmek için ders içerisinde etkileşimli ve ilgi çekici materyaller kullanabiliriz, öğrencilerin ilgi alanlarını dikkate alarak örnekler sunabiliriz” (Ö17).
- “Öğrencilerin bilgi eksikliği, dersin işlenişini zorlaştırıyor. 5. sınıftan 8. sınıfa kadar görsel sanatlar dersi içinde sanat eleştirisi yer alıyor, ancak öğrencilerin hazır bulunuşlukları çok zayıf. Bu durum, eski bilgileri hatırlatmalarla zaman kaybettiriyor. Dersin işlenmesine hazır hale getirmek için ders öncesi araştırma ödevi veriyorum. En azından temel tasarım elemanlarını ve ilkelerini hatırlayıp gelmelerini istiyorum. Bu şekilde, bir nebze de olsa hazır bulunuşluklarına katkı sağlamış oluyorum” (Ö 8).

- “Sanat eleştirisinde bazen karmaşık ve soyut konular olabiliyor aynı zamanda öğrencilerde hazır bulunmuşluğun yeterli olmaması da dersin işlenişini zorlaştırıp dersin verimini düşürebiliyor. Bu durumun önüne geçebilmek için basit ve açıklayıcı dil kullanabilir, görsel örnekler destekleyebiliriz. Adım adım ilerleyerek karmaşıklığı ortadan kaldıracaktır” (Ö 18).
- “Görsel sanatlar dersinin sınav odaklı bir ders olmaması öğrenciler hatta veliler ve diğer branş öğretmenleri tarafından dahi gereksiz, lazım olmayan ders gözüyle bakılmasına sebep olmaktadır. Oysaki ders içeriğinde yaklaşık konuların yarısı genel kültür diyebileceğimiz her vatandaşın bilmesinde yarar olacak sanat eleştirisi ve kültürel miras gibi alanları da içermekte. Liselere geçiş ve üniversiteye geçiş sınavlarında diğer derslerin yükü biraz azaltılıp görsel sanatlar dersinden de sorular sorulması görsel sanatlar dersinin hak ettiği saygınlığa kavuşmasını sağlayacaktır” (Ö 13).
- “Sınıflarda öğrenci profillerinin ve başarı seviyelerinin farklı oluşu ders işlenişini zorlaştırabiliyor. Bu durumda farklı zekâ ve başarı seviyelerine uygun sorular hazırlayabiliriz grup çalışmaları ile akran öğretiminden faydalanabiliriz” (Ö 25).
- “Bazı öğrencilerde yorumlama becerileri zayıf kalıyor. Bu da sanat eleştirisi basamaklarını doğru algılayıp yorumlamalarını zorlaştırıyor. Bu durumu önlemek için eleştiriye konu olacak sanat eserinin ve sanatçının bilgisi verilebilir. Bu bilgiler eserin tarihi sanatçının hangi dönemde yaşadığı hangi ülkede bu eserini oluşturduğu gibi bilgiler yardımcı olur diye düşünüyorum. Ayrıca, farklı yorumların değerli olduğunu vurgulayarak öğrencilerin kendi düşüncelerini ifade etmelerini teşvik edebiliriz” (Ö 20).
- “Sanat eleştirisinde, öğrencilerin eserleri değerlendirmesi ve geri bildirim sağlamamız, eleştirinin doğru bir şekilde yapılması ve öğrenciye katkısının sağlanması açısından dersin zor olan kısmıdır. Bu aşamada, örnek değerlendirmeler üzerinden yol gösterici bir şekilde ilerleyebilir ve öğrencilerin kendilerini içinde buldukları eleştirme sürecini değerlendirme fırsatı sunabiliriz” (Ö 24).
- “Sanat eleştirisinin geniş kapsamlı oluşu kısıtlı zaman diliminde uygulamayı zorlaştırıyor. Sanat eleştirisinin içinde estetik, kültür, tarih ve sosyal konuları kapsamaktadır. Zaman diliminin oluşturduğu olumsuzluğu disiplinler arası derslerle destekleyebiliriz” (Ö26).

Araştırmanın bulgularına göre, sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişi sırasında karşılaşılan başlıca zorluklardan biri, ders saatinin yetersiz oluşudur. Dersin bölünerek bir sonraki haftaya devam etmesi, verimi düşürmektedir. Bu sorunun çözümü olarak ders saatinin artırılması ve günlük planların mutlaka yapılması önerilmektedir. Ayrıca, bu öğrenme alanı öğrencilerin ilgisini çekmemektedir, bu da dersin verimini düşürmektedir. İlgiyi artırmak için dikkat çeken materyaller, eğlenceli etkinlikler, müze ve sergi gezileri önerilmektedir. Görsel sanatlar öğretmenleri tarafından karşılaşılan bir diğer zorluk, öğrencilerin sanat eleştirisi dersi için yeterince ön bilgiye sahip olmamalarıdır. Bu duruma çözüm olarak ders öncesi araştırma ödevleri verilmesi veya ders sırasında ön bilgilendirme yapılması önerilmektedir. Verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkan diğer zorluklar ise, öğrenci profillerinin, zekâ ve başarı seviyelerinin farklı olması ve öğrencilerin yorumlama becerilerinin zayıf olmasıdır. Öğrencilerin sanat eleştirisi basamaklarına yeteri kadar cevap verememesi ve bu öğretim alanının geniş kapsamlı olup ders saatinin yetersiz kalması da diğer zorluklar arasındadır. Sunulan çözümler arasında her seviyeye uygun etkinlik ve materyal geliştirilmesi, öğrencilerin yorumlama becerilerini artırmak için uygun ortamlar oluşturulması yer almaktadır. Ortaokul seviyesi için ders kitabının oluşturulması ve MEB'in uyguladığı sınavlara sanat dersi ile ilgili sorular eklenmesi de öneriler arasında yer alır.

4.5. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Öğrencilerde Eleştirel Bakış Açısını Geliştirip Geliştirmediğine İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 6'de gösterilmiştir.

Tablo 6. Görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisinin öğrencilerde eleştirel bakış açısına etkisinin yüzdelik dağılımları

Kodlar	Katılımcılar	f	%
Evet çünkü öğrencilerin sanatsal deneyimleri, fikir ve düşünceleri zenginleşiyor	Ö 1, Ö 22, Ö 2, Ö 16 Ö 19, Ö 23, Ö 27	7	23,33
Evet çünkü öğrenciler sanat eserini farklı açı ve boyutlardan değerlendiriyor	Ö 7, Ö 11, Ö 13, Ö 9 Ö 15, Ö 17, Ö 18 Ö 30	8	26,66
Evet çünkü eserler üzerinden eleştirel okuma becerilerini geliştirip yorum yapıp analiz edebiliyorlar	Ö 3, Ö 21, Ö 26	3	10
Evet çünkü eserlerde farklı sanat akımlarını öğrenerek toplumsal kültürel bağlamda değerlendirme yapıyorlar	Ö 29, Ö 24, Ö 25	3	10
Evet çünkü öğrencilerin estetik ve görsel algıları gelişiyor	Ö 4, Ö 5, Ö 8, Ö 14 Ö 28	5	16,66
Evet çünkü öğrencilerin sanat eseri hakkında yargıya ulaşmalarını sağlıyor	Ö 6, Ö 10, Ö 4, Ö 12 Ö 20	5	16,66

Tablo 6'da ki bulgular incelendiğinde sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bir bakış açısı geliştirip geliştirmediğine dair altı koda ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, sanat eleştirisi öğrenme alanı, öğrencilerde eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. %26,66'sı öğrencilerin sanat eserlerini farklı açılardan değerlendirerek bu alanda olumlu sonuçlar gördüklerini belirtirken, %23,33'ü öğrencilerin sanatsal deneyimlerinin ve düşüncelerinin zenginleştiğini vurgulamaktadır. %10'u ise öğrencilerin eserler üzerinden eleştirel okuma ve analiz becerilerini geliştirdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin %16,66'sı öğrencilerin sanat eserleri hakkında yargıya ulaşmalarını sağladığını düşünürken, %10'u farklı sanat akımlarını öğrenerek toplumsal ve kültürel bağlamda eserleri değerlendirebildiklerini belirtmektedir. Son olarak, %16,66'sı da öğrencilerin estetik ve görsel algılarının geliştiğini gözlemlediklerini ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- *“Evet, yorumlama yeteneklerini artırıyor sanatsal deneyimleri zenginleştiriyor”* (Ö 1).
- *“Evet, öğrenciler farklı sanat eserlerine baktıklarında artık yorum yapabilme bakış açısı kazanıyor ayrıca öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini geliştiriyor”* (Ö 3).
- *“Evet, Öğrenciler eleştiri yaparken sanat eserini birçok boyutta görmeye çalışırken ilk baktığı gibi bakmamaya başlıyor. Daha dikkatli oluyorlar”* (Ö 7).
- *“Evet, farklı boyutlarda değerlendirme yapabileceklerini fark ediyorlar. Şöyle ki sadece güzel çirkin demek yerine sanat eleştirisi basamakları olan betimlemeyi çözümlmeyi yorumlama boyutlarıyla eseri inceleyebiliyorlar”* (Ö 11).
- *“Evet, düşünüyorum. Sanat eleştirisi, öğrencilerin farklı perspektiflerden bakmasını sağlar; yani bir sanat eseri üzerinde farklı kişilerin farklı düşüncelere sahip olabileceğinin farkına varmalarına yardımcı olur”* (Ö 15).
- *“Evet, öğrencilerin eserleri analiz etmesi sonucu eleştirel düşünme becerileri gelişiyor”* (Ö 21).
- *“Evet, sanat eleştirisi öğrencilerin farklı sanat akımlarını ve kültürlerini anlamalarını sağlayarak eleştirel bakış açısını geliştirir”* (Ö 24).
- *“Evet, eleştirel bakış açısı geliştirir. Öğrencileri sorgulamaya yönelterek eserlerin anlamlarını keşfetmelerini sağlar”* (Ö 26).
- *“Elbette, öğrencilerde farklı perspektifte bakabilme becerileri kazandırarak eleştirel bakış açısı geliştirir”* (Ö 30).

Araştırmanın bulguları sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiği yönünde olmuştur. Bu düşüncenin nedenini ise sanat eleştirisi dersinin öğrencilerde sanat eseri hakkında yargıya varabilmeleri, analiz edebilmeleri ve farklı boyutlardan değerlendirebilmelerini sağlaması ayrıca öğrencilerin sanatsal deneyimlerini zenginleştirip estetik ve görsel algıyı geliştirmesidir.

4.6. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Öğrenme Alanının Verimli Olmasına Yönelik Kazanım ve İşleniş Açısından Önerilere İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik neler yapılabilir? Kazanım yönünden önerileriniz neler? İşleniş yönünden önerileriniz neler?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo-7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik kazanım ve işleniş açısından önerilerin yüzdelik dağılımları

Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar	f	%
Kazanım yönünden öneriler	Herhangi bir önerim yok	Ö 3, Ö 5, Ö 6, Ö 7 Ö 8, Ö 9, Ö 10, Ö 11, Ö 12, Ö 14, Ö 15, Ö 16, Ö 18, Ö 20, Ö 23, Ö 24, Ö 24, Ö 26, Ö 27, Ö 28	20	66,66
	Kazanımlar geniş kapsamlı olduğu için ders saati artırılmalıdır	Ö 19, Ö 30, Ö 21	3	10
	Kazanımlar genele değil yöreye, bölgeye uygun olmalıdır	Ö 1	1	3,33
	Kazanımların verimliliği için doğru konu seçilmeli uygulamada birlik için örnek havuzu oluşturulmalıdır	Ö 17, Ö 13, Ö 22 Ö 2	4	13,33
İşleniş yönünden öneriler	Kazanımlara sanat tarihi eklenmelidir	Ö 4, Ö 9	2	6,66
	Herhangi bir önerim yok	Ö 4, Ö 24, Ö 26	3	10
	Sanat alt yapısının detaylı bir şekilde verilmeli ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilmeli	Ö 7, Ö 6, Ö 22	3	10
	Günlük plan yapılmalı, e-çerikler ve ders kitabı oluşturulmalı, içerik olarak dijital sanat ve fotoğraflarda ele alınmalı	Ö 9, Ö 11, Ö 19	3	10
	Grup tartışmaları yapılmalı öğrencilerin kendilerini ifade edeceği ortamlar oluşturulmalı	Ö 14, Ö 28, Ö 30	3	10
	Müze ve galeri ziyaretleri ile sanat eseri yerinde incelenmeli	Ö 3, Ö 23, Ö 16 Ö 15	4	13,33
	Kademeye göre ilgi çekici materyal seçilmeli ve video, sanat eleştirisi metni gibi materyallerden destek alınmalı	Ö 17, Ö 8, Ö 5 Ö 2, Ö 20, Ö 29, Ö 10, Ö 13, Ö 12, Ö 27	10	33,33
	Atölye ortamından ders işlenmeli ve öğrencilere düzenli geribildirim sağlanmalı	Ö 21, Ö 1	2	6,66
	Sınıfa sanatçı ve eleştirmen davet edilmeli	Ö 18	1	3,33
	Hazır bulunuşluğu oluşturmak ya da artırmak için ön bilgilendirme yapılmalı	Ö 25	1	3,33

Tablo 7'de ki bulgular incelendiğinde iki kategori ve on dört koda ulaşıldığı görülmektedir. Bu tabloda araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik kazanım ve işleniş açısından önerileri yer almaktadır.

Kazanımlar açısından, öğretmenlerin %13,33'ü verimlilik için doğru konuların seçilmesi ve uygulamada birlik sağlamak adına bir örnek havuzu oluşturulması gerektiğini önermektedir. %10'u kazanımların geniş kapsamlı olduğu için ders saatinin artırılması gerektiğini belirtirken, %6,66'sı kazanımlara sanat tarihinin eklenmesi gerektiğini savunmaktadır. %3,33'ü ise kazanımların genele değil, yöreye ve bölgeye göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %66,66'sı ise kazanımların verimli olması adına herhangi bir öneride bulunmamıştır.

Öğretmenlerin ders işlenişine yönelik çeşitli önerileri bulunmaktadır. Bu önerilerin %33,33'ü, kademeye göre ilgi çekici materyallerin seçilmesi gerektiğini belirtmekte ve bu materyaller arasında video ve sanat eleştirisi metinleri gibi kaynakların yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. %13,33'ü, sanat eserlerinin yerinde incelenmesi için müze ve galeri ziyaretlerinin yapılmasını önermektedir. %10'u ise sanat altyapısının detaylı bir şekilde verilmesi ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Aynı şekilde, %10'u günlük plan yapılmasını, e-içerikler ve ders kitabı oluşturulmasını ve dijital sanat ile fotoğrafların ele alınmasını önermektedir. Ayrıca grup tartışmaları yapılmasını ve öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri ortamların oluşturulmasını savunan öğretmenlerin oranı da %10'dur. Daha az sıklıkla dile getirilen görüşlere göre, %6,66'sı atölye ortamında ders işlenmesi ve öğrencilere düzenli geri bildirim sağlanması gerektiğini belirtmiştir. %3,33'ü, sınıfa sanatçı ve eleştirmen davet edilmesi gerektiğini ifade ederken, yine %3,33'ü öğrencilerin hazır bulunuşluğunu artırmak için ön bilgilendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Son olarak, öğretmenlerin %10'u ders işleniş açısından verimlilik adına herhangi bir öneride bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- “Kazanım yönünden doğru konu seçimi ve uygulanışı kazanımları daha verimli hale getirir” (Ö 13).

- “Kazanımların verilmesinde işlenecek konular net değil. Örnek havuzu oluşturulursa eğitimde birlik sağlanmış olur” (Ö 17).
- “Görsel sanatlar dersinin kazanımlarını verimli bir şekilde aktarmak için mevcut ders saatleri yetersiz kalmaktadır. Bu dersin yalnızca uygulama aşamasından ibaret olduğu düşünülse de aslında teorik bilgiye de önemli ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır. Bu teorik bilgilerin etkili bir şekilde öğretilmesi için hazırlık, zaman ve emek gerekmektedir” (Ö 19)
- “Kazanımlar yeterli ama sahada uygulama açısından süre sıkıntısı var bence görsel sanatlar eğitimi teorik ve görsel sanatlar eğitimi pratik şeklinde iki ders olabilir” (Ö 21).
- “Dersi işerken öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilecekleri bir ortam oluşturmali. Farklı görüşleri destekleyip öğrencilerin düşüncelerini açıkça ifade etmelerini teşvik edebiliriz ve eleştiriye açık bir atmosfer yaratmalıyız diye düşünüyorum” (Ö 28).
- “İşleniş olarak öğrencilerin hazır bulunuşlukları kontrol edilmeli ona göre öncesi bilgi aktarımı ya da hatırlatma sağlanmalıdır” (Ö 25).
- “İşleyiş yönünden ise öncelikle dersleri eğlenceli hale getirmeye çalışıyorum. En başta ön yargıları yıkmak gerektiğini düşünüyorum. Güzelliğin göreceli olduğunu resimde güzelliğin başka bir şey olduğunu anlatmaya çalışıyorum” (Ö 13).
- “Bence E-içeriklerle geliştirilmiş görsel sanatlar ders kitabı oluşturulması gerekli. Sadece sanat eleştirisi değil tüm öğrenme alanları için önemli ve faydalı bir gelişme olur” (Ö 11).
- “İşleniş yönünden eserleri öğrencilerle beraber yerinde incelemenin kalıcılığı arttıracağını düşünüyorum” (Ö 3).

Araştırmanın bulguları neticesinde görsel sanatlar öğretmenleri kazanım yönünden çok az öneride bulunurken işleniş yönünden çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Kazanım yönünden ortaya çıkan öneriler: Kazanımlara sanat tarihi eklenmeli, kazanıma uygun konu ve örnekler seçilmeli, kazanımlar geniş kapsamlı olduğu için ders saati artırılmalı ve son olarak kazanımlar yöresel olmalı şeklindedir. Sanat eleştirisi dersinin işlenişinin verimli olmasına yönelik önerilerin büyük bir kısmı kademeye göre ilgi çekici zengin materyallerin kullanılması şeklinde olmuştur. Dersin atölye ortamında işlenmesi, öğrencilere düzenli geri bildirimlerin verilmesi yine öğrencilerin kendini ifade edebilecekleri ortamların

oluşturulması, sanat eserlerinin yerinde incelenmesi, hazır bulunuşluk durumlarının artırılması, günlük planın yapılması ve ders kitabının oluşturması ifade edilen öneriler arasında yer alır.

4.7. Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki (5-8) Sanat Eleştirisi Alanına Yönelik Diğer Görüşlere İlişkin Bulgular

Bu başlıkta görsel sanatlar öğretmenlerinin “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Görsel sanatlar öğretim programı sanat eleştirisi alanına yönelik ek görüşlerin yüzdelik dağılımları

Kodlar	Katılımcılar	f	%
Hayır yok	Ö 2, Ö 4, Ö 6, Ö 7, Ö 8, Ö 9, Ö 10, Ö 11, Ö 13, Ö 14, Ö 16, Ö 17, Ö 18, Ö 20, Ö 21, Ö 22, Ö 24, Ö 25, Ö 27, Ö 29, Ö 30	20	66,66
Sanat eleştirisi sayesinde öğrencilerde farkındalık artıyor	Ö 15, Ö 19, Ö 26	3	10
Sanat eleştirisi dersi ihmal edilmemeli	Ö 12, Ö 23, Ö 26, Ö 2, Ö 5	5	16,66
Görsel sanatlar ders algısının yenilenmesi gerekiyor	Ö 3, Ö 28	2	6,66
Müfredat coğrafyaya göre olmalı	Ö 1	1	3,33

Tablo 8'de yer alan bulgular incelendiğinde sanat eleştirisi alanına yönelik ek görüşlerden beş koda ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %66,66'sı “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna “Hayır yok” cevabını vermişlerdir. Diğer görüşler ise %16,66'sı sanat eleştirisi alanı ihmal edilmemeli, %10'u sanat eleştirisi sayesinde öğrencilerde farkındalık artıyor, %6,66'sı görsel sanatlar ders algısı yenilenmesi gerekiyor, %3,33'ü müfredat coğrafyaya göre olmalı şeklindedir.

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

- “Bence sanat eğitimimiz toplumun sosyokültürel ve ekonomik düzeyi ile alakalı olmalı müfredat coğrafyaya göre olmalıdır” (Ö 1).

- *“Pedagojik sanat eleştirisi gerçekten önemlidir, ancak bu önem, uygulandığında ortaya çıkmaktadır. Uygulanış ve işleyiş açısından yaşadığımız sıkıntılar nedeniyle amacına tam olarak ulaşmadığını düşünüyorum”* (Ö2).
- *“Görsel sanatlar dersinin sadece görsel biçimlendirme öğrenme alanından ibaretmiş gibi olan algının düzeltilmesi gerekiyor. Bu konuda biz öğretmenlerin görev ve sorumluluğu fazladır”* (Ö 3).
- *“Bu kazanımların ihmal edilmemesi gerektiğini düşünüyorum, tek ders saati işleniş açısından sorun teşkil etse de”* (Ö 5).
- *“Toplumun görsel sanatlar dersine ya da bunun içinde bulunan sanat eleştirisi gibi konulara gereksiz gözüyle bakması basit ders ya da olsa da olur olmasa da olur düşüncesiyle yaklaşması çocukların olumsuz etkilenmesine neden oluyor. Boş ders gözüyle bakılması bizi zorlayan noktalardan bir tanesi bu durum istenen verimi almamızı engelliyor”* (Ö 28).
- *“Sanat eleştirisi sanat tarihini anlamalarına yardımcı oluyor bu yüzden şartlar zor da olsa ihmal edilmemelidir”* (Ö 12).
- *“Sanat eleştirisi dersi ihmal edilmemeli çünkü sanat eserlerini analiz etmek, içeriklerini ve sembollerini çözümlmek, öğrencilerin derinlemesine düşünme yeteneklerini artırıyor”* (Ö23).
- *“Sanat eleştirisi sayesinde çocuklarda farkındalık artıyor. Yapmış oldukları çalışmalarına da bu gözle bakabiliyorlar”* (Ö 19).
- *“Sanat eleştirisi görsel sanatlar dersinin önemli bir parçası çünkü öğrencilerde farkındalık oluşturduğu için sanat eserlerine ilgileri artıyor”* (Ö15).
- *“Çocuklara farkındalık oluşturduğu için özenli işlenmesi gerektiğini düşünüyorum”* (Ö26).

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenleri, sanat eleştirisi alanının öğrencilerde farkındalık oluşturduğu için, bütün zorluklara rağmen ihmal edilmeden dersin işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise görsel sanatlar dersinin yeniden önem kazanması için çalışmalar yapılmasının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yirmi öğretmen ise sanat eleştirisi alanına yönelik ek bir görüş bildirmemiştir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde tartışma sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, görsel sanatlar öğretim programında (5-8) yer alan sanat eleştirisi öğrenme alanının çeşitli açılardan önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu önemin nedeni ise sanat eleştirisinin, öğrencilerde eleştirel ve estetik bir bakış açısı geliştirmesinde katkı sağlamasıdır. Aynı zamanda öğrencilerin sanat eserlerini analiz etme ve yorumlama yeteneklerini de geliştirir. Daşdağ'a (2010: 386) göre sanat eleştirisi yoluyla edinilen bilgilerin sentezlenmesi, öğrencinin ifade yeteneğini geliştirirken, çevresindeki olayları ve nesnelere anlama yetisini artırmaktadır ve bunlara ek olarak, evrensel düşünme becerisi de gelişir.

Sanat eleştirisi, öğrencinin bakarken görmeyi, gördüğünü anlamayı ve anladığını açıklamayı başarmasına yardımcı olur. Bununla birlikte sanat eleştirisi öğrencilere sanat eserlerinin sosyal ve kültürel bağlamlarını anlama becerisi kazandırır. Bu sayede öğrenciler sadece sanatı değil; aynı zamanda sanatın, toplum ve kültür üzerindeki etkilerini de anlama fırsatı bulurlar. Bu nedenle sanat eleştirisi öğrenme alanı, öğrencilerin estetik duyarlılıklarını geliştirerek sanatı daha derinlemesine anlamalarını sağlamış olur. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bu görüşü destekleyen Gökay'a (1998: 116) göre sanat eleştirisi, bireylerin bilgi ve düşünce yapısını geliştiren önemli bir araçtır. Bu süreç, insanların çevrelerindeki sanat eserlerini değerlendirebilmelerine, estetik düşünceleri anlayabilmelerine ve günlük yaşantılarıyla birlikte yüksek sanat değerlerini ve mantığı kavrayabilmelerine yardımcı olur. Bu şekilde, insanlar sanatın zengin dünyasını keşfederken aynı zamanda düşünme ve anlama becerilerini de geliştirirler. Beykal (2005: 45) ise sanat eleştirisi sürecinde, öğrenciler, sağlam argümanlarla tartışmalara katılarak, birbirlerini dinlemeyi ve farklı görüşlere hoşgörüyle yaklaşmayı öğrenirler. Bu sayede, sanat anlayışları da gelişir şeklinde sanat eleştirisinin öğrencilere sağladığı katkıyı ifade etmiştir.

Araştırmaya konu olan sanat eleştirisi kazanımları, bazı görsel sanatlar öğretmenleri tarafından yeterli bulunurken diğerleri yetersiz bulmuş ve bir kısım öğretmen ise yeterliliği koşullara bağlamıştır. Öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımları, öğrencilerin seviyesine uygun, dengeli bir dağılım ve uygulanabilirlik açılarından yeterli bulunmuşken,

kazanımların sayısı, yapısal esneklik eksikliği, teknik yönlerin yeterince vurgulanmaması ve etkinliklerin proje tabanlı olmaması gibi noktalarda yetersiz bulunmuştur. Demir (2009: 237) tarafından yapılan araştırmada, sanat eleştirisi kazanımlarının artırılmasına yönelik öneriler bulunmaktadır. Bu bulgu, söz konusu araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Ayrıca, bazı öğretmenler, sanat eleştirisi kazanımlarının yeterli olmasına rağmen, ders saatlerinin azlığı idare ve veli baskısının kazanımların verimliliğini düşürdüğünü ve yetersizliğe neden olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada görsel sanatlar öğretmenleri, sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi konusunda farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Bazı öğretmenler en yaygın soru-cevap yöntemiyle eleştiri basamaklarını seçilen bir eser üzerinde uygularken diğerleri ise eleştiri basamaklarını tamamladıktan sonra öğrencilere röprodüksiyon çalışması yaptırmayı tercih etmektedir. Bir kısmı ise öğrencilerin kendi çalışmalarını eleştirmesini teşvik etmektedir. Dersin işlenişi için öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olması gerektiğini düşünen öğretmenler, ders öncesi ödevler veya ders sırasında gerekli bilgileri sağlayarak bu eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bazı öğretmenler sanat eleştirisi videoları, sanat eleştirisi yazıları veya konuk eleştirmenlerle dersin işlenmesini tercih etmektedir. Araştırmamızda ortaya çıkan görüşleri destekleyici nitelikte olan diğer görüşler şunlardır: Döl'e (2009:80) göre sanat eğitiminde etkinliğin artması, öğretim yöntemlerinin ne kadar karmaşık veya modern olduğundan ziyade, uygun araç ve yöntemlerin öğrencilerin belirlenen özelliklerine veya davranışlarına ulaşacak şekilde kullanılmasına bağlıdır. Demir'e (2009: 237) göre sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini etkileyen faktör ise eğitim materyallerinin öğrencileri etkinliklere katılmaya teşvik edici nitelikte olmasıdır. Bu nedenle, eğitimcilerin materyal seçiminde öğrencilerin yaşına, ilgi alanlarına ve güncel konulara uygunluğunu göz önünde bulundurmaları önemlidir. Karabulut'a (2004: 287) göre ise sanat eleştirisi kapsamında seçilen eserler, öğrencilerin mevcut bilgi ve deneyim düzeyleriyle uyumlu olmalıdır ve aynı zamanda müfredat hedeflerine uygunluğu da dikkate alınmalıdır.

Sanat eleştirisi öğretiminde karşılaşılan başlıca zorluklardan biri, ders saatlerinin yetersizliğidir. Bu durum, derslerin bölünerek bir sonraki haftaya devam etmesini gerektirmekte ve ders saatlerinin artırılması önerilmektedir. Özcan (2017:51) çalışmasında, bu sorunun önemine dikkat çekmiş ve ders saatlerinin yetersizliğini vurgulamıştır. Bir başka sorun ise öğrencinin derse ilgisiz kalmasıdır. Bu soruna karşın öğrencilerin derse ilgisini artırmak amacıyla dikkat çekici materyaller, eğlenceli etkinlikler ve müze gezileri gibi çeşitli

çözüm önerileri de sunulmuştur. Sanat tarihi, sanat eleştirisi ve sanat uygulamalarıyla iç içe olan müze eğitimi, Çetin'e (2006: 85) göre hem ilköğretim ve ortaöğretim hem de yükseköğretim düzeylerinde sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Müze eğitimi sayesinde bu alanlarda yetişen bireylerin toplumda bilinçli ve kültürlü olmaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla, müze eğitimi pedagojik sanat eleştirisini destekleyen önemli bir temel oluşturmaktadır. Müze eğitimi ile sanat eleştirisi öğretimini destekleyen Gülbeyaz'ın (2009: 96) görüşüne göre sanat eleştirisi ve sanat tarihi eğitimi süreciyle ilişkilendirilmiş müze ziyaretleri, öğrencilerin sanatsal deneyimlerini artırmakta, uygulama çalışmalarında problem çözme yeteneklerini geliştirmekte ve derse dikkatlerini artırmaktadır şeklinde olmuştur. Öğrencilerin yeterli ön bilgiye sahip olmaması sorununa ise ders öncesi araştırma ödevleri verilmesi veya ders sırasında ön bilgilendirme yapılması önerilmektedir. Diğer zorluklar arasında ise çevresel şartlar atölye olmayışı malzeme temininde sıkıntılar, öğrenci profillerinin farklılığı, yorumlama becerilerinin zayıf olması ve ders saatinin yetersiz kalması yer almaktadır. Bu görüşü destekleyen Yazkaç'ın (2009: 197) çalışmasına göre okullarda atölye olanaklarının geliştirilmesi, görsel sanat derslerinin süresinin uzatılması ve sanat etkinlikleri derslerinde eleştiri konularına daha fazla odaklanmasıyla, öğrencilerin bu derslerden daha fazla faydalanabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca Gözütok'un (2017: 103) önerisine göre, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi adımlarını daha etkin hale getirmek için değerli ve özgün sanat çalışmaları üzerinde araştırmalar yapmaları teşvik edilmeli ve sanat akımları içindeki sanatçıların pedagojik eleştiri yöntemlerini nasıl kullandıklarını ve bu yöntemleri kendi çalışmalarında nasıl uyguladıklarını incelemeleri açısından yönlendirilmelidir.

Bu zorlukların üstesinden gelmek için her seviyeye uygun etkinlikler geliştirilmeli ve öğrencilerin yorumlama becerilerini artırmak için uygun ortamlar oluşturulmalıdır. Ayrıca, ortaokul seviyesi için ders kitabı oluşturulması ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın uygulamalı sınavlarına sanat dersiyle ilgili sorular eklenmesi önerileri de sunulmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sanat eleştirisi öğretiminin öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiği gözlemlenmiştir. Bu etki, birkaç nedene dayanmaktadır. Öncelikle, bu yaklaşım öğrencilere sanat eserlerini değerlendirme ve analiz etme becerisi kazandırarak, kendi yargılarını oluşturmalarına yardımcı olur. Ayrıca, sanat eleştirisi öğrencilere sanat eserlerini farklı perspektiflerden inceleme ve değerlendirme alışkanlığı kazandırması da önemli bir faktördür. Bu da öğrencilerin sanatsal deneyimlerini zenginleştirir

ve estetik ile görsel algılarını geliştirir. Bu görüşü destekleyen çalışmaları arasında Öztürk'e (2019: 151) göre, eğitim sürecinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle işlenen derslerde, öğrencilerin sanat eleştirisi adımlarını uygularken kendi düşüncelerini ve duygularını daha etkin bir şekilde ifade edebildikleri sonucuna varılmıştır. Yazkaç'a (2009: 193) göre ise sanat eleştirisi, bireyleri özgürleştirirken başkalarının fikirlerine ve görüşlerine saygı duymayı, hoşgörülü olmayı ve evrensel bir bakış açısına sahip olmayı öğretir. Ayrıca duyguları ve düşünceleri daha etkili bir şekilde ifade etmeyi sağlar. Sezer'in (2019: 234) çalışmasında ulaştığı sonuç, pedagojik eleştiri bireylerin ifade gücünü artırır, araştırma yapmayı teşvik eder ve topladıkları bilgileri sentezlemeyi sağlar. Böylelikle, bireylerin evrensel düşünme yeteneklerini ve görsel okuryazarlık kapasitelerini geliştirdiği vurgulanmıştır. Karabulut'a (2004: 286) göre, sanat eğitimi içinde yer alan "Sanat Eleştirisi" kesinlikle göz ardı edilmemesi gereken bir disiplindir. Bu alan, bireylerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü bireylerde sanatın anlaşılmasını ve değerlendirilmesini sağlar. Dolayısıyla, sanat eleştirisi öğrencilerin sanatı anlamalarını ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmelerini sağlayacaktır.

5.2. Sonuç

Bu başlık altında, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulguların sonuçlarına yer verilmiştir.

5.2.1. Birinci alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucu görsel sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğu, pedagojik sanat eleştirisinin sanat eserlerini anlama, ifade etme ve yorumlama yeteneklerini geliştirme açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerde farklı bakış açıları ve farkındalık oluşturmaları için pedagojik sanat eleştirisi önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Ayrıca pedagojik sanat eleştirisinin sanatın sosyal ve kültürel yönlerini fark etme, öğrencilerde eleştirel ve estetik bakış açısını geliştirme gibi önemli katkıları olduğu belirtilmektedir.

5.2.2. İkinci alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin büyük bir kısmı, görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli bulmamaktadır. Bu öğretmenlerin çoğunluğu, kazanımların yetersizliğini kazanımların yüzeysel kalması, teknik yönlerine yeterli vurgu yapılmaması,

esnek olmaması, kazanım sayısının yetersizliği ve etkinliklerin yetersizliği gibi sebeplerle açıklamaktadır. Ayrıca, bazı öğretmenler ise kazanımların teorik olarak yeterli olmasına rağmen uygulamada bazı sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunlar arasında ders saati azlığı ve sınıf mevcudunun fazlalığı gibi faktörlerin verimi düşürmesi önemli bir etken olarak görülmektedir.

5.2.3. Üçüncü alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi öğrenme alanının işlenişini çeşitli yöntemlerle gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenleri bir kısmı dersleri seçilen bir sanat eseri üzerinden soru-cevap yöntemiyle işlemekte ve sanat eleştirisi basamaklarını bu şekilde uygulamaktadır. Benzer bir yaklaşımı tercih eden diğer öğretmenler ise seçilen sanat eserini önce soru-cevap yöntemiyle değerlendirmekte ve ardından öğrencilere röprodüksiyon çalışmaları yaptırmak suretiyle derslerini işlemektedir. Bazı öğretmenler ise önce seçilen sanat eserini sanat eleştirisi basamaklarını uygulayarak yorumlamakta ve ardından öğrencilere kendi çalışmalarını yorumlama fırsatı sunarak derslerini işlemektedir. Daha azınlıkta kalan bir grup öğretmen, derse konuk sanatçı ve eleştirmenlerin katılmasını sağlamakta veya bu mümkün olmadığında sanat eleştirisi yazıları ve videolarıyla derslerini işlemektedir. Diğer öğretmenler ise, öğrencilere sanat eleştirisi basamakları hakkında ödev verip, ardından derste bu konuyu uygulamalı olarak işlemektedir. Bir kısım öğretmen ise sanat eleştirisi öğretimini proje veya atölye çalışmaları şeklinde gerçekleştirmekte, bazıları ise imkanlar doğrultusunda sanat galerisi ya da müzeye giderek derslerini işlemektedir. Bu sonuçlar, görsel sanatlar öğretmenlerinin farklı öğretim yöntemlerini kullanarak sanat eleştirisi öğrenme alanını çeşitlendirdiğini ve öğrencilere farklı öğrenme deneyimleri sunduğunu göstermektedir.

5.2.4. Dördüncü alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimlerinden çıkan sonuçlara göre, sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında en sık karşılaşılan zorluklar ders saati yetersizliği ve öğrencilerin ilgisini çekmeme olarak belirlenmiştir. Önerilen çözümler arasında ders saati artırılması ve dikkat çekici materyallerle etkileşimli derslerin düzenlenmesi öne çıkmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması da bir diğer belirgin sorun olarak görülmektedir.

Bu sorunun giderilmesi için ders öncesi ödevler, projeler ve sanat akımları hakkında bilgi verme gibi yöntemler önerilmektedir.

Daha düşük yüzdelerle sahip diğer sorunlar arasında, öğrencilerin farklı beceri seviyelerine ve yorumlama yeteneklerine sahip olmaları, sınav odaklı bir algının ön plana çıkması ve öğrencilerin sanat eleştirisi basamaklarına yeterince cevap verememesi bulunmaktadır. Bu sorunlara yönelik çözüm önerileri arasında, her seviyeye uygun örnekler sunma, öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri ortamlar oluşturma ve derste örnek değerlendirmeler üzerinden rehberlik yapma gibi adımlar öne çıkmaktadır.

5.2.5. Beşinci alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucu sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiği yönündedir. Öğretmenlerin çoğunluğu, bu alanın öğrencilere sanat eserlerini farklı açılardan değerlendirme yeteneği kazandırdığını ve sanatsal deneyimlerini zenginleştirdiğini düşünmektedir. Ayrıca, öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini geliştirdiği, yorum yapma ve analiz yeteneklerini artırdığı, hatta sanat eserleri hakkında yargıya varmalarını sağladığı da belirtilmiştir. Bununla birlikte, dersin öğrencilere farklı sanat akımlarını öğrenme ve toplumsal kültürel bağlamda değerlendirme fırsatı sunduğu, estetik ve görsel algılarını geliştirdiği de vurgulanmıştır. Bu sonuçlar, sanat eleştirisi alanının öğrencilerin sanat anlayışını derinleştirici ve eleştirel bir perspektifle şekillendirdiğini göstermektedir.

5.2.6. Altıncı alt probleme yönelik sonuçlar

Görsel sanatlar öğretmenlerinin kazanım ve işleniş yönünden yaptıkları önerilerin incelenmesi sonucu öğretmenlerin kazanım yönünde önerilerinde, doğru konuların seçilmesi ve uygulamada birlik adına örnek havuzunun oluşturulması önerisi yer almıştır. Ayrıca, kazanımların dersin verimliliği için etkin bir şekilde seçilmesi ve öğrencilerin öğrenme düzeylerine uygun olması gerekliliği belirtilmiştir. İşleniş yönünde önerilerde ise, ilgi çekici materyallerin seçilmesi ve çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanılması öne çıkmaktadır. Müze ve galeri ziyaretleri gibi pratik deneyimlerin sağlanması da önemlidir. Öğrencilerin sanat eserlerini yerinde incelemesi ve tartışması, öğrenmeyi daha etkili hale getirebilir

Araştırmada ortaya çıkan bir başka önemli konu, görsel sanatlar öğretmenlerine yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan 'Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?' sorusuyla elde edilen bulgulardır. Bu bulgulara dayanarak Tablo 8 oluşturulmuştur.

Tablo 8’de yer alan “Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna verilen cevaplardan oluşan bulguların sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi alanıyla ilgili eklemek istedikleri bir şey olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, diğer görüşler arasında, sanat eleştirisi öğrenme alanının ihmal edilmemesi gerektiği, öğrencilerde farkındalık oluşturduğu, görsel sanatlar dersi algısının yenilenmesi gerektiği ve müfredatın coğrafyaya göre düzenlenmesi gerektiği gibi önemli düşünceler de yer almaktadır. Bu bulgular, sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğu ve görsel sanatlar eğitiminde çeşitli açılardan dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

5.3. Öneriler

Bu başlık altında, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen verilerin analizine dayanarak öneriler sunulmaktadır.

5.3.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik sonuçlar, sanat eleştirisi öğrenme alanının sanat eğitimi için önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, eğitim müfredatında yer alan bu öğrenme alanına görsel sanatlar öğretmenlerinin daha fazla önem vermesi ve derslerle ilişkilendirmesi önerilmektedir. Ayrıca, görsel sanatlar öğretim programında sanat eleştirisinin yeri ve önemi vurgulanmalıdır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi, sanat eğitiminin etkinliğini artırabilir. Görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisine daha fazla yer verilmesi, öğrencilerin sanat eserlerini derinlemesine anlamalarına ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunabilir. Bu şekilde, sanat eğitimi sadece teknik becerileri değil, aynı zamanda sanatın içeriğini ve anlamını da kapsayan bir yaklaşımla zenginleştirilebilir. Bunlara ek olarak, sanat eleştirisini teşvik eden etkileşimli içerikler artırılmalı ve öğretmenler bu konuda desteklenmelidir.

İkinci alt problemine yönelik sonuçlar, kazanımların bazı açılardan yeterli, bazı açılardan ise yetersiz olduğunu göstermektedir. Görsel sanatlar eğitiminde sanat eleştirisi kazanımlarının geliştirilmesi için öneriler şu şekildedir: Öncelikle, mevcut kazanımların gözden geçirilerek öğrenci odaklı hale getirilmesi önerilir. Bu, kazanımların daha açık ve anlaşılır olmasını sağlayarak öğrencilerin sanatı, derinlemesine anlamalarına ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak tanınmalı; ayrıca, pratik uygulamalara da ağırlık

verilmesi önerilir. Öğrencilere farklı sanat formları ve akımları hakkında daha kapsamlı bir anlayış kazandırmak için kazanım sayısının artırılması, öğrencilerin sanatın çeşitliliğini ve derinliğini daha iyi kavramasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak, görsel sanatlar öğretim programındaki sanat eleştirisi kazanımlarının geliştirilmesi ve uygulanabilirliğinin artırılması için önemli adımlar atılması gerekmektedir. Bu adımların, kazanımların etkili bir şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla öğretmen eğitiminden başlayarak, öğretim programlarının revize edilmesine kadar geniş bir yelpazede olması gerekmektedir. Bu sayede, öğrencilerin sanat eleştirisi becerilerini daha etkin bir şekilde geliştirebilecekleri ortamlar oluşturulabilir ve sanat eğitiminin kalitesi artırılabilir.

Üçüncü alt problemde elde edilen verilere göre, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi öğrenme alanını etkili bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak için şu öneriler sunulmaktadır: Öğretmenlerin, sanat eleştirisi öğretimini zenginleştirmek amacıyla çeşitli öğretim yöntemlerini kullanmaları önerilmektedir. Bu yöntemler arasında proje çalışmaları, atölye çalışmaları ve konuk sanatçıların katılımı gibi pratik uygulamalar yer alabilir. Ayrıca, sanat eleştirisinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için öğrencilere kendi bakış açılarıyla sanat eserlerini yorumlama ve ifade etme fırsatı sunulması önerilir.

Dördüncü alt problem sonuçlarına dayanarak, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi öğrenme alanını işlerken karşılaştıkları zorluklara yönelik çözüm önerileri şu şekildedir: Ders saatlerinin artırılması veya mevcut sürelerin daha etkin kullanılması için ders planlarının gözden geçirilmesi; Sanat eleştirisi öğrenme alanının önemini vurgulayan ve öğrencilerin ilgisini çekecek etkinlikler ve materyallerin kullanımı teşvik edilmesi; Öğrencilerin ders öncesi hazırlık yapmalarını teşvik etmek için ev ödevleri veya okul dışı etkinlikler düzenlenmesi önerilmektedir. Bu önerilere ek olarak öğrencilerin ilgi alanlarına ve beceri düzeylerine uygun örnekler sunularak, her öğrencinin katılımı ve başarısı desteklenmelidir. Sanat eserlerini analiz etme ve yorumlama becerilerini geliştirmek için öğrencilere düzenli olarak örnek değerlendirmeler ve geri bildirimler sağlanmalıdır. Ayrıca, sanat galerileri, müzeler ve sergiler gibi alanlara yapılan gezilerle öğrencilerin pratik deneyimler kazanmalarını teşvik edilmelidir. Sonuç olarak, görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştığı zorlukların çeşitliliği dikkate alındığında, çözüm odaklı yaklaşımların ve esnek öğretim stratejilerinin benimsenmesi önemlidir. Bu, öğrencilerin sanat eleştirisi becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine ve sanat eğitiminden daha fazla verim elde edilmesine yardımcı olabilir.

Beşinci alt problem sonuçlarına dayanarak, araştırmaya katılan öğretmenler, sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiği konusunda hemfikirdir. Bu bağlamda, sanat eleştirisi öğrenme alanının etkisini daha da artırmak için şu önerilere dikkat edilebilir: Öğrencilere daha fazla sanat eseri üzerinde çalışma ve analiz yapma fırsatı sunarak eleştirel düşünme becerilerinin artırılması önerilir. Derslerde, atölye çalışması ve proje bazlı ödevlerle öğrencilerin kendi eleştirel düşüncelerini ifade etmeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, sanat eserlerini dijital ortamlarda inceleme ve analiz etme imkanları sağlanarak, öğrencilerin teknolojiyi eleştirel düşünme süreçlerine entegre etmeleri desteklenmesi önerilir. Bunlara ek olarak, sanal galeri ziyaretleri, sanat eserlerini çevrimiçi platformlarda paylaşma ve tartışma gibi uygulamalarla ders deneyimi zenginleştirilebilir.

Altıncı alt probleme yönelik verilerin sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir: Kazanımların belirlenmesi ve seçilmesi sürecinde öğretmenlerinde aktif bir rol alması önerilir. Öğretmenlerin, ders içeriğini ve kazanımları öğrencilerin ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun olarak belirlemesi; Ders içeriğinin, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına dayalı olarak işlenmesi önerilir. Ancak, araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmının öneri sunmaması veya sunulan önerilerin yetersiz olması dikkat çekicidir. Bu durum, mesleki gelişim için öğretmenlerin daha fazla desteklenmesi ve bilgi paylaşımının teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir. Öğretmenler arasında iyi uygulama örneklerinin paylaşılması ve mesleki gelişim için fırsatlar sağlanması, önerilerin çeşitliliğini artırabilir ve daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilir.

Sanat eleştirisi öğrenme alanının etkili bir şekilde uygulanabilmesi için hem öğretmenlerin hem de müfredatın güçlendirilmesi gerekmektedir. Nitelikli öğretmen yetiştirme programları ve ders içeriğinin daha tutarlı ve zengin hale getirilmesi, öğrencilerin sanat eserlerini derinlemesine anlama ve değerlendirme becerilerini geliştirecektir. Bu sayede, sanat eleştirisi öğrenme alanının disiplin temelli sanat eğitimi içindeki önemi daha etkin bir şekilde yerine getirilebilecektir.

5.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

Araştırma Gaziantep ili Şahinbey ilçesiyle sınırlı tutulmuştur. Farklı il ve ilçelerde görev alan öğretmenler ile gerçekleştirilebilir. Çalışma gönüllü ulaşılması kolay 30 görsel sanatlar öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu sayı artırılabilir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yanında, anketler veya odak grupları gibi farklı araştırma tekniklerinin kullanılması, katılımcıların farklı aıllardan görüşlerini ifade etmelerine ve daha kapsamlı veri toplanmasına olanak sağlayabilir.

Araştırma sonuçları, pedagojik sanat eleştirisine üzerine ğretmen eğitim programları veya atölyelerinin tasarımında kullanılabilir. Bu programlar, öğretmenlerin pedagojik sanat eleştirisini becerilerini geliştirmeye yönelik olarak şekillendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Adem, M. (1995). Demokratik Laik Çağdaş Eğitim Politikası. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Akyüz, Y. (2013). Türk Eğitim Tarihi M. Ö. 1000- M. S. 2013. (28. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aksarı, S. (2005). Okul Öncesi Drama ve Drama Yoluyla Sanat Eğitimi Deneysel Uygulamalar (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akyüz, U. (1999). Ülkemizde Sanat Eğitimi Üzerine. Çanakkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Çanakkale.
- Alakuş, A. O. (2002). İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-iş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarımı Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Bir Ortam Uygulaması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alakuş, A. O. (2005). Sanat Eğitiminin Kuramsal Temelleri. Özsoy, V. (Ed.). İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. ve Gökay yılmaz, M. (2011). Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Artut, K. (2002). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2007). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Apaydın, N. (1993). Sanat Eğitiminde ve Yaratıcılıkta Yazının Yeri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Atmaca, E. A. (2005). Günümüz Türk Yazılı Basınında Sanat Eleştirisi ve Eğitici Niteliği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, S. (2000). 3-12 Yaş Arası Çocukların Sanat Eğitimi Üzerine Görüş ve Öneriler. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(21), 33-42.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23754/253102>

- Barlas, M. (2010). Resim-İş Eğitimi Öğrenci Çalışmalarının Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemine Göre Sanat Eleştirisi Alanında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barut, F. (2019). Sanat. Ünal, H. T. (Eds.). Görsel Sanatlar. Anadolu Üniversitesi Yayın No: 3646, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 2474. Eskişehir.
- Başaran, İ. E. (1999). Eğitime Giriş. Ankara: Umut Yayım-Dağıtım.
- Beykal, F. (2005). İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-iş Dersi Öğretim Programındaki Özgün Baskı Resim Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi İle Uygulanmasının Öğrencilerinin Başarılarına Tutumlarına ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler, Enstitüsü, Ankara.
- Bourdieu, P. (1986). Distinction: A Social Critique Of The Judgment Of Taste. Harvard University Press.
- Boydaş, N. (2004). Sanat Eleştirisine Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Boybukara, H. (1997). Modern Eleştiri terimleri. İstanbul: Boğaziçi yayımları.
- Bozkurt, N. (1992). Sanat ve Estetik Kuramları. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Bolat Aydoğan, K. E. (2010). Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi: Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi-eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canikoğlu, G. (2016). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “Görsel İletişim Biçimlendirme” Öğrenme Alanının Uygulanmasında Ortaokul Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cemal, A. (1996). Sanat Tarihinin Felsefesi. Anadolu Sanat, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, yay. Sayı 5.

<http://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1279?locale-attribute=en>

- Çelebi, S. (2022). Sanat Eğitiminin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sanat Eleştirisi Yapabilme ve Resimleme Becerilerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, T. (2006). Resim-iş Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana Sanat Atölye Uygulamalara Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Clark, G. & Zimmerman, E. (2004). Teaching Talented Art Students Principles And Practices. Columbia: Teachers College Press.
- Daşdağ, F. E. (2010). Sanat Eseri Eleştirisine Bir Örnek: Üçüncü Mevki Vagon. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yaz-2010, (33), 378-386.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70219>
- Demirbulak, A. (2007). Çağdaş Türk Resminde Otoportreler. İstanbul: Beta Basım.
- Demir, C. (2009). Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi (8. Sınıflar Örneği). Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Döl, A. (2009). İlk Öğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde “Eser Analiz” Etkinliğinin, Sanat Eleştirisine Yönelik Bilgisayar Destekli Öğretimi ve Örnek CD Tasarımı. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elkoyun, Ö. (2007). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Öğretmenler Tarafından Bilinmişlik Düzeyi ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Ersoy, A. F. (2019). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), Eğitimde nitel araştırma desenleri (3. Baskı). (ss.81-134). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersoy, A. (1995). Sanat Kavramlarına Giriş. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Erim, G. (1999). Temel Sanat Eğitiminde Renk Algılamaları. Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Etike, S. (1991). Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923-1950). Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Erinç, S. M. (1995). Resim Eleştirisi Üzerine. İstanbul: Hil Yayın.
- Erinç, S. M. (2004). Kültür Sanat, Sanat Kültür. (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Erinç, S. M. (1998). Sanat Psikolojisi 'ne Giriş. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Eisner, R. (1998). The Enlightened Eye: Qualitative Inquiry and the Enhancement of Educational Practice, OH: Prentice Hall.
- Ficher, E. (2012). Sanatın Gerekliliği (Çev: Cevat Çapan). İstanbul: Sözcükler.
- Gençaydın, Z. (1987). Güzel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Glesne, C. (2015). Nitel Araştırmaya Giriş (Çev: Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoglu). (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gombrich, E. H. (1997). Sanatın Öyküsü (Çev: Erol Erdurna ve Ömer Erdurna). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gökay, M. (1998). Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gözütok, B. G. (2017). Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Pedagojik Sanat Eleştirisi ve Bir Uygulama Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gürtuna, S. (2004). Çocuk ve Sanat Eğitimi “Çocuğum Sanatla Tanışıyor” (2. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Gülbeyaz, E. (2009). Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihinin ve Eleştirinin Yeri ve Uygulanışı. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İpşiroğlu, Z. (1992). Sanat Eleştirisi. İstanbul: Cem Yayınları.
- Karabulut, N. (2004). Sanat Eğitimde Öğretim Alanları ve Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kırıçoğlu, O. T. (1991). Sanat Eğitimi (Görmek, Anlamak, Yaratmak). Ankara: Eğitim Kitapevi, Demircioğlu Matbaası.

- Kırışoğlu, O. T. (2002). Sanatta Eğitim. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kırışoğlu, O. T. ve Stokrocki, M. (1997). İlköğretim Sanat Öğretimi. Ankara: YÖK/Dünya Bankası, MEGEP.
- Kurtuluş, K. (2010). Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Mercin, L. Ve Alakuş, A. O. (2005). Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (5), 36-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47965/606859>
- MEB. (2018). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf>
- MEB. (2013). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- MEB. (2006). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- Mülayim, S. (1994). Sanat Tarihi Metodu. (2. Baskı). İstanbul: B ilim ve Teknik Yayınevi.
- Okan, N. (2002). Estetiğin Felsefedeki ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi İçindeki Yeri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özalp, H. K. (2009). Okul Öncesi Dönem (5-6 Yaş Grubu) Sanat Etkinliklerinde Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Uygulanması Üzerine Bir Durum alışması. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özcan, M. (2017). Görsel Sanatlar (1-8 Sınıflar) Dersi Programına Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri ve özüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özsoy, V. ve şahan, M. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-iş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(1), 205-227. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256510>
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2009). Görsel Sanatlar Eğitimi Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özsoy, V. (1998). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sanat Eğitimi ve Sanat Öğretmeni Yetiştirme Tekniklerinin Karşılaştırılması. Milli Eğitim Dergisi, N:137, 103.

- Özsoy, V. (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2015). Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C. (2019). Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Patton, M. Q. (2002). Qualitative Research And Evaluation Methods (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pekdağ, G. (2011). İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ragans, R. (1995). Art talk, United States: Glencoe Division of Macmillan/McGrawHigh Scholl Publishings Company.
- San, İ. (2003). Sanat ve Eğitim. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sezer, İ. (2019). Pedagojik Eleştiri Yöntemine Göre Cumhuriyet Dönemi Türk Resim Sanatında Portre Geleneğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2016). Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahinel, S. (2002). Eleştirel Düşünme. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Smith, R. A. (1987). The Changing Image of Art Education: Theoretical Antecedents of Discipline Based Art Education. Editör, R. A. Smith, DBAE: Origins, Meaning and Development (Pp. 3-34). Urbana and Chigago University Of Illiniois Press.
- Stewart, G. M. (1995). Aesthetics and the Art Curriculum. Aesthetics for Young People. R. Moore (Ed.), NAEA-USA, 77-88.
- Tabak, S. (2018). Resim Uygulamalarının Hafif Düzeyde (Retarde)özel Eğitim Öğrencilerinin Dil Becerisi Gelişimine Katkısı. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.

- Tezcan, M. (1991). Bir Yaygın Eğitim Kurumu Olarak Çankırı Yaran Örgütü. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 24(2), 335-352.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/auebfd/issue/47781/603963>
- Tunalı, İ. (1996). Grek Estetik'i. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tunalı, İ. (1998). Estetik. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Türkkan, B. (2008). İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim Bilimi Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 24 (24), 543-559. [Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi » Makale » Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme \(dergipark.org.tr\)](https://dergipark.org.tr/kuram-ve-uygulamada-egitim-yonetimi-makale-egitim-bilim-arastirmalarinda-etkin-olarak-kullanilabilecek-nitel-bir-arastirma-tekniği-görüşme)
- Uçan, A. (1995). Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakültelerinin Yeniden Yapılanması ve Eğitim Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Sempozyum-Konferanslar, (04-11), 121-142.
<https://hdl.handle.net/11421/1037>
- Ünver, E. (2002). Sanat Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Üstün Vural, D. (2011). Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve İşlevi. Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (Ed.). Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yakar, A. (2016). Geleceğin Eğitimi Üzerine Program ve Tasarım Modeli Önerileri: “Yaşamsal Eğitim Programları” Ve “Yaşamsal Öğretim Tasarımları”. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 1-15.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/muefd/issue/40190/478484>
- Yarımcı, Ö. (2010). İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Disiplinler Arası Yaklaşım Dayalı Uygulamalar. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yazkaç, P. (2009). Görsel Sanatlar Dersinde Kullanılan Pedagojik Eleştiri Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarı ve Eser Eleştiri Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldız, E. M. (2012). Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Sanat Eleştirisi Disiplinin Baskireim Derslerine Olana Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yolcu, E. (2004). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın.

Whitford, G. W. (1937). An Introduction to Art Education. New York: D. Appleton-century Company, INC. Digitized By The Internet Archive in 2017 With Funding From University of Alberta Libraries.

EKLER

EK-1 Yarı yapılandırılmış görüşme formu

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Demografik Bilgiler

Yaşınız:

Cinsiyetiniz:

Eğitim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora

Mezuniyetiniz: Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Kıdeminiz: 1 yıl 2-4 yıl 5 yıl ve üzeri

1. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
2. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyor musunuz? Evet ise hangi açıdan buluyorsunuz? Hayır ise neden?
3. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıyorsunuz? (Dersi nasıl işliyorsunuz?)
4. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında karşılaştığınız zorluklar nedir? Bu zorluklara çözüm öneriniz nedir?
5. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik neler yapılabilir? Kazanım yönünden önerileriniz neler? İşleniş yönünden önerileriniz neler?
6. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?
7. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı? (Diğer)

Öğretmen (3)

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Demografik Bilgiler

Yaşınız: 35

Cinsiyetiniz: Bay

Eğitim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora

Mezuniyetiniz: Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Kıdeminiz: 1 yıl 2-4 yıl 5 yıl ve üzeri

1. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Evet, sanatın niçin yapıldığını ve doğru değerlendirilmesi açısından önemli buluyorum.

2. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyor musunuz? Evet ise hangi açıdan buluyorsunuz? Hayır ise neden?

Kazanımları yeterli buluyorum fakat ders saatimizin az olmasından dolayı kazanımları yeterli olarak veremiyoruz. Aynı zamanda sınıflarda öğrenci sayısının fazla olması kazanımın verimliliğini düşürdüğünü düşünüyorum.

3. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıyorsunuz? (Dersi nasıl işliyorsunuz?)

Genellikle farklı dönemlerdeki sanatçıların eserlerini gösterip yorumlamalarını istiyorum. Ders saati yetmediği için bir sonraki hafta bu konu ile ilgili röprodüksiyon yaptırıyorum.

4. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında karşılaştığınız zorluklar nedir? Bu zorluklara çözüm öneriniz nedir?

Ders saati yeterli değil. Sanat eleştirisi dersi haftalara bölünerek işlenmesi bence verimi düşürüyor. Teorik ve uygulama arasında bir hafta zaman geçmiş oluyor. Önerim ders saatinin artırılması yönündedir.

5. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik neler yapılabilir? Kazanım yönünden önerileriniz neler? İşleniş yönünden önerileriniz neler?

İşleniş yönünden eserleri öğrencilerde beraber yerinde incelemenin kalıcılığı arttıracağını düşünüyorum.

Kazanım yönünden yok.

6. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?

Evet, öğrenciler farklı sanat eserlerine baktıklarında artık yorum yapabileme bakış açısı kazanıyor ayrıca öğrencilerin eleştirel oluma becerilerini geliştiriyor.

7. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı? (Diğer)

Görsel sanatlar dersinin sadece görsel biçimlendirme öğrenme alanından ibaretmiş gibi olan algının kırılması gerekiyor. Bu konuda biz öğretmenlerin görev ve sorumluluğu fazladır.

(Öğretmen 18)

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Demografik Bilgiler

Yaşınız: 28

Cinsiyetiniz: Bay

Eğitim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora Mezuniyetiniz: Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kıdeminiz: 1 yıl 2-4 yıl 5 yıl ve üzeri

1. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Dersin adı, bağlamında sanat eleştirisi kazanımları son derece gerekli. Görsel sanatlar dersi demek sadece resim yapma becerisi kazandırmaya değildir. Burada estetik beceri alanının gelişmesi için sanat eleştirisi öğrenme alanı son derece önemlidir.

2. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyor musunuz? Evet ise hangi açıdan buluyorsunuz? Hayır ise neden?

Yeterli buluyorum. Ancak mevcut sistemde özellikle ortaokullardaki ders saati yetersizliği nedeni ile verimli işlenememektedir. Yetliliğini üstüne uygulamadaki imkânlar yetersiz kalmaktadır.

3. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıyorsunuz? (Dersi nasıl işliyorsunuz?)

Sanat eleştirisi dersinde, öğrencilere temel kavramlar ve eleştiri yöntemleri hakkında bilgi verim. Sanat eserlerini analizi, yorumlanması ve değerlendirilmesi için gerekli olan temel araçları öğrencilere aktarırım. Sonra seçtiğimiz eser üzerine uygulamaları koyuyorum.

4. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında karşılaştığınız zorluklar nedir? Bu zorluklara çözüm öneriniz nedir?

Sanat eleştirisinde bazı karmaşık ve soyut bir kavram olarak görülüyor bunun yanı sıra öğrencilerde hazır bulmuşlukun yeterli düzeyde dersin işlenişini zorlaştırıp dersin verimini düşüyor. Öğrencilerin kavrayı anlamalarını kolaylaştırmak için basit ve acılayıcı dil kullanılabilir, görsel örnekler ve pratik örneklerle desteklenebiliriz. Ayrıca adım adım ilerleyen bir yaklaşım benimsenerek karmaşıklaştıran aşamalı olarak ele alınabilir.

5. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik neler yapılabilir? Kazanım yönünden önerileriniz neler? İşleniş yönünden önerileriniz neler?

a) yok

b) Sanatçıları, sanat eleştirisi işlemek ve öğrencilere gerçek bir sanatçıyı tanıtmak için davet edebiliriz. Bu eserler öğrencilere sanatçı çalışmaları süreci, yaratıcı felsefesi ve sanat eserlerinin arkasındaki hikayeler hakkında geniş oluşturmaktadır.

6. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?

Talibleri düşünüyorum çünkü sanat eleştirisi yaparken çalışmalarını eserleri eleştirel bakış açısıyla geliştiriyor bu şekilde de eleştirel bakış açısı gelişmiş oluyor.

7. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı? (Diğer)

Ders saati yetersiz arttırılmalı.

**GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (5-8) SANAT ELEŞTİRİSİ
KAZANIMLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Demografik Bilgiler

Yaşınız: 38

Cinsiyetiniz: Bay

Eğitim Durumunuz: Lisans Yüksek Lisans Doktora

Mezuniyetiniz: Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Kıdeminiz: 1 yıl 2-4 yıl 5 yıl ve üzeri

1. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Evet, düşünüyorum. Öncelikle çocuklarda var olan ya da olmasa gereken sanat algısının yok olmaması için önemli olduğunu düşünüyorum.

2. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarını yeterli buluyor musunuz? Evet ise hangi açıdan buluyorsunuz? Hayır ise neden?

Evet, yeterli buluyorum. Her sınıfta uygun kazanımlar bulunmaktadır. Mesela beşinci sınıflarda uygulanması ile birlikte öğrenmenin kalıcılığını artırır.

3. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimini nasıl yapıyorsunuz? (Dersi nasıl işliyorsunuz?)

Sanat eleştirisi dersinde, sanat tarihini ve farklı sanat akımlarını öğrencilere tanıtırım. Önemli sanatçılar, akımlar ve dönemler hakkında bilgi verirken, bu eserlerin dönümsel ve kültürel bağlarını, anlamalarını sağlarım. Bu sayede, öğrenciler sanatın evrimini ve etkileşimini daha iyi kavrayabilir.

4. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğretimi sırasında karşılaştığınız zorluklar nedir? Bu zorluklara çözüm öneriniz nedir?

Sanat eserlerinin doğru bir şekilde yorumlanması zor olabilir. Öğrencilere yorumlama becerilerini geliştirmeleri için yönlendirme yapabiliriz, eserlerin görsel özelliklerini ve sanatçının niyetini anlamalarına yardımcı olacak sorular sorabiliriz. Ayrıca, farklı yorumların değerli olduğunu vurgulayarak öğrencilerin kendi düşüncelerini ifade etmelerini teşvik edebiliriz.

5. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının verimli olmasına yönelik neler yapılabilir? Kazanım yönünden önerileriniz neler? İşleniş yönünden önerileriniz neler?

a) Yok

b) Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak dersler öğrenci merkezli bir şekilde tasarlanabilir. Öğrencilerin kendi ilgi alanlarına yönelik sanat eleştirisi projeleri yapmalarını isteyebiliriz.

6. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?

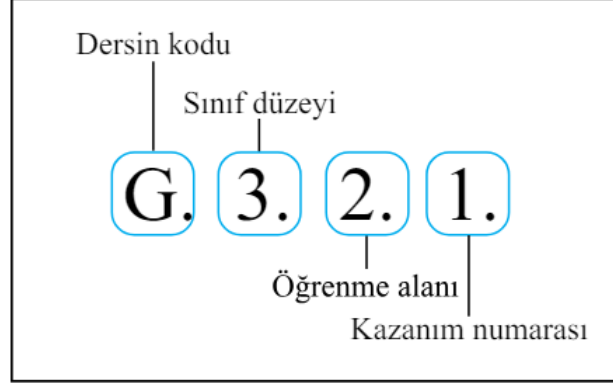
Evet, sanat eleştirisinin öğrencilerde eleştirel bakış açısı geliştirdiğine inanıyorum. Sanat eleştirisinin öğrencilerde eleştirel bakış açısı geliştirmesinin temel sebebi, öğrencilerin sanat ~~eleştirisi~~ eserlerini objektif bir şekilde değerlendirmeye teşvik etmesidir.

7. Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi alanına yönelik söylemek istediğiniz başka bir şey var mı? (Diğer)

Hayır, yok

EK-3 Görsel sanatlar öğretim programında (ortaokul 5-8. sınıflar) yer alan öğrenme alanları ve kazanımları

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar, öğrenme alanlarına göre numaralandırılmıştır. Numaralandırma sisteminde dersin adı, sınıf düzeyi, öğrenme alanı numarası ve kazanım numarasına yer verilmiştir. Kazanımlarla ilgili sınırlamalar ve açıklamalar kazanımı izleyen satırda ifade edilmiştir.

5. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Beşinci sınıf Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin edindikleri bilgileri özümsemeleri ve sanat eserlerini daha anlamlı değerlendirmeleri üzerine yoğunlaşılır. Bu düzeyde görsel sanat çalışması oluşturmada ve sanatı takdir etmede kişisel değer ve fikirlerin iletimi üzerine vurgu yapılır. Öğrencilerin, çalışmalarında sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanmaları üzerinde durulur. Bu düzeyde yardımseverlik, saygı, dostluk, sorumluluk, adalet, dürüstlük ve sevgi değerleri üzerinde durulurken kendini kabul, toplum ve aile, eğitsel başarı, eğitsel ve mesleki gelişim gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanları da programın uygulanması sırasında göz önünde bulundurulur. Kazanımlar, disiplinler arası yaklaşım kapsamında Sosyal Bilgiler dersi "Kültür ve Miras" öğrenme alanı ve diğer ilgili olan derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

5.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.5.1.1. Görsel sanat çalışmasını oluştururken uygulama basamaklarını kullanır.

Beşin fırtınası ile başlayan, fikirleri sentezleme, tasarlama, eskiz yapma, detaylandırma ve görsel sanat çalışmasını oluşturmaya kadar devam eden sürecin bilinmesi ve uygulanması sağlanır. Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.5.1.2. Görsel sanat çalışmasında mekân olgusunu göstermek için ölçü ve oranı kullanır.

Eşyaların konumu, yakın-uzak ve büyük-küçük ilişkisinin dikkate alınması üzerinde durulabilir.

G.5.1.3. Görsel sanat çalışmasında hava perspektifini kullanır.

Perspektif konusu ele alınır. Hava (renk) perspektifinin ne olduğu, yaşamda karşılaşılan buna ilişkin sanat eserlerinden örnekler gösterilerek öğrencilerin peyzaj konulu bir çalışma yapmaları ve hava perspektifini uygulamaları sağlanır.

G.5.1.4. Gözlemlerinden yola çıkarak orantılarına uygun insan figürü çizer.

Figürün ne olduğu örneklendirilerek açıklanır. Figürlerdeki oran-orantı üzerinde durulur. Öğrencilerden gözlemledikleri bir insan figürünü oranlarına uygun bir şekilde çizmeleri istenir.

G.5.1.5. Görsel sanat çalışmasında dijital teknolojiyi kullanır.

Okulun imkânlarına göre video, bilgisayar, fotoğraf makinesi, tablet vb. tercih edilebilir. Çağın getirdiği dijital teknolojilerin, ileride çok daha fazla bir şekilde hayatımızın bir parçası olacağı düşüncesinden hareketle, sanat/tasarım alanında nasıl ve nerelerde kullanıldığı, ileride de nasıl ve nerelerde kullanılabileceği üzerinde durulur. Mevcut imkânlarla göre, bu teknolojilerden biri veya birkaçından yararlanarak çalışma yapmaları sağlanabilir.

G.5.1.6. Sanat malzemelerini kullanarak rölyef veya heykel oluşturur.

G.5.1.7. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.

5.2. Kültürel Miras

G.5.2.1. Yerel kültüre ait motifleri açıklar.

Mimari, resim, halı, kilim, takı, çini, yazma eserleri, tuğra vb. eserler üzerindeki sembolik anlamlar taşıyan motifler üzerinde durulur. Bu alanla ilgili sanatçı ve zanaatkarların eserleri; Sivas Divriği Ulu Camii ve Şifahanesi, Erzurum Çifte Minareli Medrese, Dolmabahçe Sarayı vb. yapılarıdaki motifler; geleneksel Türk sanatlarında yer alan lale, karanfil, hayat ağacı gibi motifler gösterilebilir. Motiflerin anlamları üzerinde durulurken Selçukluların sekiz köşeli yıldızının adalet, eşitlik, hak anlamlarına geldiği ve bu kavramların neler olduğu açıklanabilir.

G.5.2.2. Farklı kültürlerin sanatı ve sanatçıları arasındaki benzerlik ve farklılıkları açıklar.

Türk kültürü başta olmak üzere Avrupa, Asya, Afrika vb. kültürlerine ait sanatçı ve eserlerinden örnekler incelenir.

G.5.2.3. Geçmişte ve günümüzde yapılmış olan sanat eserleri arasındaki farklılıkları söyler.

Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.5.2.4. Müzeler ile Görsel Sanatları ilişkilendirir.

Müze, müze türleri ve müzelerin kültürel mirasa katkıları üzerinde durulur.

G.5.2.5. Kullanılan sanat malzemeleri ile görsel sanat alanındaki meslekleri ilişkilendirir.

Sanat alanındaki meslekler ve bu mesleklerde kullanılan malzemeler üzerinde durulur. (Örneğin heykeltıraşın eserlerini oluşturması için kil, metal, taş, bronz, alçı, ahşap gibi malzemeleri kullanması).

5.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.5.3.1. Doğal ve inşa edilmiş çevreyi karşılaştırır.

Doğal oluşmuş peribacaları, Damlataş Mağarası gibi yapılar ile kentler arasındaki farklar üzerinde durulur.

G.5.3.2. Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder.

G.5.3.3. Seçilen sanat eserinin içeriğini yorumlar.

G.5.3.4. Bir sanat eserini yapıldığı dönem ve şartlara göre analiz eder.

Eseri incelenen sanatçının içinde bulunduğu çevre ve şartlar, sanat eserinin işlevi, sanatçıyı etkileyen dinsel, düşünsel, kültürel özellikler araştırılır.

G.5.3.5. Kendi görsel sanat çalışmasını değerlendirir.

İçinde bulunduğu çevre ve şartlara göre oluşturduğu çalışmasını ifade etmesi sağlanır. Bu uygulama sözlü ve yazılı olarak yaptırılabilir.

G.5.3.6. Sanat eserlerinin neden farklı değerlendirildiğini açıklar.

Bir sanat eseri duyuşsal, ekonomik, tarihsel, sosyokültürel, işlevsel vb. açılardan değerlendirildiği için estetik yargıların farklı olabileceği üzerinde durulur.

G.5.3.7. Görsel sanat çalışmasında etik kurallara uyar.

Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

6. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Altıncı sınıf Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanarak duygu ve düşüncelerini çalışmalarına yansıtmasını sağlanır. Sanatçıların formları, materyalleri ve sembolleri eserlerinde nasıl kullandıklarının analiz edilmesi ve değerlendirilmesi üzerinde durulur. Bu düzeyde öğrencilere saygı, adalet, öz-denetim, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri kazandırılmaya çalışılırken eğitsel başarı, eğitsel ve mesleki gelişim gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanları da Program'ın uygulanması sırasında göz önünde bulundurulur. Kazanımlar, disiplinler arası yaklaşım kapsamında Matematik dersi oran-orantı konusuyla ve Sosyal Bilgiler dersi "Kültür ve Miras" öğrenme alanı ve diğer ilgili olan derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

6.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.6.1.1. Öğrenciler görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası hazırlar.

Beyin fırtınası ile başlayan; fikirleri sentezleme, tasarlama, eskiz yapma, detaylandırma ve görsel sanat çalışmasını oluşturmaya kadar devam eden süreci yansıtan sunum dosyası hazırlanır.

G.6.1.2. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.

G.6.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.

Sınıfta müzik, hikâye ve drama örnekleri sunularak öğrencilerin duygu ve hayal dünyalarını zenginleştirilerek görsel sanat çalışmaları yapmaları sağlanır.

G.6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.

G.6.1.5. Görsel sanat çalışmasında perspektifi kullanır.

Yakın çevreden ve sanat eserlerinden çizgi perspektifine örnekler gösterilerek konu açıklanır. Bu kazanımda mekânda derinlik etkisi yaratmak için çizgi perspektifi kullanılır.

G.6.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar.

G.6.1.7. Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya modelleme tekniklerini kullanır.

Asamblajın doğal, endüstriyel nesne veya parçalarının yeni bir düzen içerisinde bir araya getirilmesi ile oluşturduğu vurgulanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.6.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı geleneksel Türk sanatları alanlarını bir arada kullanır.

Görsel sanat çalışması oluşturulurken ebru ile kaligrafi, ebru ile katı, takı ile örme vb. farklı geleneksel Türk sanatları alanları bir arada kullanılabilir.

G.6.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.

Renk: Renk ilişkileri

Çizgi: Farklı çizgi türleri

Doku: Yüzeysel doku, görsel doku

Değer: Derecelendirme

Oran-Orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş

6.2. Kültürel Miras

G.6.2.1. Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı malzeme ve tekniği açıklar.

Bir eserin hangi tekniklerle yapılmış olabileceği üzerinde durularak eserin özellikleri anlaşılmasına çalışılır.

G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler.

Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden, sanal müzelerden vb. yararlanır.

G.6.2.3. Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar.

Geleneksel sanatlar konusunda farkındalık oluşturulur. Geleneksel sanatlara sahip çıkmanın bir sorumluluk olduğu üzerinde durulur. Bu anlayışın yerel ve özgün olan kültürü korumaya dönük bir çaba olarak görülmesi sağlanır. Evrensel anlamda sanat ve tasarım dünyasına bir zenginlik kattığı anlatılır.

G.6.2.4. Anadolu uygarlıklarına ait eserleri müzeler aracılığıyla inceler.

Anadolu uygarlıklarına (Urartular, Hattiler, Frigler, Selçuklular vb.) ait eserlerin araştırılması, yaratıcı drama (örneğin donuk imge) veya müze sepeti oyunu vb. yöntemlerden yararlanması sağlanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.6.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.

G.6.2.6. Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.

6.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.6.3.1. Sanat eserini tanımlarken, çözümlerken, yorumlarken ve yargılarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır.

Sanat eserini inceleme, sanatçının neyi anlatmak istediğinin ve nasıl anlattığının olabildiğince detaylı açıklanmasıdır. İncelemenin sonunda "Bu eser başarılı mı? Neden başarılı?" sorularına cevap verilir. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.6.3.2. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar.

G.6.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar.

İncelenen sanat eserindeki sanat elemanları ve tasarım ilkelerinin ifadeleri aktarmadaki rolü üzerinde durulur.

G.6.3.4. Sanatçıların niçin sanat eseri oluşturduklarını tartışır.

G.6.3.5. Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar.

G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.

7. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Yedinci sınıf Görsel Sanatlar dersinde sanat eserinde yaratıcı sürecin araştırılması, analizi ve keşfi üzerinde durulur. Öğrencilerin sanat elemanları ve tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel ve çağdaş sanat materyallerini kullanarak tasarım yapmaları sağlanır. Öğrencilerin sanat eserlerindeki tema, konu ve sembolleri değerlendirirken sorgulama becerisini kullanarak görsel sanat dilini geliştirmeleri üzerine vurgu yapılır. Sanatın anlamını ve değerini araştırmaları teşvik edilir. Bu düzeyde öğrencilerde saygı, dostluk ve sorumluluk değerleri üzerinde durulurken eğitsel başarı, toplum ve aile, okula ve çevreye uyum, kişiler arası ilişkiler gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanları da Program'ın uygulanması sırasında dikkate alınır. Kazanımlar, disiplinler arası yaklaşım alanında Fen Bilimleri dersi "Işığın Madde ile Etkileşimi" ünitesi ve diğer ilgili olan derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

7.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.7.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir.

Sosyal girişimcilik bağlamında planlama yapma, yaptıklarını raporlaştırma, sunma ve savunma konularına değinilebilir.

G.7.1.2. Görsel sanat çalışmasında sanat tekniklerini birlikte kullanır.

Bu kazanımda öğrencinin sanat tekniklerinden birkaçını (baskı teknikleri, mozaik, kolaj, kâğıt vitray, sulu boya vb.) görsel sanat çalışmasında kullanması sağlanır.

G.7.1.3. Yaşantısının herhangi bir anını hikâyeleştirerek görsel sanat çalışmasına yansıtır.

G.7.1.4. Görsel sanat çalışmasında geleneksel ve güncel sanat malzemeleri ile teknikleri kullanır.

Geleneksel malzemeler olarak kuru boya, sulu boya, pastel boya, fırça vb.; güncel sanat malzemeleri olarak akrilik kalem, sulu boya kalemi vb. tercih edilebilir.

G.7.1.5. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.

Mekânda derinlik etkisi yaratmak için çizgi ve hava (renk) perspektifi birlikte kullanılır.

G.7.1.6. Gözleme dayalı çizimler yapar.

G.7.1.7. Atık malzemeleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.

Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.7.1.8. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.

Renk: *Kromatik renk ilişkileri*

Kroma: *Bir rengin parlaklıktan donukluğa veya ışıltılı hâlden griliğe doğru geçişi*

Çizgi: *Zıtlık, derecelendirme*

Mekân: *Boşluk, doluluk*

Vurgu: *Odak nokta, baskın*

Oran-Orantı: *Gerçekçi, abartılı*

7.2. Kültürel Miras

G.7.2.1. Sanat eserlerindeki üslupları açıklar.

Özgün sanat eserleri ile tasarımlar üzerinde sanatçıların kullandıkları fırça darbeleri, renkleri, bilgi objeleri, konu seçimleri ve biçimlerinin sanatçının üslubunu oluşturduğu üzerinde durulur. Yerli ve yabancı sanatçı ile tasarımcılardan örnekler verilir, eserleri incelenir.

G.7.2.2. Sanat, tarih ve kültürün birbirini nasıl etkilediğini analiz eder.

G.7.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar.

Sanatçıların kültürel, sosyal, ekonomik, eğitsel değer vb. açılardan topluma yaptığı katkılar tartışılır.

G.7.2.4. Tarihî olayların sanat eserleri üzerindeki etkisini inceler.

Göç, savaş, reform, ekonomik buhran vb. olayların sanatçıyı, dolayısı ile eserlerini de etkilediği üzerinde durularak örnekler üzerinden açıklanır.

7.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.7.3.1. Sanat eserinde ele alınan tema, konu ve sembolleri tanımlar.

G.7.3.2. Sanat eserini değerlendirmek için sanat eleştirisi yöntemini kullanır.

G.7.3.3. Sanatçıların eserlerini oluşturma süreçlerini karşılaştırır.

Farklı sanat eserlerinin (seramik, resim, heykel vb.) oluşturulma süreçlerinin karşılaştırılması üzerinde durulur.

G.7.3.4. Görsel sanat eserlerindeki sanatçının görsel sanat eserine yansıyan üslubunu farkederek.

G.7.3.5. Kişisel ve bağlamsal bilgiler temelinde sanat eserini inceler.

Bağlamsal bilginin sanatçının içinde bulunduğu çevre ve şartlar, sanat eserinin işlevi, sanatçıyı etkileyen dinsel, düşünsel ve kültürel özellikleri içeren bilgi olduğuna dikkat edilmelidir. Kişisel bilginin bir sanat eserini gözlemleyerek ve inceleyerek elde edilen bilgi olduğu vurgulanır.

G.7.3.6. Sanat eserinde sosyal ve kültürel inanışların etkisini yorumlar.

Farklı kültürdeki inanışların ve sosyal çevrenin eser üzerine etkisi yorumlanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

G.7.3.7. Çağdaş medyadaki imaj, yazı ve sembol gibi unsurların yönlendirici etkisini açıklar.

G.7.3.8. Bilgi ve deneyimlerin sanat eserine yönelik bakış açısını nasıl etkilediğini açıklar.

8. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Sekizinci sınıf Görsel Sanatlar dersinde daha önce öğrenilen bilgi, beceri ve deneyimlerin özümsemesi üzerine odaklanılır. Öğrencilerin görsel sanat çalışmalarını oluştururken farklı teknikleri bir arada kullanmaları sağlanır. Öğrencilerin sanat eseri konusundaki yargılarını geliştirebilmeleri için sanatın amacı, anlamı ve değeri üzerine sorgulama yapılmasına yoğunlaşılır. Bu düzeyde öğrencilerle sevgi, dostluk, saygı, yardımseverlik, sorumluluk ve adalet değerleri üzerinde durulurken güvenli ve sağlıklı yaşam, kendini kabul, eğitsel ve mesleki gelişim, toplum ve aile, kişiler arası ilişkiler gibi kişisel, sosyal ve eğitsel gelişim alanları da göz önünde bulundurulur. Kazanımlar, disiplinler arası yaklaşım kapsamında Matematik dersi perspektif konusu ve diğer ilgili derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilir.

8.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.8.1.1. Görsel sanat çalışması oluşturma sürecini eskiz defterinde gösterir.

Girişimcilik bağlamında planlama yapma, yaptıklarını raporlaştırma, sunma ve savunma konularına değinilir.

G.8.1.2. Görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası hazırlar.

Öğrencinin dönem başından itibaren yapmış olduğu araştırma ve uygulama çalışmalarından bazılarının belli bir sistematik içerisinde hazırlanması ve sunulması sağlanır.

G.8.1.3. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için güncel sanattan yararlanır.

Çağın getirdiği teknolojik yeniliklerle oluşturulmuş sanat eserleri ve tasarımlardan örnekler gösterilerek öğrencinin kendi yapmak istediği çalışmada bunlardan nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulur.

G.8.1.4. Yazı ve görsel kullanarak görsel sanat çalışması oluşturur.

Güncel ve sosyal sorumluluk gerektiren konularla ilgili afiş veya karikatür çalışmasının özellikleri ve oluşturulma süreci üzerinde durulabilir.

G.8.1.5. Güncel olayları görsel sanat çalışmasına yansıtır.

Ekonomi, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler vb. konulardan yararlanılabilir.

G.8.1.6. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.

Mekânda derinlik etkisi yaratmak için tek kaçarlı / iki kaçarlı perspektif ve hava perspektifi birlikte kullanılır.

G.8.1.7. Gözleme dayalı çizimlerinde farklı bakış açılarını yansıtır.

Çizimler; kuş bakışı, balıkgözü, solucan bakışı, karşıdan bakış gibi farklı bakış açılarıyla oluşturulur.

G.8.1.8. Farklı teknik ve materyalleri bir arada kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.

G.8.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.

Renk: Zıtlık ilişkisi

Değer: Gölgeleme

Oran-Orantı: Oran ilişkileri

Birlik: Uyum

Çeşitlilik: Bir veya daha fazla sanat elemanının uyumlu birlikteliği

8.2. Kültürel Miras

G.8.2.1. Sanat eserinin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklar.

G.8.2.2. Sanatçıların toplumda üstlendiği rolleri yorumlar.

Özel gereksinimli bireyler konusunda farkındalık oluşturmak için hazırlanmış kamu spotları izletilebilir.

G.8.2.3. Dönem, üslup ve kullanılan malzemelere göre sanat eserlerinin özelliklerini karşılaştırır.

G.8.2.4. Müzelerdeki eserlerin korunmasının önemini açıklar.

Tarihî yapılar ile müzelerdeki eserlerin öncelikle bir milletin, sonra tüm insanlığın ortak malı olduğu üzerinde durulur. Sanatın "evrensel bir dil" olma özelliğinin buradan geldiği açıklanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

8.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.8.3.1. Sanat eserinde kullanılan görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini analiz eder.

Sanat elemanları ve tasarım ilkeleri bağlamında sanat eserleri incelenir.

G.8.3.2. Bir sanat eserinin değerlendirilmesinde bilgi ve deneyimlerin etkisini söyler.

G.8.3.3. Sanatla ilişkili olarak estetiğin ne olduğunu açıklar.

G.8.3.4. Kendisinin ve akranlarının çalışmalarını analiz eder.

G.8.3.5. Sanatın tanımlamasını yapar.

Sanatın farklı zaman dilimlerindeki tanımlarının, türlerinin ve değişiminin tartışılması sağlanır.

G.8.3.6. Çağdaş medyadaki imaj, yazı ve sembol gibi unsurların etkisini analiz eder.

Markaların, şirketlerin vb. kurumların kullandıkları logo, slogan, yazı karakteri, renk, koku vb. imaj oluşturan kurumsal kimlik tasarımlarının hem ekonomik hem de tanıtım anlamında önemli etkisi olduğu irdelenir. Burada finansal okuryazarlık, sosyal-finansal girişimcilik, enerji tasarrufu ve vergi bilinci konuları üzerinde durulabilir.

G.8.3.7. Popüler kültürün günümüz görsel sanatlarına etkisini açıklar.

Türk ressamlardan Erol Akyavaş'ın ve Avrupa sokak sanatçısı Banksy'in eserlerinden örnekler gösterilir.

